तैत्तिरीयघनसारः

गौरवसम्पादनम्

ब्रह्मश्री आर् वेङ्कटरामघनपाठी

सङ्कलनम्

ब्रह्मश्री मद्दुलपल्लि सूर्यनारायणघनपाठी

विवरण लेखनं सम्पादनं च

डा कू. तारकरामकुमारशर्मा

प्रकाशनम्

श्री शङ्करगुरुकुलवेदपाठशाला (वेदभवनम्)

सिकिन्दराबाद्

2015

ISBN : 978-81-927478-9-8

तैत्तिरीयघनसारः

गौरव सम्पादनम्

ब्रह्मश्री आर्.वेङ्कटराम घनपाठी

सङ्कलनम्

ब्रह्मश्री मद्दुलपल्लि सूर्यनारायण घनपाठी

विवरण लेखनं सम्पादनं च

डा कू तारकरामकुमारशर्मा

प्रकाशनम्

श्रीशङ्करगुरुकुलवेदपाठशाला (वेदभवनम्)

ISBN : 978-81-927478-9-7

TaittiriyaGhanasarah

Editor-in-Chief :
Brahmasri R.Venkatarama Ghanapathi

Compiled by
Brahmasri M.Suryanarayana Ghanapathi

Edited by
Dr K.Tarakaramakumara Ghanapathi

First Impression : 2015
Copies : 500

Published by
Sri Sankara Gurukula Veda Patasala (Veda Bhavan)
Road No.1, Chandragiri Colony, Neredmet, Secunderabad

सम्पादकीयम्

श्रुतिस्मृतिपुराणानामालयं करुणालयम्।

नमामि भगवत्पादशङ्करं लोकशङ्करम्।।

"ब्राह्मणेन निष्कारणो धर्मः षडङ्गोवेदोऽध्येयोज्ञेयश्च, अष्टवर्षं ब्राह्मणनुपनयीत, तमध्यापयीत" इत्यादि वचनैः ब्राह्मणानां वेदाध्ययनं नित्यत्वेन विहितमितित्यवगम्यते।

किञ्च अकरणे प्रत्यवायोऽपि स्मर्यते -

योऽनधीत्यद्विजो वेदान् अन्यत्रकुरुते श्रमम्।

स जीवन्नेव शूद्रत्वमाशुगच्छति सान्वयः।। इत्यादि वचनैः -

तच्च वेदाध्ययनं प्राचीनकालादारभ्य मूलाध्ययनम्, पद-क्रम-जटा-घनपाठाध्ययनम्, वर्णक्रमाध्ययनम्, इत्येवम्प्रकारेण प्रवर्तत इति शिक्षाप्रातिशाख्यादिग्रन्थप्रमाणैरवगम्यते।

प्राचीने काले वेदाध्येतारः तथा बुद्धिशक्तिकुशलाः गुरुमुखात् श्रुत्वा प्रकृतिविकृतिपाठरूपं वेदम् उपकरणैः विना धारयन्ति स्म। किन्तु वर्धमाने कालौ गच्छता कालेन तादृशी बुद्धिशक्तिः ह्रासं प्राप्नुवन्ती दृश्यते। तथाऽपि वेदस्य धारणाय नानाविधोपकरणानि अश्रित्य कष्टेन वेदं धारयन्तः विप्राः अभिनन्दनार्हा एव।

वेदस्य मूल-पद-क्रम पाठानां ग्रहणधारणादिविषये उपकारार्थं पूर्वं विलिख्य स्थापितानि कालान्तरे मुद्रितानि च बहूनि पुस्तकानि समुपलभ्यन्ते। तत्र घनपाठस्य विषये देवनागर्यां सङ्ग्रथितं घनपाठसाररूपं विवरणसहितं पुस्तकं गुर्वनुग्रहेण सम्पादितं प्रकाशयितुं ब्रह्मश्री वेङ्कटरामघनपाठिनः वेदप्रचारैकलक्ष्याः वेदाध्येतॄणामुपकारार्थम् अङ्गीकृत्य लोकार्पणं कुर्वन्तीति तेभ्यः नमोवाकपुरस्सरं धन्यवादाः समर्प्यन्ते।

ग्रन्थेऽस्मिन् भ्रमप्रमादादिवशात् यास्त्रुटयः विद्वद्भिस्सद्भिर्लक्षिताः स्युः सुधीभिः द्वितीयप्रकाशने गुणवत्तासम्पादनाय सूचनीयाः इति विनिवेद्यते।

इत्थम्

सुधीविधेयः

सम्पादकः

प्रकाशकवाणी

आर् वेङ्कटरामसलक्षणघनपाठी

व्यवस्थापकः,

श्रीशङ्करगुरुकुलवेदपाठशाला (वेदभवनम्)

सिकिन्दराबाद्

"वेदोनित्यमधीयताम्, श्रुत्यभ्यासोहिविप्रस्य परमं तप उच्यते" इत्यादिवचनैः वेदाध्ययनस्य महत्वमवगन्तुं शक्यम्।

वेदस्य प्रकृतिपाठाध्ययनानन्तरं पदपाठादिघनपाठपर्यन्ता विकृतिपाठा अपि मन्त्रद्रष्टुभिर्महर्षिभिः उपदिष्टाः, विकृतिपाठानां च प्रयोजनानि बहूनि शिक्षाकारैः प्रबोधितानि, वेदस्य स्वरवर्णादि परिरक्षणम्, दोषराहित्येन अध्यापनकौशलम्, पारायणादिना विशिष्टफलम्, इत्येवमादीनि।

तथा च शिक्षा - पदादिविकृतीनां ये पारायणपरायणाः।

महात्मानो द्विजश्रेष्ठाः पष्टिपावनपावनाः।। इति

विकृतिपाठेषु च मूर्धन्यस्थानमावहति घनपाठः। पूर्वं घनपाठिनः, घनपाठस्थ विशेषांशान् स्वयं यथामति विलिख्य स्थापयन्ति स्म। कालान्तरे संशयोत्पत्तौ निवृत्यर्थम् उपयुक्तं भवेदिति।

अधुना ब्रह्मश्री मद्दुलपल्लि सूर्यनारायणघनपाठिनां शिष्यैः तैत्तिरीयशाखीयघनपाठस्थ विशेषान् समग्रतया सङ्गृह्य " तैत्तिरीयघनसारः" इति नाम्ना पुस्तकं निरमायि। अनेन घनपाठस्य अध्येतॄणां घनपाठिनां महान् लाभो भविष्यति इत्याशयेन ऐदम्प्राथम्येन पुस्तकमिदं अस्मत्पाठशालापक्षातः प्रकाश्यत इत्यमुं विषयं महतां विदुषाम् आस्तिकानां च समक्षमुपस्थाप्य मदीयं प्रमोदमाविष्करोमि।

मङ्गळं महत्

विषयानुक्रमणिका

प्रथमकाण्डः	-	1
द्वितीयकाण्डः	-	22
तृतीयकाण्डः	-	38
चतुर्थकाण्डः	-	52
पञ्चमकाण्डः	-	72
षष्ठकाण्डः	-	85
सप्तमकाण्डः	-	98
अलोपप्रसूची	-	105
अलोपानुवाकसूची	-	105
परीक्षार्हपञ्चाशतः	-	108

श्रीरामश्शरणम्

तैत्तिरीयघनसारः

प्रथमकाण्डः

१.१ प्रथमप्रश्नः

* इषेत्वोर्जेत्वा
* मावस्तेन ईशत माघशगं्सः
* प्रेयमगाद्धिषणा बर्हिरच्छ
* मात्वाऽन्वङ्मातिर्यक्पर्वते - मारिषम्
* स ते माऽऽस्थादिन्द्रस्य त्वा त्रिक्रमः
* उर्वन्तरिक्षमन्विहि देवङ्गमम् कम्पः
* ऋतावरीरूर्मिणीर्मधुमत्तमाः
* सोमेन त्वाऽऽतनच्मीन्द्राय
* धूरसिधूर्वधूर्वन्तन्धूर्व – धूर्वामस्त्वम्
* मात्वाहिगं्सिषमुरुवाताय
* इदं देवानामिदमुनस्सह
* सुवरभिविख्येषम् कम्पः
* अन्विह्यदित्यास्त्वोपस्थे
* देवोवस्सवितोत्पुनातु
* आपो देवीरग्रेपुवो अग्रेगुवोऽग्र इमम्
* अद्रिरसिवानस्पत्यस्सइदम् – द्युमद्वदत वयम्
* अपाग्नेऽग्निमामादं जहि निष्क्रव्यादगं्सेध
* व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम्

* वर्षिष्ठे अधिनाके (अधिनाकेनाकेऽध्यधिनाके)	लोपएव
* मूलं माहिगं्सिषमपहतोऽररुः	
* तमतो मामौगररुस्ते	
* ऋतमसि – वस्वीचासि	
* तां धीरासो अनुदृश्य यजन्ते (यजन्तेऽनुदृश्य)	
* तेजसानिष्टपामि (निर्णिष्टेजसा)	णत्वम् - षत्वम्
* अदब्धासो अदाभ्यम् (अदब्धासो अदब्धासः)	अलोपः
* चक्षुषावेक्षे – प्रेह्यग्निस्ते (प्राण्वनु)	णत्वम्
* ऊर्ग्भव बर्हिषद्भ्य ऊर्जा पृथिवीम्	
* परिधिरिड ईडितः (इडस्परिधिः)	सत्वम्
* अग्ने बृहन्तमध्वरे विशः (अध्वरे अध्वरे)	अलोपः
* जुह्वेह्यग्निस्त्वा ह्वयति देवयज्याया उपभृदेहि देवः	
* अग्नाविष्णूमावामवक्रमिषं विजिहाथाम्	
* ऊर्ध्वो अध्वरो दिविस्पृशम् (अध्वरो अध्वरः)	अलोपः
* दुश्चरितादामासुचरिते भज	
* प्रसवेनोद्ग्राभेणोदग्रभीत्	
* अथासापत्नागं् इन्द्रोमे निग्राभेणाधरागं् अकः (सपत्नागं् अथाथ) (अधरागं् अधरान्) (अकरकः)	अनुस्वारः, रेफः
* अथासपत्नानिन्द्राग्नीमे (सपत्नानथाथासपत्नान्)	अनुस्वारो न
* नेदेषत्वदपचेतयातै	
* अग्नेऽदब्धायोऽशीततनो (अदब्धायोऽदब्धायो)	लोपः[१]
* उभावामिन्द्राग्नी	अलोपानुवाकः

[१]याज्यानुवाकः

* अश्रवगं् हि – स्यालात्
* वयमुत्वापथस्पते रथम् (पथःपथस्पते) सत्वं न
* पथस्पथः – अभ्यानडर्कम् (पथस्पथःपथस्पथः) सत्वं न, कम्पः
* धियन्धियगं् सीषधाति प्रपूषा (प्रसीषधाति) षत्वं न
* गामश्वं पोषयित्वा सनः
* सेदुहोता सो अध्वरान्
* महिषीवत्वद्रयिस्त्वद्वाजाः
* अग्नेत्वं पारय (अग्नेऽग्ने) लोपः
* त्वमग्ने व्रतपा असि देवः (देवोऽसि) लोपः
* देवा अविदुष्टरासः (अविदुष्टरासोऽविदुष्टरासः) लोपः

१.२ द्वितीयप्रश्नः

* आप उन्दन्तु जीवसे
* उत्तराण्यशीयापो अस्मान्मातरः 1.2.1.1(18)
  (आपोऽशीय, मातरोऽस्मान्)
* सत्यधर्माणो अध्वरे (अध्वरे अध्वरे) अलोपः
* अधिपतिरसीहमासन्तं पाहि
* स्वाहर्ख्सामयोश्शिल्पे – पातमास्य यज्ञस्योदृचः
* ऊर्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्रदा – मामाहिगं्सीः
* ऊर्ध्वोमापाह्योदृचस्स्वाहा
* त्वमग्ने व्रतपाः (अग्ने अग्ने) पुनरुक्तालोपः
* विश्वेदेवा अभिमामाववृत्रन्
* रास्वेयथ्सोमाभूयोभर
* विराधि माहमायुषा चन्द्रम्

* भोगाय भवोस्त्रासि मम भोगाय
* देवीरापो अपान्नपाद्यः
* तं वो मावक्रमिषमच्छिन्नम्
* पुरएताते अस्त्वथेमवस्य वर आपृथिव्याः
* कृणुहि सर्ववीर एदमगन्म (सर्ववीरः कृणुहि) — सत्वं न
* चक्षुरारुहमग्रेरक्ष्णः कनीनिकाम् — कम्पः
* अदितिरस्युभयतश्शीर्ष्णी सानः
* अच्छेहीन्द्राय सोमगं् रुद्रस्त्वावर्तयतु
* पुनरेहि सहरय्या
* सन्देवि देव्योर्वश्या पश्यस्व
* अगं्शुना ते अगं्शुः (तेऽगं्शुनागं्शुनाते) — लोपः
* मदायरसो अच्युतोऽमात्योऽसि शुक्रः
  (अमात्यो अच्युतो अच्युतोऽमात्यः) — अलोपः
* प्रजास्त्वमनु प्राणिहि (प्राण्वनु) — णत्वम्
* प्रजास्त्वामनुप्राणन्तु (प्राण्वनु) — णत्वम्
* उशन्नुशन्तस्स्योनस्स्योनग्ग्स्वान भ्राज
* सोमक्रयणास्तान्रक्षध्वम् (ताग्स्तान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* उदायुषास्वायुषोदोषधीनाम्
* उदस्थाममृतागं् अनु (अमृतागं् अस्थाम्) — अनुस्वारः
* उर्वन्तरिक्षमन्विहि — कम्पः
* सम्राड्विश्वेत्तानि वरुणस्य
* सोममद्रावुदुत्यं जातवेदसम्
* उस्त्रावेतं धूर्षाहावनश्रू

1.2.3.3(56)

* स्वस्त्ययन्यस्यपि पन्थाम्
* अग्ंशुरग्ंशुस्ते देव (ते अग्ंशुरग्ंशुः) अलोपः
* इन्द्रायैकधनविद आतुभ्यम्
* सुत्यामशीयेष्टारायः (एषरेष्टः) रेफः
* या ते अग्नेऽयाशयारज़ाशयाहराशया तनूः
* अग्ने अङ्गिरो यः
  (अग्ने अङ्गिरो अङ्गिरोऽग्नेऽग्ने अङ्गिरो यो यो अङ्गिरः) अलोपः
* सिग्ंहीरसि महिषीरस्युरुप्रथस्व कम्पः
* असिरायस्पोषवनिः (रायस्पोषवनीरायस्पोषवनिः) दीर्घः
* अस्यावह देवान्देवयते
* भूतेभ्यस्त्वाविश्वायुरसि (विश्वायुष्ट्वा) षत्वम्
* एक इन्महीदेवस्य
* आप्रयच्छ दक्षिणादोतसव्यात्
* कृणुष्वपाजः अलोपानुवाकः[१]
* याहि राजेवामवाग्ं इभेन (अमवाग्ं अमवान्) अनुस्वारः
* अस्ताऽसि विध्य रक्षसस्तपिष्ठैः
* यो अन्त्यग्ने माकिः (अन्त्यग्नेऽग्ने अन्त्यन्ति) लोपः
* न्यमित्राग्ं ओषतात् (अमित्राग्ंअमित्रान्) अनुस्वारः
* प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व
* उपत्मन्दोषावस्तर्दीदिवाग्ंसम्
* सुमनसस्सपेमाभिद्युम्ना (अभ्यभिषपेम) षत्वम्
* निषद्याग्ने तव नः (अग्नेऽग्ने) लोपः

* ररक्षतान्स्थुकृतः (ताग्स्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अयाते अग्ने समिधा (तेऽयायाते अग्ने)	लोपः
* रक्षसे हन्तवा उ। मदे चिदस्य प्ररुजन्ति	

1.2.3.3(56)

१.३ तृतीयप्रश्नः

* देवस्य त्वा सवितुः	
* विश्वजनस्य छाया परित्वा (परिच्छाया)	पूर्वागमः
* अजोऽस्येकपादहिरसि	कम्पः
* अन्यकृतेभ्य उरुयन्ताऽसि	कम्पः
* अदित्यास्सदोऽस्यदित्यास्सद आसीदैषवः	
* रायस्पोषेण नमो देवेभ्यः (नमः पोषेण)	सत्वं न
* मय्यभूदेषा सा त्वयि	
* अत्यन्यानगां – परोऽवरैः	
* पृथिवीमुपरेणदृगंह ते ते धामानि	
* अत्राह तदुरुगायस्य	
* देवत्वष्टर्वसुरण्व (त्वष्टर्देव)	रेफः
* छन्दोऽनु प्रजायस्व (अनुछन्दः - प्राण्वनु)	पूर्वगमो न, णत्वम्
* मा देवानां मिथुया कर्भागधेयम् (कःकर्मिथुया)	रेफः
* यज्ञपतिं प्रियधाऽविशत	त्रिक्रमः
* पाहि नमस्त आतानानर्वा प्रेहि (नमः पाहि - प्राणर्वा)	सत्वं न, णत्वम्
* सह रायस्पोषेणापो देवीः (आपः पोषेण)	सत्वं न
* या ते प्राणाञ्छुग्जगाम (प्राणाग्स्ते)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* उर्वन्तरिक्षमन्विहि वायो वीहि	कम्पः
* अध्वरो हविष्मागं आविवासति	
(देवो अध्वरो अध्वरः, हविष्मागं अध्वरः)	अलोपः, अनुस्वारः

1.3.7.1(46)–

1.3.7.1(19)

1.3.7.2(28)–

1.3.8.2(20)–

1.3.8.2(30

1.3.12.1(5)–

* हविष्मागं् अस्तु सूर्यः (सूर्यो अस्तु) 1.3.12.1(10)	अलोपः
* सोमराजन्नेह्यवरोह माभेर्मा सम्	
* कार्षिरस्यापापाम्मृध्रम्	
* त्वमग्नेरुद्रः 1.3.14.1(34)–	अलोपानुवाकः[1]
* हिरण्यरूपमवसे कृणुध्वम् (अवसेऽवसे)	लोपः
* पुरुनिष्ठ ऋतावा धर्ता कृष्टीनाम्	
* स आयुरागाथ्सुरभिः	
* सद्योजज्ञानो विहीमिद्धो अख्यत् 1.3.14.3(22)–	
* अग्नेकामाय येमिरे (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* तवोत्यश्याम रयिगं् रयिवस्सुवीरम्	कम्पः
* द्युम्नमजराजरन्ते 1.3.14.3(46)–	
* श्रेष्ठंयविष्ठ भारताग्ने (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* अप्सु नृमणा अजस्रमिन्धानः (इन्धानोऽजस्रम्)	लोपः
* शुचिः पावक वन्द्योऽग्ने (अग्नेऽग्ने) 1.3.14.5(29)–	लोपः
* दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौत्	
* अग्ने रायो नृतमस्य (रायोऽग्नेऽग्ने)	लोपः
* चर्षणीरभ्यासा वाजेषु	कम्पः
* वद्या हि सूनो अस्यद्यसद्वा चक्रे 1.3.14.7(46)–	
* राजेव जेरवृकेक्षेष्यन्तः (अवृकेऽवृके, अन्तरन्तः)	लोपः, रेफः
* अग्न आयूगंषि पवसे (आयूगंष्यग्नेऽग्न) 1.3.14.7(49)–	लोपः
* अग्नेपवस्व (अग्नेऽग्ने) 1.3.14.8(11)–	लोपः

१. याज्यानुवाकः

* अग्ने पावक रोचिषा (अग्नेऽग्ने) 1.3.14.8(21)– लोपः
* दीदिवोऽग्ने देवागं् इहावह (अग्नेऽग्ने, देवागं् अग्ने) लोपः, अनुस्वारः
* अग्निश्शुचिव्रततमः (शुचिव्रततमोऽग्निः) लोपः 1.3.14.8(35)–

१.४ चतुर्थप्रः 1.4.1.1(4)–

* आददे ग्रावास्यध्वरकृद्देवेभ्यः (देवेभ्यो अध्वरकृत्) अलोपः
* यत्ते सोमदिविज्योतिः (दिविदिविसोम) 1.4.1.2(4)– षत्वं न
* यजमानायोरु राया कृधि
* हिगं्सिष्टं प्रागपागुदगधराक्
* इषस्कृधि विश्वेभ्यस्त्वा (विश्वेभ्यस्कृधि) सत्वम्
* मनस्त्वाष्टूर्वन्तरिक्षमन्विहि कम्पः
* द्यावापृथिवी अन्तरुर्वन्तरिक्षम् (अन्तरन्तर्द्यावापृथिवी) कम्पः, रेफः
* इषस्कृधि विश्वेभ्यस्त्वा (विश्वेभ्यस्कृधि) सत्वम्
* उपोते अन्धो मद्यम् (ते अन्धोऽन्धः)
* उपप्रयोभिरागतमिन्दवो वामुशन्ति हि
* ममेदिहश्रुतगं् हवम्
* अश्विनावेहगच्छतम्
* एकादशासो अप्सुषदः (अप्सुषदोऽप्सुषदः)
* ध्रुवतमोऽच्युतानामच्युतक्षित्तम एषते
* सगं्सर्पोऽस्यगं्हस्पत्याय त्वा
* इन्द्राग्नी आगतगं् सुतं गीर्भिः
* शार्याते अपिबस्सुतस्य (शार्याते अपिबोऽपिबः) 1.4.18.1(7)–
* नेन्द्रसश्चसिदाशुषे। उपोपेन्नुमघवन्भूय इन्नुते
* वाममद्यसवितर्वाममुश्वः (सवितरद्य) रेफः

* अदब्धेभिस्सवितः (सवितरदब्धेभिः) 1.4.18.1(7)–	रेफः
* रक्षामाकिर्नः (माकीरक्ष)	दीर्घः
* ग्रहं गृह्णाम्यग्ना (३) इ पत्नीवाः (३)	
* उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वा शिप्रे अवेपयः	
* ईयुष्टे ये पूर्वतराम्	अलोपानुवाकः[१]
* अस्माभिरूनु – पश्यान्	
* शविष्ठधृष्णवागहि। आत्वापृणक्तु	
* कृणुहि विश्वतो नः (विश्वतस्कृणुहि)	सत्वम्
* वोरूपमभ्यैमि वयसा वयः	
* विभजतु वर्षिष्ठे अधिनाके	
(अधिनाके नाकेऽध्यधिनाके)	लोप एव
* एतत्ते अग्ने राध – पथा प्रेतचन्द्रदक्षिणाः	
* धाता रातिस्सविता (रातीरातिः)	दीर्घः, अलोपानुवाकः[२]
* यज्ञे अस्मिन्नग्ने होतारम्।	
(यज्ञे अस्मिन्नग्नेऽग्नेऽस्मिन्, अस्मिन्नग्नेऽग्ने अस्मिन्)	लोपः, अलोपः
* ऋधगयाड्ढधगुताशमिष्ठाः	
* यानावह उशतः (उशतोऽवहोऽवहः) 1.4.44.2(46)–	लोपः
* देवान्तान्प्रेरय (ताग्स्तान्)	अनुस्वारः
* स्वे अग्ने सधस्थे (सधस्थेऽग्ने अग्ने)	लोपः
* पन्थामन्वेतवा उ – हृदयाविधश्चित्	
* चिदेनःप्रमुमुग्धि (प्रैनः)	णत्वं न

१. अनुवाकग्रहणम्

२. अनुवाकग्रहणम्

* अनीकमप आविवेश
* अपान्नपात्प्रतिरक्षन्नसुर्यम्
* समुद्रे ते हृदयमप्स्वन्तः — कम्पः
* देवकृतमेनोऽयाडव – रिषस्पाहि
* एधोऽस्येधिषीमहि समिदसि
* पयस्वाग्ं अग्न आगमं तम्मा
* यस्त्वा हृदाकीरिणा — अलोपानुवाकः[१]
* मन्यमानोऽमर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि (मर्त्यो अमर्त्यम्)
* जातवेद उ लोकमग्ने कृणवस्स्योनम् — 1.4.46.1(37)–
* शवसोऽवृत्रन्कामकातयः (कामकातयोऽवृत्रन्) — लोपः
* न त्वामिन्द्राऽतिरिच्यते — 1.4.46.2(9)–
* समानदक्षा अवसे हवन्ते (हवन्तेऽवसेऽवसे) — लोपः
* अपो अन्वचारिषम् (अपोऽपो अनु) — 1.4.46.2(19)– पुनरुक्तः, लोपः
* वसुपतिर्हिकमस्यग्ने विभावसुः (अग्नेऽस्यस्यग्ने) — लोपः
* अयन्नो अग्निर्वरिवः कृणोत्वयंमृधः — 1.4.46.3(23)–
  (नोऽयम्, वरिवोऽग्निः, मृधोऽयम्) — लोपः
* अग्निनाग्निस्समिध्यते कविः

१.५ पञ्चमप्रश्नः

* देवासुरास्संयत्ता आसन्
* वसुसन्न्यदधतेदमुनो भविष्यति
* तदस्य सहसा – अश्वशीयत
* भाग्यसान्यथव इदमिति

१. याज्यानुवाकः

* ऋध्नवत्खलु स इत्यब्रवीद्योमद्देवत्यम्	घनकम्पः - १
* तं पूषाऽऽधत्त तेन	त्रिक्रमः
* तं त्वष्टाऽऽधत्त तेन	
* तं धाताऽऽधत्त तेन	त्रिक्रमः
* ऋद्धिं वेदर्ध्नोत्येव योऽस्यैवम्	
* अथो शान्तिरेवास्यैषा	
* सैवास्यर्धिस्संवै	
* नाऽर्तिमार्छति	
* पितरश्च प्रयन्थ्सुवः (प्रयग्ग्श्च)	ऊष्मभावः, अनुस्वरश्च
* प्राणादपानत्यन्तश्चरति	
* वसवश्च समाभरन् (समाभरग्ग्श्च)	ऊष्मभावः, अनुस्वरश्च
* पुनर्नः पाहि विश्वतः (विश्वतस्पाहि)	सत्वम्
* अजरं कृत्वाऽऽधत्तेऽथो पूतम्	त्रिक्रमः
* इत्याहापह्नुत एवास्मै	
* बृहस्पतिवत्यर्चोप (उपार्चर्चोप)	
* अवरुन्धे पुनरूर्जा (पुनारुन्धे)	दीर्घः
* यजमानमेवोर्जा च रय्या च	
* उपप्रयन्तो अध्वरम्	अलोपानुवाकः[१]
* दिवःककुत्पतिः पृथिव्याः (पृथिव्यास्पतिष्पतिः)	सत्वम्, षत्वम्
* अयन्तेयोनिः (तेऽयम्) 1.5.5.2(14)–	लोपः
* अग्न आयूगंषि पवसे (आयूगंष्यग्नेऽग्ने)	लोपः 1.5.5.2(30)–
* अग्नेपवस्व (अग्नेऽग्ने) ← 1.5.5.2(42)–	लोपः

१. अनुवाकग्रहणम्

* अग्ने पावक रोचिषा (अग्नेऽग्ने)	1.5.5.3(2)–	लोपः
* दीदिवोऽग्ने देवाग्ं इहावह (अग्नेऽग्ने, देवाग्ं अग्ने)		लोपः, अनुस्वारः
* अग्निश्शुचिव्रततमः (शुचिव्रततमोऽग्निः)	1.5.5.3(27)–	लोपः
* आयुर्दा अग्नेऽस्यायुर्मेदेहि वर्चोदा अग्नेऽसिवर्चः (अग्ने अग्ने, वर्चोऽस्यसि)		अलोपः, लोपः
* तनूपा अग्नेऽसि (अग्ने अग्नेऽसि)	1.5.5.4(9)–	अलोपः, लोपः
* तनुवम्मेपाह्यग्नेयन्मे (अग्नेऽग्ने)	1.5.5.4(12)–	लोपः
* अग्नेसपत्नदम्भनम् (अग्नेऽग्ने)	1.5.5.4(41)–	लोपः
* वर्षिष्ठे अधिनाके (नाके अध्यधि)		अलोप एव
* अम्भस्थाम्भोवो – भक्षीयोर्जस्थोर्जं वः		
* यो नाविहैवस्तेतोमापगात		
* विश्वरूपीरामोर्जा विशागौपत्येनारायः		
* भरन्त एमसि		
* अग्ने त्वन्नो अन्तमः (नो अन्तमोऽन्तमः)	1.5.6.3(1)–	
* स्योनामा विशतेरामदः		
* कृणुहि ब्रह्मणस्पते (ब्रह्मणः कृणुहि)		सत्वं न
* तामाशिषमाशासेऽमुष्मै		
* एषयोऽसामोपप्रयन्तः		
* युनक्त्युपेत्याह प्रजावै		
* उपैत्यस्यप्रत्नामनुद्युतमित्याह		
* तादृगेवतदायुर्दा अग्नेऽसि (अग्ने अग्ने)		अलोपः
* वर्चोदा अग्नेऽसि (अग्ने अग्ने)		अलोपः
* तनूपा अग्नेऽसि (अग्ने अग्ने)		अलोपः

* ह्येषोऽग्ने यन्मे (एषोऽग्नेऽग्न एषः)	लोपः
* अव्युष्ट्यैवा एतस्यैपुरा	
* असुराणागं् शततर्हागं्स्तृगं्हन्ति (शततर्हानसुराणाम्)	अनुस्वारो न
* इत्याहैतत्त्वमसीदम् – तामाशास्ते	
* इत्याहाम्भोह्येतामहः	
* आहोर्जोह्येता रेवतीः	
* इहैवस्तेतोमापगातेत्याह	
* इष्टकचिद्वा – अभिमृशत्युपैवैनं धत्ते	कम्पः
* गार्हपत्यमुपतिष्ठत आस्यवीरः	
* कृणुहिब्रह्मणस्पत इत्याह (ब्रह्मणःकृणुहि)	सत्वं न
* इत्याहास्कन्दायाऽग्ने गृहपते	
* हेमन्तानिन्धिषीयेतिवावैतदाह	
* यस्य पुत्रोऽजातस्स्यात्तेजस्व्येवास्य ब्रह्मवर्चसी	
* रेत एवतत्सिञ्चति प्रैव (प्रसिञ्चति)	षत्वं न
* रात्रिया अध्यहरभिपशून्निः (निर्णिष्पशून्)	णत्वम्, षत्वम्
* पुनरिमं लोकमभ्यध्यायत्सः	कम्पः
* इममेवाग्निग्ग्स्तवानि समास्तुतस्सुवर्गं लोकम्	
* सर्वमायुरेत्यभि वा एषः	कम्पः
* तमोरात्रिर्यत् (रात्रीरात्रिः)	दीर्घः
* इत्याहुर्मनुष्यायेन्वै – तमुपार्छत्यथकः	
* ताञ्छन्दोभिरन्वविन्दत्	ऊष्मभावः,अनुस्वारश्च,
(तागं्स्ताञ्छन्दोभिः, अन्वनुछन्दोभिः)	पूर्वागमो न
* न तत्र जाम्यस्तीत्याहुः	

* यः पराङ्विष्वङ् (पराङ्यः)
* कवातिर्यङ्ङिङ्वोपतिष्ठेत
* पुनरामदैतोस्तवाहम्
* अषाढो अग्निः (अषाढो अषाढः) — अलोपः
* त्वत्पितारो अग्ने (अग्नेऽग्ने)
* तेषां छिन्नं प्रत्येतत् (प्रतिच्छिन्नम्) — पूर्वागमः
* वैश्वानरो न उत्याऽप्रयातु त्रिक्रमः, अ — लोपानुवाकः[१]
* पृष्टो विश्वा ओषधीराविवेश
* आरोदसी अपृणा जायमानः (जायमानोऽपृणाः) — लोपः
* अस्माकमग्नेमघवत्सु (अग्ने अग्नेऽस्माकम्) — अलोपः
* अवतेहेडो वरुण (तेऽवाव) 1.5.11.3(21) — लोपः
* अनागसो अदितये स्याम
  (अदितये अदितयेऽनागसोऽनागसो अदितये) — लोपः
* मरुतो यद्धवो दिवः
* आतून उपगन्तन
* अदितिर्न उरुष्यत्वदितिश्शर्मयच्छतु
* अदितिः पात्वगंहसः। (अगंहसो अगंहसस्पातु) — अलोपः, सत्वम्
* महीमूषुमातरम् 1.5.11.5(37)–
* पत्नीमवसेहुवेम (अवसेऽवसे) — लोपः
* इमागंसुनावमारुहम्

१.६ षष्ठप्रश्नः

* आज्यस्याज्यमसि सत्यस्य सत्यमसि सत्यायुरसि
* अस्मै वोढवे जातवेदः

१. याज्यानुवाकः

* यन्मे अग्ने अस्य यज्ञस्य (मे अग्नेऽग्ने)	1.6.2.1(46)
* वागस्यैन्द्रीसपत्नक्षयणी वाचामेन्द्रियेण	कम्पः
* देवयज्यया चक्षुष्मान् (चक्षुष्मागश्चक्षुष्मान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* सुरूपवर्षवर्ण – उपहवं तेऽशीयसामे	
* यज्ञो देवागं् अप्येत्वस्मास्विन्द्रः	
* अगन्मसुवस्सुवः	द्विपदघनः
* तस्मैते माऽवृक्षिसुभूरसि	त्रिक्रमः
* समिद्धो अग्ने मे दीदिहि (मे अग्नेऽग्ने)	1.6.6.2(22)– अलोपः 1.6.6.4(11)
* सो अस्मागं् अधिपतीन् (अस्मागं् अस्मान्)	अनुस्वारः
* अश्वीयज्ञोनृवथ्सखा	कम्पः
* इडावागं् एषो असुर (इडावागंइडावान्)	अनुस्वारः
* कस्य वाऽह देवा यज्ञम्	
* आहवनीयोऽन्तराग्नी पशूनाम्	
* अमावास्यायामेतद्ध्येतयो – इन्वै	
* उपस्तीर्णमिच्छन्ति किमुदेवाः	
* उपवसेत्पितृदेवत्यस्स्यात्	प्रचयः
* अपोऽश्नाति तन्नेवाशितन्नेवाऽनशितम्	कम्पः
* अनयैवैनाः प्रणयति (प्रैनाः)	णत्वं न
* पितृदेवत्यानि स्युर्यथ्सह	प्रचयः
* वर्त्रन्नेदन्त्यति – नेदन्तीतिमनसा	
* उखाञ्चाधिश्रयत्यवचहन्ति	
* एताभिरेवासादयेत्	
* अथ ब्राह्मणोऽनाशीर्केण	

* वागस्यैन्द्री – वैवाक्	कम्पः
* यज्ञो वैसूनृताऽश्रावयेत्यैवैनामह्वत्	
* यजेत्युदनैषीद्येयजामह इत्युपासदद्वषट्कारेण	
* प्रावर्षयन्नभ्यस्तनयन्	कम्पः
* यथापूर्वं कल्पन्ते कल्पन्तेऽस्मै	
* अमुन्दभेयमित्याहैतयावै	
* चक्षुष्मान्भूयासमित्याह (चक्षुष्माग्श्चक्षुष्मान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश
* चक्षुरात्मन्धत्ते (आत्मग्ग्श्चक्षुः)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश
* इत्याहेन्द्रियाव्येवान्नादः	
* इन्द्रं वो विश्वतः	अलोपानुवाकः[१]
* क्षत्रमनुसहो यजत्र (सहोऽनुक्षत्रम्) (सहो अन्वनु)	घने लोपः
* सत्रातेविश्वमनुवृत्रहत्ये (वृत्रहत्येऽनुविश्वम्)	घने लोपः
* ऋषिर्हदीर्घश्रुत्तमः	
* पक्वमैरय आसूर्यम्	
* गायत्रिणोऽर्चन्त्यर्कमर्किणः	
* अग्ंहोमुचे प्रभरेम (अग्ंहोमुचेऽग्ंहोमुचे)	लोपः
* पार्यादिन्द्रिमह्नः (अह्नो अह्नः)	
* अग्ंहसो यत्र (अग्ंहसो अग्ंहसः)	अलोप एव
* तमीङ्कृधि यो अस्माग्ं अभिदासति (यस्कृधि, अस्माग्ं अस्मान्)	सत्वम्, अनुस्वार
* अपानुदो – अकृणोरुलोकम् (अपानुदोऽनुदो अपाप)	लोपः

1.6.12.3(11)–

1.6.12.3(34)–

1.6.12.3(37)–

1.6.12.4(24)–

1.6.12.4(36)–

१. याज्यानुवाकः

* भामितोऽमित्रस्याभिदासतः (अभिदासतो अमित्रस्य) 1.6.12.5(28)–
* अनवस्तेरथम् (तेऽनवोऽऽनवः) लोपः 1.6.12.6(15)–
* अवर्धयन्नहये हन्तवा उ (अहयेऽहये) लोपः 1.6.12.6(29)–
* अनश्वासो ये पवयोऽरथाः (येऽनश्वासः) लोपः 1.6.12.6(42)–

१.७ सप्तमप्रश्नः

* पाकयज्ञं वा अनु
* तामाह्रियमाणामभि – पशवः कम्पः
* यज्ञोऽसुरागं् अदुहत् (असुरागं् असुरान्) अनुस्वारः
* सामे सत्याशीरस्य यज्ञस्य
* स्तना इडोपहूतेति – तर्हि यजमानः
* सत्वा इडामुपह्वयेत – मघोनीत्याहेडामेव
* अक्षितिमेवोपौति कुर्वतोमे मोपदसदित्याह
* सानछिनत्ती (३) इति छिनत्तीति होवाच
* वाव तौतत्पर्यवदतां या यज्ञे
* दक्षिणैवास्यैषाथो यज्ञस्यैवछिन्द्रमपि दधाति (अप्यपिच्छिद्रम्) पूर्वागमः।[१]
  पूर्वागमरहितः अपिपाठः शिष्टसम्मतः
* तदन्वाहार्यस्यान्वाहार्यत्वम्
* यज्ञेन वा इष्टी पक्वेन पूर्ती
* सत्वेवेष्टापूर्ती प्रजापतेः
* वै देवा उज्जितिमनूदजयन्
* तर्हि ब्रूयादेमा अग्मन्नाशिषः
* पशूनान्पोत्यास्य प्रजायाम्

१. अप्यपिछिद्रम् इति

* ध्रुवामेवाप्याययति ताम्प्यायमानाम्
* लोकाननपजय्यमभ्यजयन् — कम्पः
* तस्मै ते मा वृक्षीत्याह — त्रिक्रमः
* इत्येषवा अस्य – यदाहेदमहममुम्
* समिद्धो अग्ने मे दीदिहि (मे अग्नेऽग्ने) — अलोपः
* यज्ञ एतिननिवर्तते पुनः
* तमभिनिवर्तते — कम्पः
* अश्वीयज्ञ इत्यव — कम्पः
* अन्तरमृतमप्सु भेषजम् — कम्पः
* देवसवितः प्रसुव — अलोपानुवाकः[१]
* पतत्री तेनोऽग्नयः पप्रयः
  (अग्नयः पप्रयः पप्रयो अग्नयोऽग्नयः पप्रयः) — लोपः
* देवस्याहगं् सवितुः — अलोपानुवाकः[२]
* वाज्यसि वाजिनो वाजन्धावत (वाजिनोऽसि) — लोपः
* वाजेवाजेऽवतवाजिनोनः (वाजिनोऽवत) — लोपः
* उतस्मास्यद्रवतस्तुरण्यतः
* आमावाजस्य प्रसवः
* आमागन्ताम्पितरामातराचाऽमा सोमः
* समधध्वमजीजिपतवनस्पतयः (वनस्पतयोऽजीजिपत) — लोपः
* क्षत्रस्योल्बमसि — अलोपानुवाकः[३]
* अन्नायत्वान्नाद्यायत्वा वाजाय

१. वाजपेयः

२. वाजपेयः

३. वाजपेयः

* जाय एहि सुवो रोहाव – उभयोस्सुवः (सुवरिहि, सुवरुभयोः)	रेफः
* वाजस्येमं प्रसवः	अलोपानुवाकः[१]
* अग्ने अच्छावदेहनः (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* प्राणो यच्छभुवस्पते धनदा असिनस्त्वम् (धनदास्पते, नोऽस्यसि)	सत्वम्, लोपः
* अग्निरेकाक्षरेण	अलोपानुवाकः[२]
* विष्णुस्त्र्यक्षरेण त्रींँल्लोकान् (त्रिग्स्त्रीग्स्त्र्यक्षरेण, लोकाग्स्त्रीन्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* चतुष्पदः पशूनुदजयत् (पशूगंश्चतुष्पदः)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* उपयामगृहीतोऽसि	अलोपानुवाकः[३]
* सहिघृणिरुरुर्वरायगातुः। सप्रत्युदैद्धरुणो मध्वः	
* अन्वहमासा अन्विद्वनान्यन्वोषधीः	अलोपानुवाकः[४]
* वावशाने अन्वापो अजिहत (आपो अनुवावशाने, अन्वाप आपो अन्वनु)	अलोपः
* क्षत्रमनुसहो यजत्र (सहोऽनुक्षत्रम्) (सहो अन्वनु)	घने लोपः
* सत्रातेविश्वमनुवृत्रहत्ये (वृत्रहत्येऽनुविश्वम्)	घने लोपः
* इन्द्राणीमासुनारिषु	कम्पः
* जरसामरतेपतिः (पतिष्पतिः)	षत्वम्
* आतेमह इन्द्रोत्युग्रसमन्यवः	कम्पः
* दद्धितन्नः प्रदाशुषे (प्रप्रणोनःप्र)	णत्वम्

१. वाजपेयः

२. वाजपेयः

३. वाजपेयः

४. याज्यानुवाकः

* इन्द्रमा हविषावयम्। उभाहि हस्तावसुना
* स्ववागं् अवोभिस्सुमृडीकः (सुमृडीकोऽवोभिः) लोपः
* द्वेषस्सनुतर्युयोतु (सनुतर्द्वेषः) रेफः
* प्रोष्वस्मैपुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत
* अभीके चिदुलोककृत्

१.८ अष्टमप्रश्नः

* अनुमत्यै पुरोडाशमष्टाकपालम्
* मुञ्चेममगंहसस्स्वाहा नमः
* मोषूण इन्द्रपृथ्सु देवास्तुस्म त्रिक्रमः
* यच्छूद्रे यदर्य एनश्चकृमावयम् कम्पः
* वस्नेवविक्रीणावहा इषम्
* देहि मे ददामि – निहारन्निहरामिते
* पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यो धानाः
* योजान्विन्द्रते हरी। अक्षन्नमीमदन्तह्यव
* अस्तोषतस्वभानवो विप्राः
* सुविदत्रागं् अपीतयमेन ये
* मनोन्वाहुवामहे
* मनुष्या अवाम्बरुद्रमदिमह्यवदेवम्
* परोमूजवतोऽतीह्यवततधन्वा
* धेनुर्दक्षिणा नैर्ऋतं चरुम्
* चरुमक्षावापस्य गृहेशबलः
* एकादशकपालं प्रतिनिः (निर्णिष्प्रति) णत्वम, षत्वम्
* कर्णागंश्चाकर्णागंश्च तण्डुलान्
(तण्डुलान्तण्डुलागश्च) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च

* देवसुवस्थत इममामुष्यायणम्
* असूषुदन्त – न आनट् (आनण्णोनः) णत्वम्
* अर्थेतस्थापाम्पतिरसि (पतिष्पतिः) षत्वम्
* अनिभृष्टमसिवाचः
* ऊर्ज एता अनिभृष्टा अपस्युवः
* आविन्नोऽयमसावामुष्यायणोऽस्याम्
* विड्द्रविणमुदीचीमातिष्ठानुष्टुप्त्वा
* ईदृङ्चान्यादृङ्चैतादृङ्च
* क्षत्राणां क्षत्रपतिरस्यतिदिवस्पाहि
* हिगंसिषं मा माम्माता – वर्चोऽसि
* वर्चोमयि धेह्यग्नये
* हगंसश्शुचिषत् – अद्रिजा ऋतं बृहत्
* स्योनामासीदसुषदामासीद
* पस्त्यास्वासाम्राज्याय
* दिशोऽभ्ययगंराजा – सत्यराजा(३)न् कम्पः
* अच्छावाकायानड्वाहमग्नीधे भार्गवः
* प्रत्यङ्खसोमो अतिद्रुतः (अतिद्रुतो अतिद्रुतः) अलोपः
* कुविदङ्गयवमन्तो – भोजनानि
* अग्राविष्णू महितत् अलोपानुवाकः[१]
* इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत् (अयज्वनोऽयज्वनः) लोपः
* उतत्यदाश्वश्वियम्। नकिष्टं कर्मणानशन्नप्रयोषत्
  (प्रप्रणनप्र) णत्वम्

* * * * *

१. याज्यानुवाकः

द्वितीयकाण्डः

२.१ प्रथमप्रश्नः

* वायव्यग्ग्श्वेतमालभेत
* सैनमीश्वराप्रदह इत्येतमेवसन्तम्
* भूतिमुपैत्यप्रदाहाय भवत्येव
* ततोऽजस्तूपरस्समभवत् — कम्पः
* रूपैणैवावरुन्धे
* ता अन्वैत्ताः पुनरयाचत
* कृष्णमेकशितिपादमालभेत
* कस्मा इममालफस्यामह इत्यथवै तर्हि
* वै रेतोधा अग्निः (अग्निरग्नीरेतोधाः) — दीर्घः
* अभ्यजयद्वैष्णवं वामनमालभेत — कम्पः
* वज्रो भूत्या इन्ध उपैनम्
* विषमा इवहीमेलोकास्समृद्ध्यै
* रुचमदधुर्यः (अदधूरुचगंरुचम्) — दीर्घः
* वसन्ताप्रातस्त्रीलँलामान् (ललामान्त्रीग्स्त्रीन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* यमश्चास्मिल्लोकेऽस्पर्धन्त (अस्मिग्ग्श्च चास्मिन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* ऐन्द्रेणैवास्येन्द्रियम्
* जघनेऽनूदैत्तमिन्द्रः
* ज्योगपरुद्धोऽनयोर्हिवा – ज्योगपरुद्धः
* पर्यारीवह्येतस्य राष्ट्रम्

* विडपशुष्काथैषज्योक्
* यश्च नापस्त्वा वासतस्सद्ददतीत्यैन्द्रीम्
* आलभेत भूतिकामोऽजातो वै
* तमैन्द्रमेवालभेतैतत्
* पुनरुथ्सृष्ट इव ह्येतस्य
* पशवोऽनूदायन्थ्स उन्नतः
* इन्द्रियं दधातीन्द्रियाव्येव भवति
* बहु देवत्यो(२)ह्येषः — कम्पः
* अभ्यगृह्णादस्त्वेवायम् — कम्पः
* दशकपालं पुरस्तान्निः (निर्णिष्पुरस्तात्) — णत्वम, षत्वम्
* वारुणीरापोऽपां च खलु वै
* वा एषामैतस्यां वदध्वमिति सा
* व्युच्छन्ती व्युच्छत्यपतमः
* इन्द्रं वो विश्वतः — अलोपानुवाकः[१]
* मरुतो यद्धवो दिवो यावश्शर्म
* अग्निः प्रथमो वसुभिर्नः (प्रथमोऽग्निः) — लोपः
* एवात्रिणामन्नहृणीयमानाविश्वे (विश्वेऽहृणीयमानाः) — लोपः
* अरहन्तश्चिद्यमिन्धते संजनयन्ति जन्तवः
* तिस्रोभूमीर्धारयन्त्रीगंरुत (त्रीगस्त्रीन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* त्यान्नुक्षत्रियागं अवः (अवोऽवः क्षत्रियान्) — लोपः
* अनागास्त्वे अदितित्वे
  (अदितित्वेऽनागास्त्वेऽनागास्त्वे अदितित्वे) — लोपः

१.याज्यानुवाकः

* अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशगंस
(अहेडमानोऽहेडमानः) लोपः

२.२ द्वितीयप्रश्नः

* प्रजापतिः प्रजा असृजत
* एकादशकपालमपश्यत्तन्निः (तन्निर्णिष्टम्) णत्वम्, षत्वम्
* व्यृध्यतेऽपवै (अपापर्ध्यते)
* इयं वै क्षेत्रस्य पतिः (पतिष्पतिः क्षेत्रस्य) षत्वम्
* पथो वा एषोऽध्यपथेनैति
* निशितायान्निर्वपेत्।[१]
* नैषां पुराऽयुषोऽपरःप्रमीयते
* यस्याग्नावग्निमभ्युद्धरेयुः
* एतयोरन्योऽनिर्दिष्टभागोऽन्यः
* यस्याग्निरुद्धृतोऽहुतेऽग्निहोत्र – तानि
* प्रजायै पशूनान्निः (निर्णिष्पशूनाम्) णत्वम्, षत्वम्
* ज्योतिस्त्वा अस्य परापतितम्
* संवथ्सरस्वदितमेवात्तिनास्मिन्
* अथो यथा जनं यतेऽवसम्
* ययारज्वोत्तमाङ्गामाजेत्ताम्

१. निशितायां निरित्यत्र णत्वं न स्याद्विलोमके । इति वचनेन "निशितायान्निर्णिर्निशतायान्निशितायान्निः" इति बहवः पठन्ति। अस्मिन्विषये कौण्डिन्यशिक्षावचनम् - विलोमेषु तृतीयो नश्चान्नमन्येन्व उच्चगः। नोणं नाऽप्नोति प्रकृता वाप्नोत्येव तृतीयनः इति। केचित्तु "निशितायान्निर्णिर्णिशितायान्निशितायान्निः" इत्यधीयते।

* अगं्ह इन्द्रमेवागं्होमुचम्	
* स एवैनं पाप्मनोऽगं्हसः (अगं्हसोऽगं्हसस्पाप्मनः)	सत्वम्
* एवार्काश्वमेधवन्तग्ग्स्वेन	
* यस्य सेनासगं्शितेवस्यात्	
* सैवास्यसेनागं्सग्ग्श्यति	
* अधिरेवतीन्निरमिमीत (निर्णीरेवतीम्)	णत्वम्, दीर्घः
* ब्रह्मणैवैनमभिचरति	कम्पः
* अभिचरन्तमभिचरन्ति	कम्पः
* तस्यनकुतश्चनोपाव्याधः	
* भ्रातृव्यो यजमानो – प्रतिनिः (निर्णिष्प्रति)	णत्वम्, षत्वम्
* पुरा वाचः प्रवदितोर्निर्वपेत् (निर्णिष्प्रवदितोः)	णत्वम्, षत्वम्
* चक्षुर्धत्तश्चक्षुष्मानेव (चक्षुष्माग्चक्षुष्मान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अन्या वाचोऽनुप्रवदन्ति (प्राण्वनु)	णत्वम्
* वशायै काले यैवासौ	
* सो एवैषैतस्यैककपालः	
* तिष्यापूर्णमासेनिः (निर्णिष्टिष्यापूर्णमासे)	णत्वम्, षत्वम्
* इन्द्रश्चैव मरुतश्च	
* देवासुरास्सँय्यत्ता – आसन्तेऽन्योऽन्यस्मै	कम्पः
* हिरण्यगर्भ आपः	अलोपानुवाकः[१]
* निकाव्यावेधसश्शश्वतस्कर्हस्तेदधानः	
* नहेषन्तं पेरुमस्यस्यर्जुनि – हर्यश्वपीतः	
* अयंयस्सोमः (योऽयम्)	लोपः

१. याज्यानुवाकः

* आपान्तमन्युः – ऋजीषी
* अर्कोवायत्तुरते – आकृणोमितत्
* प्रतत्ते अद्यशिपिविष्ट नाम
* किमित्ते विष्णो परिचक्ष्यं भूत्प्रयत्
* अग्नेदादाशुषे (अग्नेऽग्ने) लोपः
* ब्रह्मणाकृधिसुवर्ण (सुवस्कृधि) सत्वम्
* उषसोविदिद्युतुः
* उतोन उत्पुपूर्याः
* सुभोजसं युवेहनिवीरवत्
* प्रेदु हरिवश्श्रुतस्य

२.३ तृतीयप्रश्नः

* आदित्येभ्यो भुवद्वद्भ्यश्चरुम्
* अपरुद्धो वापरुध्यमानो – धारयद्वतः
* उपप्रेतमरुतः – राजानमित्याह कम्पः
* आदित्यावै – अवगतास्य विट्
* यदि नावगच्छेदिममहमादित्येभ्यो भागं
* निर्वपाम्यामुष्मादमुष्यैविशोऽवगन्तोरिति
* इदमहमादित्यान् – इत्यादित्याः
* सन्नह्येदनपरुध्यमेवावगच्छति
* यदश्वत्थ ओजसैव विशम्
* तयैवैष्वमृतमदधात् कम्पो न
* एकधा ब्रह्मण उपहरत्येकधैव
* हिरण्यं मोपनमेदितियत्

* सविष्वङ्व्यार्छत्
* सगिरिमुदैत्तमग्निरनूदैत्तावग्नीषोमौ सम्
* यज्ञविभ्रष्टोऽनुपरैत्तौ (परान्वनु) णत्वं न
* तेनाग्नेयस्य च सौम्यस्य चैन्द्रे
* पर्यणयद्योराजन्यः घनकम्पः - २
* एषाह्येतस्य देवता य आनुजावरः
* ऋतममीष्व यथासमावच्छ उपैष्याम्यथते पुनः
* रोहिणीमेवोपैत्तम्
* समावच्छ एवन उपाय इति
* अमुमेवैनमाप्यायमानमन्वाप्याययति
* अगंशुमाप्याययन्तीति याज्यैवैनमेतयाप्याययति
* अभ्यतिरिच्यातै – लोकानभ्यत्यरिच्यतेन्द्रम् कम्पः
* तस्मा एतं त्रिधातुन्निः (निर्णिष्ट्रिधातुम्) णत्वम्, षत्वम्
* इन्द्रोराजाऽयमिन्द्रोऽधिराजोऽसाविन्द्रस्स्वराट्
* एवमेवेमाँल्लोकान्प्रत्तान्कामम्
* एवमिवहीमे लोकाः
* व्यत्यासमन्वाहानिर्दाहाय
* देवासुरास्संयत्ता आसन्तान् (ताग्स्तान्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अनिर्दाहायाश्व ऋषभः (ऋषभो अश्वोऽश्वः) अलोपः
* एताश्चेद्वा – मनुष्याः
* चक्षुर्धत्तश्चक्षुष्मानेव (चक्षुष्माग्श्चक्षुष्मान्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* आमनमस्यामनस्य देवाः
* तान्म आमनसः (ताग्स्तान्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च

* यास्त्रियस्तानेवावरुन्धे (ताग्स्तान्थ्स्त्रयः)
* तत्वेडा गव्यैरयत्
* मातेवास्मा अदितेशर्मयच्छ
* तेनत्वायुषायुष्मन्तं करोमि
* वागग्नाविष्णू आत्मा यस्य
* हस्तमन्वारभ्यपर्याहुरेकधैव (पर्यन्वारभ्य) — णत्वं न
* घृतन्निष्पिबत्यायुः (आयुः पिबति) — षत्वं न
* तन्निरवपत् (निर्णिष्टं तं निः) — णत्वम, षत्वम्
* तावतो वारुणान्चतुष्कपालान् (चतुष्कपालाग्ंश्चतुष्कपालान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अपोऽवभृथमवैत्यप्सु वै — कम्पः
* अप्स्वोषधीषु वनस्पतिषु — कम्पो न
* तं वामेतेनावयज इन्द्रो वै
* ऐन्द्रावरुणीं पयस्यान्निर्वपेत् (निर्णिष्पयस्याम्) — णत्वम्, षत्वम्
* पयोहिवा एतस्मादपक्रामत्यथैष पाप्मनागृहीतः
* चतुर्धाव्यूहति दिक्षु[१]
* सप्रत्नवन्निकाव्येन्द्रम् — अलोपानुवाकः[२]
* राजन्थ्सोमप्रति (प्रतिषोम) — षत्वम्
* एतानि दिविरोचनान्यग्निः (अग्नीरोचनानि) — दीर्घः
* अग्नीषोमाविमग्ंसुमे

---

१. दिक्षूहति इत्यत्र न प्रश्लिष्टः किन्तु प्रश्लिष्टस्वरोऽपि कैश्चित् शिष्टैरादृतः

२. याज्यानुवाकः

* यज्ञाय चक्रथुरुलोकम्। अग्नीषोमाहविषः
(हविषोऽग्नीषोमा) लोपः
* स इज्जनेन सविशा सः
* अर्यमाऽऽयातिवृषभः त्रिक्रमः
* ये तेऽर्यमन्बहवः (बहवोऽर्यमन्) 2.3.14.4(46) लोपः
* उज्जभार मध्यान्नीचादुच्चा स्वधया
* जनुषाभ्यग्रं बृहस्पतिः कम्पः न
* अग्रमभ्यर्त्योजसा बृहस्पतिम्

१.४ चतुर्थप्रश्नः

* देवामनुष्याः पितरः
* तद्रक्षागंसि रात्रीभिः (रात्रीभीरात्रीभिः) दीर्घः
* तान्थ्सुब्धान्मृतानभिव्यौच्छत् कम्पः
* तं तेनाऽपनुदते प्र (प्रप्रणुदते) णत्वम्
* इयमगंहोमुगियंविमृधेयमिन्द्रियावतीत्यब्रवीत्
* त्रयस्त्रिगंशत्कपालं पुरोडाशन्निः (निर्णिष्पुरोडाशम्) णत्वम्, षत्वम्
* इन्द्रायेन्द्रियावतेऽगंहसा वा एषः
* यदिन्द्रायागंहोमुचेनिर्वपत्यगंहस एवतेनमुच्यते
* त्रयस्त्रिगंशत्कपालं पुरोडाशन्निः (निर्णिष्पुरोडाशम्) णत्वम्, षत्वम्
* ततो गर्मुदुदतिष्ठत्तान् (ताग्स्तान्) अनुस्वारः
* आपूषा एत्वावसु
* जगतस्पतिः (पतिष्पतिः) षत्वम्
* स्वाहाऽनशन्यवस्फूर्जन्दिद्युत्
* अयमवृषादिति श्रुतरावृत् (श्रुतरिति) रेफः

* हविरेवाकरन्तर्वेदि संयौत्यवरुध्यै
* अथो यथा ब्रूयादसावेहीत्येवमेवैना नामधेयैरा
* सपीतय इत्याबध्नाति
* वृष्टिमुदीरयति मरुतः
* असावादित्योन्यङ्रश्मिभिः — कम्पः
* यथायजुरेवैतदुन्नम्भयपृथिवीमिति
* सर्वाणि छन्दागंस्यवरुन्धे (अवच्छन्दागंसि) — पूर्वागमः
* यथा पुरोडाशे – यज्ञगत्या
* नैनमभिचरन्थ्स्तुणुत एतयैव यजेत
* तागंस्त्रैधातवीयेन (ताग्स्तान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* तावति स्वयमेव व्यरमत यदि वा तावत्
* अग्नीषोमावभिसमभवत् — कम्पः
* सोऽब्रवीद्विष्णवेहीदमाहरिष्यावः
* त्रेधात्मानं विन्यधत्त
* तृतीयमभिपर्यावर्ताद्ध्यबिभेद्यत्
* प्रत्यगृह्णादधामेति तत्
* त्वामेवेन्धीय तवभोगाय
* नवो नवो भवति — अलोपानुवाकः[१]
* अस्येदेव प्ररिरिचे महित्वम्
* त्वामिद्धिहवामहे सातावाजस्य कारवः
* अन्तरिक्षगं सूर्य आत्मा (सूर्योऽन्तरिक्षम्) — पुनरुक्तलोपः
* तवविज्योतिषोदुत्यम्

१. याज्यानुवाकः

१.५ पञ्चमप्रश्नः

* विश्वरूपोवै त्वाष्ट्रः
* तागंसंवत्सरमबिभस्तं (अबिभरबिभः) रेफः
* भूतान्यभ्यक्रोशन् कम्पः
* सम्भवन्नग्नीषोमावभि कम्पः
* तेनाऽभ्यायत तावब्रूताम् कम्पः
* मामभ्येतमिति तौ भागधेयमैच्छेताम्
* तावब्रूतामभिसन्दष्टौ कम्पः
* हविः पूर्णमासेनिः (निर्णिष्पूर्णमासे) णत्वम्, षत्वम्
* नक्षत्रविहिताहमसानि – तस्मात्
* क इदमच्छैतीति गौरिति
* अनुनिर्वाप्यमपश्यत्तं – वैसमृधः (निर्णिष्टन्तम्) णत्वम्, षत्वम्
* तं निरवपत्तेनवैसदेवताः (निर्णिष्टन्तम्) णत्वम्, षत्वम्
* सौम्यं तद्यत्कलैराक्षसं तद्यत्
* तथ्सेन्द्रं दध्नाऽऽतनक्ति त्रिक्रमः
* अद्य वसुवसतीतीन्द्रोहि
* यावदेवास्यास्ति तत्सर्वम्
* भ्रातृव्यं नाऽप्याययति
* तृप्त एवैनमिन्द्रः (इन्द्र एणम्) णत्वम्
* अभ्युदेति त्रेधा तण्डुलान् कम्पः
* तदनु ह्रीतमुख्यपगल्भोजायते
* येस्थविष्ठास्तान् (तागस्तान्थ्स्थविष्ठाः) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* भूयसो यज्ञक्रतूनुपैत्येषावै

* अभ्युदेत्यस्मिन्नेवास्मैलोके	कम्पः
* यैवासौ देवानां – साक्षात्	
* हविर्धान्यस्मीति – दत्तंभवति	
* ते एनमभिसमनह्येताम्	कम्पः
* देवावैनर्चिन यजुषि	
* तत एवैनान्प्रयुङ्ते (प्रैनान्)	णत्वम् न
* तस्याऽनूच्याऽग्न आयाहि	
* तन्त्वासमिद्भिरङ्गिर इत्याह (अङ्गिरो अङ्गिरः)	अलोपः
* अब्रुवन्नेतेमौ विपर्यूहामेति	
* नृमेधोऽभ्यवदथ्सधूमम्	कम्पः
* परुच्छेपोऽभ्यवदत्	कम्पः
* तन्त्वासमिद्भिरङ्गिर इत्याह सामिधेनीषु (अङ्गिरो अङ्गिरः)	अलोपः
* त एतर्ह्याशगंसन्ते माम्	
* पितरोऽनुप्रपिपते (प्रप्राणु)	णत्वम्
* अग्ने महागं असि (महागं अग्नेऽग्ने)	अनुस्वारः
* देवरथोऽतूर्तो होतेत्याह	
* देवपानोऽरागं इवाग्ने (अरागं अरागं इव)	अनुस्वारः
* अग्निमग्न आवह सोममावहेत्याह	
* घृतवतीमध्वर्यो स्रुचमास्यस्व (अध्वर्यो अध्वर्यो)	अलोपः
* ईडामहै देवागं ईडेन्यान् (देवागंईडामहै)	अनुस्वारः
* स्व एवैनग्गस्तोमे प्रति (प्रतिस्तोमे)	षत्वं न
* द्वात्रिगंशदक्षरानुष्टुगनुष्टुप्छन्दसाम्	
* सर्वाणिछन्दागस्यनुब्रूयात् (अनुछन्दागंसि)	पूर्वागमो न

* तिष्ठन्नन्वाह तिष्ठन्ह्याश्रुततरम् (तिष्ठग्ग्स्तिष्ठन्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* न पन्थानस्समरुक्षन् – बहिर्वेद्यन्योऽथान्वाह	कम्पः
* एवाभ्यनक्त्यलूक्षो भवति	कम्पः
* प्राणानेवाभिजयति	कम्पः
* एवाभिजयति	कम्पः
* लोकं प्ररोचयत्यृजुमाघारयति (ऋजुमार्जुमृजुमा)	
* एतद्विब्रूहीत्याश्रावयेतीदं देवाः	
* यद्ब्राह्मणश्च – परोच्यः (ब्राह्मणायैयाताम्)	
* ब्राह्मणायेयातामिति क्वचित् शिष्टैरादृतः पाठः	
* आयुष्ट आयुर्दा अग्ने	अलोपानुवाकः[१]
* आप्यायस्व संतेऽवते (तेऽव)	लोपः
* अपान्नपादाह्यस्थादुपस्थम्	
* तमूशुचिगं् – परितस्थुरापः (परिणपातम्)	णत्वम्
* सशुक्रेण शिक्कनारेवदग्निर्दीदायानिध्मः (अग्नीरेवत्) (अनिध्मोऽनिध्मः)	दीर्घः, लोपः
* सम्राजोरव आवृणे (सम्राजोरवोऽवः)	लोपः
* सत्वन्नो अग्नेऽवमो भवोती (अग्नेऽवमोऽवमोऽग्ने अग्नेऽवमः)	लोपः
* स्वञ्चमविद्वागं्सो विदुष्टरगं् सपेम (अविद्वागं्सोऽविद्वागं्सः)	लोपः
* विन इन्द्रेन्द्र – ते दायि (इन्द्रनः, शतक्रतोऽनु, तेऽनु, ते अन्वनु)	णत्वं न, घनलोपः

१.याज्यानुवाकः

२.६ षष्ठप्रश्नः

* समिधो यजति वसन्तम्
* ऋतूनामवरुन्धे (अवार्तूनाम्)
* तनूनपातमेकमिवमिथुनम्
* सग्ग्स्थापयन्ति प्रयाजानिष्ट्वा
* अथो यथापूर्वमुपैति पिता वै
* एवमिव हीमौ लोकावनयोः
* येनान्यतोदतश्चपशून् (पशूग्श्च) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* दाधारर्चमनूच्यहविष ऋचा यजति
* भ्रातृव्यान्नुदते प्रति (प्रतिनुदते) णत्वं न
* एष्वेव लोकेषु कम्पः
* अप्येवनोऽत्रास्त्विति सोऽब्रवीत्
* चतुरवत्तमधारयन् (अधारयग्ग्श्चतुरवत्तम्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* पौर्णमास्याञ्चाच्युतो भवति (अच्युतो अच्युतः) अलोपः
* कथाऽहास्था – उपरिष्टादभ्यज्य
* अमुष्मिल्लोंकेऽभिजयति कम्पः
* रूपमकःपुरीषवतीम् (अकारूपम्) दीर्घः
* धा असि स्वधा असि (विलोमे - स्वधाऽसि)
* वेदिं प्रोक्षत्यृक्षा वा एषाऽलोमका
* यत्खनत्यपोनिनयति शान्त्यै कम्पः
* ऊर्ध्वमुद्यौत्यूर्ध्वमिवहि पुगंसः
* इति तस्य क्व सुवर्गो लोकः कम्पः
* बर्हिरनुप्रहरति (प्राणु) णत्वम्

* न वेपनो भवत्यगा (३) नग्नीदित्याह
* सोऽपः प्राविशत्तं देवताः — कम्पः
* योमाप्रावोच इति
* आदित्यो ह्येवोद्यन्पुरस्तात्
* पुरोडाशावुपागंशुयाजमन्तरायजति
* सोऽब्रवीत्कोऽस्येश्वरो यज्ञे
* उपह्वयत आत्माह्युपहूतानाम्
* नह्यन्यः कामं पशूनाम् — कम्पः
* रुद्रमन्तरायन्थ्स यज्ञम् (अन्तरन्तारुद्रम्) — रेफः, दीर्घः
* अवदायाभिघारयति — कम्पः
* विवा अयमार्ध्यप्राशित्रियोवा अयमभूदिति
* अग्नेस्त्वास्येन प्राश्नामीत्यब्रवीत्
* इत्याहाऽत्रवा एतर्हि यज्ञः
* यत्तूष्णीमासीतासम्प्रत्तो यज्ञस्यात्प्रतिष्ठेति
* नोदज्वलत्तं देवाः
* इत्याहेदमराथ्स्मेति वावैतदाहोपश्रितः
* अथेमामुपावस्यति सूपचरणा च
* वावैतदाहेहगतिः
* यदेवाऽब्राह्मणोक्तोऽश्रद्दधानो यजातै
* नप्रजानादिति (प्रण) — णत्वम्
* न निहन्यान्नलोहितं कुर्यादेतावताहैनसा भवति
* पङ्क्तिमेवानु प्रयन्ति पङ्क्तिमनूद्यन्ति
* युक्ष्वा हि — अलोपानुवाकः[१]

१.याज्यानुवाकः

* देवहूतमागं् अश्वागं् अग्ने (देवहूतमागं् अश्वागं् अश्वान्, अग्नेऽश्वागं् अश्वागं् अग्ने)	अनुस्वारः, लोपः
* वाजस्य शतिनस्पतिः (पतिष्पतिः)	षत्वम्
* तन्नेमिमृभवो यथाऽऽनमस्वसहूतिभिः	
* कमुष्विदस्य सेनयाग्नेरपाकचक्षसः	
* कुवित्सुनो गविष्टयेऽग्ने संवेषिषः (संवेषिषोऽग्नेऽग्ने)	लोपः
* उरुकृदुरुणस्कृधि	
* भिया इयमग्ने सिषक्तु (अग्नेऽग्ने)	कम्पो न
* यस्याऽजुषन्नमस्विनश्शमीम् (नमस्विनोऽजुषत्)	लोपः
* तङ्घेदग्निर्वृधावति	लोपः
* सँव्वतोऽवरागं् अभ्यातर (अवरागं् अवरान्)	अनुस्वारः
* यत्राहमस्मि तागं् अव (अस्मि तागस्तागं् अस्म्यस्मि)	अनुस्वारः
* पुरावयमग्नेपितुर्यथावसः (अग्नेऽग्ने, अवसोऽवसः)	लोपः
* अग्नेपुरो रुरोजिथ (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* सगं्समिद्युवसेवृषन्नग्ने (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* उशन्तस्त्वाहवामहे	अलोपानुवाकः[१]
* वन्वन्नवातः परीधीगं्रपोर्णुवीरेभिः (परिधीगं्रवातोऽवातः)	अनुस्वारः, रेफः, लोपश्च
* अग्निष्वात्ताः – गच्छत (पितरोऽग्निष्वात्ताः)	लोपः
* पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या	कम्पः
* त आगतावसाशन्तमेनाथास्मभ्यम्	

१.याज्यानुवाकः

* उदीरतामवर उत्परासः (अवरेऽवरे)	लोपः
* तेनोऽवन्तु पितरो हवेषु (पितरोऽवन्तु)	लोपः
* इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासः	
* शुचीदयन्दीधितिमुक्थशासः क्षाम	
* प्रादाः पितृभ्यस्स्वधया ते अक्षन्नद्धित्वम्	कम्पः
* येचदेवान्थ्स्वाहा (देवाग्श्च)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* यः पिता तेऽस्मिन् यज्ञे बर्हिषि (यज्ञे अस्मिन्)	अलोप एव

* * * * *

तृतीयकाण्डः

३.१ प्रथमप्रश्नः

* प्रजापतिरकामयत प्रजास्सृजेयेति
* नीलमस्य हरोव्येत्यबद्धं मनः
* मातपो निर्वधिष्ट (निर्णिष्टपः) — णत्वम, षत्वम्
* नतपोनिर्घ्नन्ति (निर्णष्टपः) — णत्वम्, षत्वम्
* पुर एताते अस्त्वित्याह
* तमेवान्वारभते – देवयजनम्
* इत्याहर्ख्सामाभ्यागुंह्येषः
* आशिषमेवैतामाशास्ते
* सोमस्य क्रयादेवमभिमन्त्रयेत — कम्पः
* अथ क्व तानूनप्त्रं प्रति — कम्पः
* तत्तिष्ठन्नाश्रावयेत् (तिष्ठग्ग्स्तिष्ठन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* वायव्यं वा चमसं वानन्वारभ्य (वा वायव्यम्) — प्रचयः
* वायव्यं वै सोमस्य (वै वायव्यम्) — स्वरितः
* प्रतिष्ठा सोमस्तोमस्य स्तोम उक्थानाम्
* प्रत्येव सोमग्ग्स्थापयति प्रति (प्रतिस्थापयति) — षत्वं न
* अन्वनागुंसि प्रवर्तयन्त्यथवै (प्रप्राणागुंसि) — णत्वम्
* स वैवस्यान्निर्मन्थ्यं वा कुर्यात्
* यस्तान्कामयेत (ताग्स्तान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* इति नमोवृक्तिवत्यर्चाग्नीध्रे जुहुयात्

* प्रवेदय चिकित्वाग्ं अनुमन्यताम् (चिकित्वाग्श्चिकित्वान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अग्निस्तागं् अग्रे (ताग्स्तागं् अग्निः)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* वायुस्तागं् अग्रे (ताग्स्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* यत्पशुर्मायुमकृतोरोवा	
* यन्द्विष्मस्तस्मिन्प्रतिमुञ्चामि (तस्मिग्ग्स्तस्मिन्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* त्वामुते दधिरे हव्यवाहम्	
* तेषाग्ंरुद्रोऽधिपतिः (अधिपतीरुद्रः)	दीर्घः
* आग्नेय्यर्चाऽग्नीध्रमभिमृशेत्	कम्पो न
* एवैनमन्तरेत्यद्य – बृहदद्याश्वादेवैनम्	
* यद्यग्निष्टोमस्सोमः परस्तात् (सोमो अग्निष्टोमोऽग्निष्टोमः)	अलोपः
* यद्युक्थ्यः स्यादतिरात्रं कुर्वीत (अतिरात्रग्ग्स्यात्)	उदात्तानुस्वारः
* सर्वगणं – वितृषन्नोषधयः	
* आमास्कान्थ्सह प्रजया	
* तानुपागं्शुगृह्णीयात् (ताग्स्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* ऊर्ध्वागं्स्तानुपब्दिमतः (ताग्स्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* आघारयेदध्वरो यज्ञोऽयमस्तुदेवाः (यज्ञो अध्वरो अध्वरः)	अलोपः
* भूतायाध्वरोऽसिसपिन्वस्व (अध्वरो अध्वरोऽसि)	अलोपः
* निरभजथ्सः (निर्णिः)	णत्वम्
* निरभागिति नत्वा निरभाक्षम् (निर्णिः, निर्णिष्ट्वा त्वानिः)	णत्वम्, षत्वम्

* लोकंनप्रजानन्ति (प्रण)	णत्वम्
* य एषां पशवस्तागंस्ते (तागस्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* य एषां पशव आसन्तानस्मै (तागस्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* मह्यमिमानित्यब्रवीन्नवैतस्य त ईशते	
* यज्ञे माऽऽभजाथते पशून्नाभिमग्गस्य इति	
* नाभ्यमन्यत यत्रैतमेवम्	कम्पः
* जुष्टोवाचो भूयासम्	अलोपानुवाकः[१]
* मधुमत्तस्मिन्माधा स्वाहा (तस्मिग्गस्तस्मिन्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* वैष्णव्यर्चापुनरेत्योपतिष्ठते (एत्योपोपैत्यैत्योप)	
* एत्योपोपेत्येत्योप इति कैश्चित् शिष्टैः आदृतः पाठः	
* विष्णोत्वन्नो आन्तमः (अन्तमो अन्तमः)	अलोप एव
* तदेवास्यैतेनाप्याययति	
* अग्निना रयिमश्नवत्	अलोपानुवाकः[२]
* गोमागं अग्ने – सभावान् (अग्नेऽविमागं	
अविमागं अग्ने, यज्ञोऽश्वी, अप्रमृष्योऽप्रमृष्यः,	पुनरुक्तलोपाः, कम्पः,
इडावागं इडावान्, रयीरयिः)	अनुस्वारः, दीर्घः
* अधपोषयित्नु देवत्वष्टः (त्वष्टर्देव)	रेफः
* शिवस्त्वष्टरिहागहिविभुः पोषे	
* यज्ञे यज्ञेन उदव	
* तगंसरस्वन्तमवसेहुवेम (अवसेऽवसे)	लोपः
* असितवर्णा हरयस्सुपर्णाः (हरयो असितवर्णाः)	अलोपः एव

१.अनुवाकग्रहणम्

२. याज्यानुवाकः

* त आववृत्रन्थ्सदनानि कृत्वाऽऽदित्पृथिवी
* गर्भमाधा उदन्वतापरिदीयारथेन
* त्वं त्याचिदच्युताऽग्ने पशुः (अग्नेऽग्ने अच्युता) लोपः
* धामाहयत्ते अजर वना
* अर्वाङेतेनस्तनयित्नुनेह्यपः
* क्रोशातिगर्दाकन्येवतुन्ना
* उदुत्यं चित्रम्। और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदाहुवे।

३.२ द्वितीयप्रपाठः

* यो वै पवमानानाम्
* गायत्रछन्दा अनुत्वाऽरभे
* इन्द्राय त्वेत्याधवनीयम्
* सवनमवलुम्पन्त्यनगंशु – सर्वाण्येव कम्पः
* पितृयज्ञं त्र्यम्बकाग्स्तृतीयसवनम्
  (त्र्यम्बकाग्स्त्र्यम्बकान्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* तदध्वरस्याध्वरत्वन्ततः (ततो अध्वरत्वम्) अलोपः
* ओषधीभ्योऽच्छिन्नस्य ते रयिपते
* अभिपवत आमयाव्यवेक्षेत
* आत्मनेऽङ्गेभ्य आयुषे वीर्याय
* आयुषाभिपवतेऽभिचरन्नवेक्षेत
* आत्मनोऽङ्गेभ्य आयुषोऽन्तरेति
* यज्ञकृतस्स्थ तेमास्मिन् यज्ञ उपह्वयध्वम्
* यस्ता विद्वान्प्रसर्पति (विद्वाग्स्ताः) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* शिथिरे समीचीमागंहसस्पातम्

* दिव्यादगंहसस्पातु वायुः (वायुः पातु)	सत्वं न
* सदसस्पतये नमः (नमस्पतये)	सत्वम्
* अहेदैधिषव्योदतस्तिष्ठान्यस्य	
* उन्निवत उदुद्वतश्च – प्रसर्पन्तम्	
* पितरोऽनुप्रसर्पन्ति – पितरः (अनुप्रप्राण्वनुप्र)	णत्वम्
* भक्षेहिमाऽविश	
* सुप्रजास्त्वायेहिवसोपुरोवसो	
* मन्द्रास्वर्वाच्यदितिरनाहतशीर्ष्णीवाग्जुषाणा	
* गणान्मेमावितीतृषः। शिवो मे – नाभिमतिगाः	
* अमृता अभूमादर्श्म ज्योतिः	
* किमुधूर्तिरमृतमर्त्यस्य	
* पुनराहार्जातवेदाः (आहारहाराहाः)	रेफः
* आपूर्याः स्थाऽमापूरयत प्रजया च	
* एतत्ते ततये च त्वामनु	
* अन्वत्रपितरः	
* लोकेस्थयुष्माग्स्तेऽनु (युष्मान्थ्स्थ)	अनुस्वारः न
* अवयजनमस्यफ्सुधौतस्य	कम्पः
* यो भक्षो अश्वसनिर्यः (योयो अश्वसनिः)	अलोपः
* ऋध्यासमद्य पृषतीनाम्	
* एकमिषविष्णुस्त्वाऽनु विचक्रमे	
* योनेः प्राणन्निर्मिमीते (निर्णिष्प्राणम्)	णत्वम्, षत्वम्
* वैष्णव्यर्चापुनर्गृह्णाति	
* देवसवितरेतत्ते – मागाततनूपात्	

* ब्रह्मवर्चसं माऽगम्यात्
* सो अस्मागं् अधिपतीन् (अस्मागं् अस्मान्) अनुस्वारः
* श्येनाय पत्वने स्वाहा

अलोपानुवाकः* अनुवाकग्रहणम्

* यज्ञपतिमृषय एनसाऽहुः
* स उपात्वस्माननन्यान् (उपातु पातूपातु)
* एनश्चकृवान्महि (चकृवाग्श्चकृवानेनः) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* यानग्नयोऽन्वतप्यन्त (अग्नयो अग्नयोऽन्वतप्यन्त)
* नयेदैभ्योवृश्च्येत
* कृण्वानो अन्यागं् अधरान्
  (अधरानन्यागं् अन्यागं् अधरान्) अनुस्वारः
* भूतमसि भूतेमाधाः (भूतेऽस्यसि) लोपः
* वज्रमेनमभिप्रवर्तयति कम्पः
* सत्वा अध्वर्युः स्याद्योयथासवनम्
* पशवस्तृतीयसवनं पशूनेव (पशून्तृतीयसवनम्) अनुस्वारः न
* अस्मिन्दधाति तद्यन्नापहनीतपुरास्य
* मोद इवेति प्रत्याह्वयते
* यथायतयासमृच्छते – यथा
* हीयते तादृगेव (तादृग्घीयते)
* एवभवत्यास्य प्रजायां वाजी
* होतानैत्यास्त इव हीयमथो
* यत्तिष्ठन्प्रतिगृणाति (तिष्ठग्ग्स्तिष्ठन्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* तिष्ठतीवह्यसावथो अमूमेव

* वज्रमेनमभिप्रवर्तयति	कम्पः
* दुश्चक्षामावख्यन्मयि वसुः	
* अपानपा अपानं मे पाहि (मेऽपानम्)	लोप एव
* प्रसो अग्ने तव	अलोपानुवाकः[१]
* पूर्व्यं वचोऽग्नये (अग्नये अग्नये)	
* अग्ने त्री ते वाजिना (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* अवो यक्षिविद्वानथाभव (अवोऽवोयक्षि)	लोपः
* सत्रीगं्रेकादशागं् इह (त्रीगं्रेकादशागं् एकादशान्त्रीग्स्त्रीगं्रेकादशान्)	रेफोष्मभावौ,अनुस्वारश्च
* हथो अप्रत्यसुरस्य वीरान्	

३.३ तृतीयप्रश्नः

* अग्ने तेजस्विन्तेजस्वी
* तेजो मामाहासीन्माहम्
* ओजो मामा – मामामोजोहासीत्
* मामागं् सुवर्हासीन्मयि मेधाम्
* उपेहि मान्दासुते शुक्रशुक्रम्
* प्रियं पाथो अपीहि वशीत्वन्देव
* पाथो अपीह्यस्मथ्सखा त्वम्
* पाथो अपीह्यानः प्राण एतु
* दधन्वेवा – वेरुतत् (उतत्तदूतत्)
* नाम जागृवीत्याहैषहवै हविषा
* अमृतमसिप्राणाय

१.याज्यानुवाकः

* हिरण्यमभिव्यनित्यमृतं वै	कम्पः
* व्योमेमामेवाभिजयति	कम्पः
* अन्तरिक्षमेवाभिजयति	कम्पः
* दिवमेवाभिजयति	कम्पः
* दिश एवाभिजयति	कम्पः
* देवलोकास्तानेवाभिजयति (ताग्स्तान्)	अनुस्वारः, कम्पः
* प्रजा अनु प्रजायन्ते (प्राण्वनु)	णत्वम्
* तदनुछन्दाग्स्यपाक्रामन् (अपच्छन्दाग्ंसि)	पूर्वागमः
* छन्दोभिरर्चति – तदथ कस्मात्	
* आयुर्दा अग्ने – रक्षतादिमम्	पुनरुक्तालोपः
* इहैवसन्निरवदये तदेतत्तदग्ने अनृणोभवामि	
(अग्ने अनृणो अनृणोऽग्नेऽग्ने अनृणः)	अलोपः
* नष्टमाकृधि पुनर्नः (पुनस्कृधि)	सत्वम्
* सनोरास्वाऽज्यानिग्ं रायः (रायो अज्यानिम्)	अलोपः
* मयीत्युपौषति – निरवदायानृणः (अनृणो अनृणः)	अलोपः
* कक्षमुपौषेद्यदि दहति पुण्यसमम्	
* एतेन हस्मवा ऋषयः पुरा	
* अग्निर्वा उपद्रष्टा – तान् यः (ताग्स्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारः
* अग्निमेव तदाहैतन्मे गोपायेति	
* वायुर्वै नभसस्पतिः (पतिष्पतिः)	षत्वम्
* उतचक्षुषेते मरुतां पितः (पितर्मरुताम्)	रेफः
* पितावथ्सानां पतिः (पतिष्पतिः)	षत्वम्
* ततोन उग्रो विभजा वसूनि	

* यस्यैतानि न क्रियन्त एषहत्वै	
* आवर्तन वर्तय निनिवर्तन वर्तयेन्द्र नर्दबुद	
* इदं वामास्ये हविः	अलोपानुवाकः[१]
* बृहस्पतिर्नः परिपातु (परिणो नः)	णत्वम्
* रयिमीशानो जगतस्पतिः (पतिष्पतिः)	षत्वम्
* अनुनोऽद्याऽनुमतिर्यज्ञम् (नो अन्वनु)	
* अन्विदनुमते त्वम् (अनुमतेऽनुमते)	लोपः
* दक्षायनो हिनु प्रणः (प्रहिनु)	णत्वं न
* तस्यैवयगंहेडसि माऽपिभूम	
* उपस्थ उर्वन्तरिक्षगंसानः	कम्पः
* सुभगां विद्मनापसमस्मिन् यज्ञे (यज्ञे अस्मिन्)	अलोप एव

३.४ चतुर्थप्रश्नः

* विवा एतस्य
* बृहस्पतिना चैवास्य प्रजापतिना च
* इत्याह देवत्रैवैनां गमयति
* ब्रह्मणैवैनमावर्तयति विते
* यदवद्येदति तद्रेचयेद्यन्नावद्येत्
* अष्टापदीह्येषात्मा नवमः
* एवमिव हि – यस्यैषा
* उपोते अन्धो मद्यमयामि (अन्धोऽन्धः)
* अजासि रयिष्ठापृथिव्यागं सीद
* इमे वै सहास्तान्ते

१. याज्यानुवाकः

* तन्निरवपत् (तन्निर्णिष्टं तन्निः)	णत्वम्, षत्वम्
* वायुर्व्यवात्तस्माद्वायव्या – अग्निरग्रसत	
* सा वा एषा सर्वदेवत्या यदजा	
* व्यस्यामोषधयो रोहन्ति	
* यः कामयेतानभिजितमभिजयेयमिति	कम्पः न
* एवानभिजितमभिजयति	कम्पः न
* वायोरेवैनामवरुद्ध्यालभते	
* तस्मादेवमाहाजासि – लोकेषु	कम्पः
* तन्तुं तन्वन्नजसो भानुमन्विहीत्याह	
* उल्बणं क्रियते तस्यैवैषा शान्तिर्मनुर्भव	
* सावा एषा – यजेरन्तेषामेवैषाप्ता	
* त्वष्टारूपाणां विष्णुः (विष्णूरूपाणाम्)	दीर्घः
* कर्मासीदार्ध्यत तद्यदसुराणाम्	
* यद्राष्ट्रभृद्भीराष्ट्रमाददत तद्राष्ट्रभृताम्	
* तदभ्यातानानामभ्यातानत्वं यज्ञयैः	
* राष्ट्रमाददत यद्देवाः	
* अज्यानिगं्रायस्पोषम् (रायो अज्यानिम्)	अलोपः
* रुचोदूरेहेतिरमृडयः (दूरेहेतीरुचः)	दीर्घः
* ओजसैवास्मा – भवति	
* प्रदरेवैतद्वा अस्यैनिर्ऋतिगृहीतम्	
* प्रजापतिर्वै भुवनस्य पतिः (पतिष्पतिः)	षत्वम्
* प्रजापतिनैवास्य – आमुष्यायणस्य	
* अनुप्रयच्छन्ति (प्राण्वनु)	णत्वम्

* चत्वार आर्ष्षेयाः प्राश्नन्ति (प्रप्रार्ष्षेयाः)	उदात्तः
* वा एतमभिमन्यन्ते	कम्पः
* छन्दागंस्ययातयामान्यवरुन्धे	
* इवखलुवैरुक्छन्दोभिः (छन्देभीरुक्)	दीर्घः
* धातुस्तृतीयन्निः (निर्णिष्टृतीयम्)	णत्वम्, षत्वम्
* तथैनन्नप्रदहन्ति (प्रणैनम्)	णत्वम्
* तमेवाऽभिरुपाप्नोति	
* अस्मान्थ्स्वावेशो अनमीवः (अनमीवो अनमीवः)	अलोपः
* आवः क्षेम उतयोगे (आव आवः क्षेमे)	रेफाभावः
* अहोरात्राण्येवाप्त्वेष्टकाः	
* तद्यज्ञवास्त्ववास्त्वेव तद्यत्ततः	
* तद्यदयुक्ते जुहुयाद्यथा क्षेमे	
* यथा यज्ञवेशसं वा दहनं वा तादृक्	
* नश्येदुदस्याग्निस्सीदेत्	
* तनूस्तयेह्यारोहेत्यात्मन्	
* त्वमग्ने बृहत्	अलोपानुवाकः[१]
* पवित्रमत्येतिरेभन्	
* मान आयुषि मानो गोषुमानः	
* बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन्	कम्पः
* अभिकनिक्रदद्गा – अगायत् (विद्वागश्च)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* इन्द्राऽभर दक्षिणेनावसूनिपतिः (पतिष्पतिः)	षत्वम्
* भुवोनृग्श्च्यौत्नो विश्वस्मिन् (विश्वस्मिग्ग्श्च्यौत्नः)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च

१. याज्यानुवाकः

* मित्रःकृष्टीरनिमिषाभिचष्टे — कम्पः न
* नैनमगंहो अश्नोत्यन्तितः (अगंहोऽगंहः) — लोपः
* यच्चिद्धिते विशो यथा प्रदेव
* अचित्तीयत्तव धर्मायुयोपिममानः
* कितवासो – वरुणप्रियासः (रिरिपूरिरिपुर्यद्यत्) — दीर्घः

३.५ पञ्चमप्रश्नः

* पूर्णापश्चादुत
* भागधेयममावास्ये संवसन्तः
* अङ्गिरसश्चाग्नीन् (अग्नीग्श्च) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अग्नीनादधत ते दर्शपूर्णमासौ
* सत्वैदर्शपूर्णमासावालभेत
* प्रतिलोममेनावालभेत – सारस्वतौ
* अनुलोममेवैनावालभते – आप्यायते
* एकादशकपालं पुरस्तान्निः (निर्णिष्पुरस्तात्) — णत्वम्, षत्वम्
* प्रजनिष्यन्तेऽथ – प्रवोच इति
* प्राहान्वितिरसि दिवेत्वा दिवञ्जिन्व
* पितृभ्यस्त्वा पितॄन् (पितॄग्स्त्वा) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* पशुभ्यस्त्वा पशून् (पशून्त्वा त्वा) — अनुस्वारो न
* अस्योषधीभ्यस्त्वौषधीर्जिन्वेत्याह
* अधिपतिरसिप्राणाय
* घ्नन्तोवृत्राण्यप्रति
* यत्ते अग्ने तेजः (तेजोऽग्नेऽग्ने)
* यत्ते अग्ने वर्चः (वर्चोऽग्नेऽग्ने)

* यत्ते अग्रे हरः (हरोऽग्रेऽग्रे)
* तृतीयेपृष्ठे अधिरोचने दिवः (रोचनेऽध्यधि)
* यज्ञहनो यज्ञमुषोऽन्तरिक्षेऽध्यासते
* यास्ते रात्रीस्सवितर्देवयानीरन्तरा (सवितारात्रीरात्रीः) दीर्घः
* गृहैश्चसर्वैः प्रजयान्वग्रे सुवोरुहाणाः (सुवरग्रे) रेफः
* पृथिव्यामध्यासते ये अन्तरिक्षे ये दिवि
* सुवर्गंलोकमेत्यपवै सोमेन
* तं छन्दसा व्यर्धयति (विविच्छन्दसा) पूर्वागमः
* यदन्तरिक्षं तदुमे पिताऽभूत् (तदूतत्तदु)
* उन्नम्भयपृथिवीं भिन्धीदं दिव्यन्नभः
* नाकस्य पृष्ठे अधिरोचने (रोचनेऽध्यधि)
* अथाऽहमनुकामिनी स्वेलोके
* सपत्नदम्भनमदब्धासो अदाभ्यम्
  (अदब्धासो अदब्धासः) अलोपः
* प्रेह्युदेह्यृतस्य वामीरन्वग्निः
* असिषन्नस्मिन्थ्सुन्वति यजमाने
* वातस्य पत्मन्निड ईडिताः (इडस्पत्मन्) सत्वम्
* आश्वत्थ्युपभृद्राष्ट्रमेव विश्यध्यूहति
* सतेत्वासते त्वाद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो विश्वेभ्यः
* तेजोवा आज्यं तेजस्व्येव भवति
* ऊर्क्पशव ऊर्जैवास्मा ऊर्जम्
* समत ऊषु मधुमधुनाभि योधि
* यावदेवास्ति तत्

* प्रदेवं देव्या	अलोपानुवाकः[1]
* अयमुष्यप्रदेवयुर्होता	
* सहसश्चित्सहीयान्देवः (सहीयाग्श्चित्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* जातवेदोनिधीमह्यग्नेहव्याय (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* अग्ने विश्वेभिस्स्वनीकदेवैरूर्णावन्तम् (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* सीदहोतः स्व उलोकेचिकित्वान् (चिकित्वाग्श्चिकित्वान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* हविषायजास्यग्ने बृहत् (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* उनः परस्पास्त्वं वस्य आवृषभप्रणेता	
* अग्ने तोकस्य नस्तने तनूनाम् (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* अभित्वादेवसवितरीशानम् (सवितर्देव)	रेफः
* अथर्वा निरमन्थत (अमन्थतनिर्णिः)	णत्वम्
* तमुत्वादध्यङ्ङृषिः पुत्र ईधे	
* अग्निनाऽग्निस्समिध्यते कविर्गृहपतिः	
* तेहनाकं महिमानस्सचन्ते	

* * * * *

१.याज्यानुवाकः

चतुर्थकाण्डः

४.१ प्रथमप्रऽः

* युञ्जानः प्रथमं मनः	अलोपप्रऽः[१]
* निचाय्य पृथिव्या अध्याभरत्	
* प्रसुवातितान् (ताग्स्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* वयुनाविदेक इन्महीदेवस्य	
* यस्यप्रयाणमन्वन्य इद्ययुः (अन्येऽनुप्रयाणम्)	घने लोपः
* देवसवितः प्रसुव (सवितर्देव)	रेफः
* केतपूः – वाचस्पतिः (वाचस्पतिष्पतिर्वाचः पुनातु)	
* छन्दसाऽऽददेऽङ्गिरस्वत् (छन्दसाऽऽच्छन्दसा)	पूर्वागमः
* अङ्गिरस्वदाभरत्रैष्टुभेन	
* प्रतूर्तं वाजिन्नाद्रववरिष्ठाम्	
* प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन्नशस्तीः	
* उर्वन्तरिक्षमन्वहि स्वस्तिगव्यूतिः	कम्पः
* अङ्गिरस्वदच्छेह्यग्निम् – अङ्गिरस्वद्भरामः (भरिष्यामोऽङ्गिरस्वत्, भरामोऽङ्गिरस्वत्)	लोपः
* अन्वहानिप्रथमः (प्रथमोऽहानि)	लोपः
* पुरुत्राच रश्मीननु (रश्मीग्श्च)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अग्निगं् सधस्थे महति चक्षुषा (सधस्थेऽग्निम्)	लोपः
* द्रविणोदावाज्यर्वाकस्सः (अर्वाकरकरर्वार्वाकः)	रेफः

१. उख्यम्

* सुवोरुहाणा अधिनाके (अधिनाके नाके अध्यधि नाके)	अलोप एव
* तासाग्स्थानादुज्जिहताम् (स्थानादुदुत्थानात्स्थानात्)	
* परित्वाऽग्ने – धीमहि (अग्नेऽग्ने)	पुनरुक्तलोपः
* सप्रथा उर्वग्निं भरिष्यत्	कम्पः
* शर्मचस्थोवर्मचस्थः	
* प्रथमोनिरमन्थदग्ने (निर्णिष्प्रथमः)	णत्वम्, षत्वम्
* सीदहोतस्स्व उलोके चिकित्वान् (चिकित्वाग्ंश्चिकित्वान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* हविषायजास्यग्ने बृहत् (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* आसदस्सुवः (सुवरसदः)	रेफः
* उदुतिष्ठ – कृपा (अवानोनोऽवावानः)	लोपः
* ऊर्ध्व ऊषुण ऊतये	त्रिक्रमः
* रोदस्योरग्नेचारुः (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* अग्न आयाहिवीतय ऋतग्ं सत्यम् (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* शिवमायन्तमभ्यत्रयुष्मान्	कम्पः
* अयं वो गर्भ ऋत्वियः (वोऽयम्)	लोपः
* आपो हिष्ठा मयोभुवस्तानः	
* अजस्र इच्छुक्रो देवेषु (अजस्रोऽजस्रः)	लोपः
* सातुभ्यमदिते मह ओखां दधातु	
* अङ्गिरस्वद्दिशोऽसि (दिशोऽङ्गिरस्वत्)	लोपः
* अङ्गिरस्वदभीन्धतामुखे ग्रास्त्वा	कम्पः
* सवितोद्वपतुसुपाणिः	

* अङ्गिरस्वद्विश्वेत्वा (विश्वेऽङ्गिरस्वत्)	लोपः
* संचेध्यस्वाग्ने प्रचबोधयैनमुच्चतिष्ठ	
* माचरिषदुपसत्ताते अग्ने	
* सपत्नहानो अभिमातिजिच्चस्वेगये	
* इहैवाग्ने अधिधारयारयिं मात्वानिक्रन्	
* वर्धतां ते अनिष्टृतः (अनिष्टृतो अनिष्टृतः)	अलोपः
* निहो अतिस्त्रिधोऽत्यचित्तिम् (स्त्रिधोऽत्यति)	लोपः
* अनाधृष्यो जातवेदा अनिष्टृतः	
(अनाधृष्योऽनाधृष्यः) (अनिष्टृतो अनिष्टृतः)	लोपः, अलोपः
* बृहस्पतेसवितर्बोधयैनम् (सवितर्बृहस्पते)	रेफः
* अच्छायमेतिशवसाघृतेनेडानः	
* ऊर्ध्वमध्वरं नोऽग्नेर्जिह्वामभि (नो अध्वरम्)	
* बर्हिरेदगं्सदन्त्विडासरस्वती	
* अग्नेस्वाहा कृणुहि जातवेदः	
(अग्नेऽग्ने, जातवेदः कृणुहि)	लोपः, सत्वं न
* समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकः	
(अग्रेऽवर्तत, एकस्पतिष्पतिः)	लोपः, सत्वम्, षत्वम्
* महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव	
* आपोहयन्महतीः	
* अरिष्टा त्वमुदिहि यज्ञे अस्मिन्	
* संवतोऽवरागं् अभ्यातर। यत्राहमस्मितागं् अव	
(अवरागं् अवरान्, तागस्तागं् अस्मि)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* रोहिदश्व इहाऽऽगहि	

* पुरीष्यःपुरुप्रियोऽग्ने (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* स्वाँय्योनिमिहाऽऽसदः	
* यदग्ने यानिकानिचाऽते	
* यदत्त्युपजिह्विका यद्वम्रो अतिसर्पति	
* अप्रयावं भरन्तोऽश्वाय (भरन्तो अप्रयावम्)	
* रायस्पोषेण समिषा मदन्तोऽग्ने (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* येच तस्करास्तागंस्ते अग्नेऽपिदधाम्यास्ये (ताग्स्ताग्स्तस्कराः)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* जम्भ्यैस्तस्करागं उत (तस्करान्तस्करान्)	
* हनूभ्याग्स्तेनान्भगवस्ताग्स्त्वंखाद (ताग्स्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* बाहू अतिरमुद्वर्च उदूबलम्	
* अमित्रानुन्नयामि स्वागं अहम्	
* दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौद्दुर्मर्षम्	
* द्यावाक्षामा रुक्मो अन्तः (अन्तारुक्मः)	दूर्घः
* अग्नेयं यज्ञमध्वरम् (अग्नेऽग्ने)	अलोपानुवाकः[१]
* अचित्तीयच्चकृमादैव्ये जने	
* सुवतादनागसः (अनागसोऽनागसः)	लोपः
* विश्वाहिमाया अवसिस्वधावः (स्वधावोऽवसि)	लोपः
* तेऽवर्धन्तस्वतवसो महित्वनाऽनाकम् (स्वतवसोऽवर्धन्त)	लोपः, त्रिक्रमः
* विष्णुर्यद्धावद्वृषणं – सीदन्नधि (अधिषीदन्)	षत्वम्
* विश्वेदेवा विश्वेदेवाः	

१. याज्यानुवाकः

४.२ द्वितीयप्रश्नः

* विष्णोः क्रमोऽसि	अलोपप्रश्नः[१]
* छन्द आरोह (आच्छन्दः)	पूर्वागमः
* क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता (अरातीयतोऽरातीयतोऽसि)	पुनरुक्तलोपः
* क्रमोऽसि शत्रूयतः (शत्रूयतोऽसि)	पुनरुक्तलोपः
* सद्योजज्ञानो विहीमिद्धो अख्यदा	
* अग्नेऽभ्यावर्तिन्नभिन आवर्तस्व	लोपः, कम्पः
* अग्ने अङ्गिरश्शतं ते सन्तु (अग्ने अङ्गिरो अङ्गिरोऽग्नेऽग्ने अङ्गिरः)	लोपः
* नष्टमाकृधिपुनर्नः (पुनस्कृधि)	सत्वम्
* पुनरग्नइषाऽयुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः (अग्नेऽग्ने, विश्वतस्पाहि)	पुनरुक्तलोपः, सत्वम्
* व्रते तवानागसो अदितये (अदितये अदितयेऽनागसोऽनागसः)	लोपः
* आत्वाऽहार्षमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठ	
* हगंसश्शुचिषत् – ऋतं बृहत्	
* अजस्रमिन्धान एनम् (इन्धानोऽजस्रम्)	लोपः
* अफस्वन्तर्नृचक्षा ईधे	कम्पः
* रोदसी अपृणाज्जायमानः (जायमानोऽपृणात्)	लोपः
* उज्जातेन भिनददुज्जनित्वैः	
* वस्यो अच्छाऽभिद्युम्नं देवभक्तम्	

१.उख्यम्

* सौश्रवसेष्वग्न उक्थ उक्थ आभज
* अन्नपतेऽन्नस्य नो देह्यनमीवस्य शुष्मिणः
  (अन्नपतेऽन्नपते, नो अन्नस्य, शुष्मिणोऽनमीवस्य) लोपः
* उदुत्वा विश्वेदेवा अग्ने भरन्तु (अग्नेऽग्ने) लोपः
* मातेवपुत्रं बिभृतास्वेनम्
* अफ्स्वग्ने सधिष्टव कम्पः
* भूतस्याग्ने गर्भो अपाम् (गर्भोऽग्नेऽग्ने) लोपः
* पुनरग्न इषाऽयुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः
  (अग्नेऽग्ने, विश्वतस्पाहि) पुनरुक्तलोपः, सत्वम्
* पीयति त्वो अनुत्वो गृणाति
* अपेतवीत – नूतनाः
* अयग्ंसो अग्निः (सोऽयम्) लोपः
* अग्ने दिवो अर्णम् – धिष्णिया ये
  (अग्नेऽग्ने, देवाग्ं अच्छ) लोपः, अनुस्वारः
* याश्चावस्तादुपतिष्ठन्त आपः (उपतिष्ठन्तेऽवस्तात्) लोपः
* अग्ने यत्ते दिविवर्चः पृथिव्याम् (अग्नेऽग्ने) लोपः
* अन्तरिक्षमुर्वाततन्थत्वेषस्सः कम्पः
* आहुतमनमीवा इषो महीः (इषोऽनमीवाः) लोपः
* अग्ने साते सुमतिः (अग्नेऽग्ने, सुमतिष्टेते) लोपः, षत्वम्
* अयं ते योनिर्ऋत्वियः (तेऽयमयम्) लोपः
* संवाम्मनाग्ंसि संव्रतासमुचित्तान्याकरम्
* अग्नेपुरीष्याधिपाः (अग्नेऽग्ने) लोपः
* शिवौ भवतमद्यनः (नोऽद्य) पुनरुक्तलोपः

* स्वे योनावभारुखा (अभारभाः)	रेफः
* तन्नः पर्षदतिद्विषोऽग्ने (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* अयजमानमिच्छस्तेनस्येत्याम्	
* अन्यमस्मदिच्छ सात इत्या नमोदेवि	
* संवरत्रादधातन निः (निर्णिः)	णत्वम्
* असन्नो नेदीय इथ्सृण्या पक्कमाऽऽयत्	
* उदित्कृषति गामविं प्रफर्व्यञ्च	
* इन्द्रायाग्नये पूष्ण ओषधीभ्यः	
* रपागंसि विघ्नतीरितरपः	
* गोभाज इत्किलासथ यथ्सनवथ	
* अन्या वो अन्यामवत्वन्याऽन्यस्या उपावत	
* या आविविशुः परुःपरुः	षत्वं न
* तानो मुञ्चन्त्वगंहसः (अगंहसो अगंहसः)	अलोपः
* अवपतन्तीरवदन्दिव ओषधयः (दिवोऽवदन्)	लोपः
* इषमूर्जमहमित आददे (इतोऽहम्)	लोपः
* आनो गोषु विशत्वौषधीषु जहामि	
* अनूनवर्चा उदियर्षिभानुना	
* समुयन्तु वाजाः (उयन्तु यन्तूयन्तु)	
* अभ्यस्थाद्विश्वाः – सोम आह (तदूतत्तदु सोमः)	कम्पः
* सवितातन्म आह पूषामाऽऽधात्	
* सुरुचो वेन आवः (आवरावर्वेनः)	रेफः
* सतश्च योनिमसतश्च विवः (विवर्विवः)	रेफः
* द्यामिमञ्चयोनिमनुयश्च पूर्वः (योऽन्वनु)	पुनरुक्तलोपः

* येऽदोरोचने दिवो येवा (रोचनेऽदोऽदः)	लोपः, कम्पः
* ये वावटेषु शेरते (शेरतेऽवटेषु)	लोपः
* सहस्वारातीयतस्सहस्व (अरातीयतोऽरातीयतः)	पुनरुक्तलोपः
* अग्ने युक्ष्वाहियेतवाश्वासो देवसाधवः (अग्नेऽग्ने, अश्वासोऽश्वासः)	लोपः
* देवहूतमागं् अश्वागं् अग्ने (अश्वागं् अग्ने अग्नेऽश्वागं् अश्वागं् अग्ने)	लोपः, अनुस्वारः
* द्यामिमञ्चयोनिमनुयश्च पूर्वः (योऽन्वनु)	पुनरुक्तलोपः
* समिथ्स्त्रवन्ति सरितो न धेनाः	
* तस्मिन्थ्सुपर्णो मधुकृत् (तस्मिग्ग्स्तस्मिन्)	ऊष्माभावः,अनुस्वराश्च
* हरसामाभि – चीयमानः (चीयमानः कृणुहि)	
* हरिमद्रिबुद्धमग्ने माहिगं्सीः (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* यो अग्निरग्नेस्तपसोऽधिजातः (तपसोऽग्नेः)	लोपः
* अजाह्यग्नेरजनिष्टगर्भाथ्सावै	
* इन्द्रग्नी रोचना दिवः	अलोपानुवाकः[१]
* श्ञथद्वृत्रमुतसनोतिवाजम् (वृत्रग्ग्श्ञथच्छ्वथद्वृतम्)	अनुस्वारः
* प्रेन्द्राग्नीविश्वाभुवनाऽत्यन्या	
* अवते हेड उदुत्तमम् (तेऽवाव)	लोपः
* आसन्निषून्हथ्स्वसोमयोभून्	
* अग्ने नयाऽदेवानागं्शन्नो भवन्तु (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* त्वन्नो अग्ने सत्वन्नो अग्ने	

१.याज्यानुवाकः

४.३ तृतीयप्रश्नः

* अपान्त्वेमन्थ्सादयामि
* सौवर्गं शरच्छ्रौत्र्यनुष्टुप्छारद्यनुष्टुभः
* भरद्वाजऋषिः प्रजापतिगृहीतया
* स उ सप्तदशवर्तनिः
* अहभूनऋषिरुदीची
* ध्रुवक्षितिः — अलोपानुवाकः[१]
* पितेवैधिसूनव आसुशेवा
* घृतवतीह सीद – यजस्वाश्विना
* पाहिचक्षुर्म उर्व्या विभाहि (चक्षुःपाहि) — षत्वं न
* अपस्पिन्वौषधीः (ओषधीष्पिन्व) — षत्वम्
* चतुष्पादव दिवो वृष्टिमेरय (दिवोऽवाव) — लोपः
* अन्तरिक्षस्य पृष्ठे व्यचस्वतीम् (पृष्ठे अन्तरिक्षस्य) — अलोपः
* आयाद्यां भास्यापृथिवीमोर्वन्तरिक्षम् — कम्पः
* प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि (मे अपानम्) — पुनरुक्तालोपः
* ध्रुवाऽसि धरणी धर्त्र्यसि धरित्री
* ब्रह्मणस्पतिरधिपतिः (अधिपतिष्पतिष्पतिः) — षत्वम्
* अस्तुवतर्तवोऽसृज्यन्तार्तवोऽधिपतिः
* प्रजा असृज्यन्त – आधिपत्यमासीत्
* इयमेवसाया प्रथमा — अलोपानुवाकः[२]
* पन्थामनुतिस्र आगुः (तिस्रोऽनुपन्थाम्) — घने लोपः

१.अनुवाकग्रहणम्

२.अनुवाकग्रहणम्

* तासामुयन्तिप्रयवेण पञ्च
* ज्योतिषाऽऽगाद्विश्वरूपा
* बिभ्रती जरामजर उष आगाः
* प्रथमेयमागादह्नान्नेत्री जनित्री
* बहुधोषो व्युच्छस्यजीर्णा त्वम्
* अग्निर्वृत्राणि जङ्घनत् अलोपानुवाकः[1]
* सहसिन्नीकमुपाक आरोचते (उपाकेऽनीकम्) लोपः
* सैनानीकेनसुविदत्रो अस्मे (सुविदत्रोऽनीकेन) लोपः
* अग्ने द्युमदुतरेवद्दिदीहि (अग्नेऽग्ने) लोपः
* एवा नो अद्य समनासमानानुशन्
* युष्माकोतीरिशादसः
* प्रमुञ्चन्त्वगंहसः (अगंहसो अगंहसः) अलोपः
* यविष्ठविद्वागं ऋतूगंर्ऋतुपते यजेह (ऋतूगंर्ऋतून्) अनुस्वरः, रेफः
* अस्यायजिष्ठः (आयजिष्ठोऽसि) लोपः
* अग्नेयदद्य (अग्नेऽग्ने) लोपः
* शोचेवेष्ट्वगंहि यज्वा
* हव्याजस्रोवक्षि (अजस्रोऽजस्रः) लोपः
* प्रतिन ईगंसुरभीणिवियन्तु
* रोचनादिवश्चथद्वृत्रमिन्द्रं वः

४.४ चतुर्थप्रश्नः

* रश्मिरसि क्षयाय
* जिन्वान्वितिरसि दिवेत्वा दिवम्

१.याज्यानुवाकः

* प्रवाऽस्यह्नेत्वाऽहर्जिन्वाऽनुवाऽसि	
* पितृभ्यस्त्वापितॄन् (पितॄग्स्त्वात्वा)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अधिपतिरसि प्राणाय	
* विवृदसि सग्ंरोहोऽसि नीरोहः	
* स्वराडस्युदीचीदिग्विश्वे ते देवाः	
* प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्षायर्षयस्त्वा	
* तस्य रथप्रोतश्चाऽसमरथश्च सेनानिग्रामण्यौ	
* आदस्य वातो अनुवातिशोचिरधस्म	
* अग्निर्मूर्धा दिवः	अलोपानुवाकः[१]
* ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् (पृथिव्यास्पतिष्पतिः)	सत्वम्, षत्वम्
* अवोचामकवये मेध्याय (कवयेऽवोचाम)	लोपः
* सीदन्निहोतायजथाय (निनिसीदत्)	षत्वं न
* अग्ने हव्याय (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* सग्ंसमिद्युवसे वृषन्नग्ने (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* उदस्य शोचिरस्थादाजुह्वानस्य	
* अग्नेवाजस्य (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* वसुष्कविरग्निरीडेन्योगिरा	
* यद्धस्यातेपनीयसीसमित्	
* उतोन उत्पुपूर्या उक्थेषु शवसः	
* अग्ने तमद्याऽश्वन्नस्तोमैः क्रतुन्न (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* अधाह्यग्ने क्रतोर्भद्रस्य दक्षस्य	
* आभिष्टे अद्यगीर्भिर्गृणन्तोऽग्ने (अग्नेऽग्ने)	लोपः

१.अनुवाकग्रहणम्

* विभ्राष्टिमनुशुक्रशोचिषः (शुक्रशोचिषोऽनुविभ्राष्टिम्)	घने लोपः
* अग्नेत्वन्नो अन्तमः (अन्तमोऽन्तमः)	पुनरुक्तलोपः
* अन्तरिक्षस्य पृष्ठे (पृष्ठे अन्तरिक्षस्य)	अलोपः
* तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा तया	
* प्राणं मेपाह्यपानं मे (मे अपानम्)	पुनरुक्तालोपः
* पाह्यायुर्मे पाहि (आयुः पाहि)	षत्वं न
* तावेहिसगंरभावहै पाञ्चजन्येषु	
* प्रजापतिर्मनसाऽन्धोऽच्छेतो धाता	
* हविर्धानेऽदितिरासादितो – आधूयमानः	
* सिन्धुरवभृथमवप्रयन्थ्समुद्रोऽवगतः	
* शैशिरावृतू अभिकल्पमानाः	कम्पः
* आदित्यानां ते तेऽधिपतयस्तेभ्यः	
* अक्षीयमाणा ऋतस्थास्थर्तावृधः	
* वैराजे सामन्नधिमे (अध्यधिसामन्)	षत्वं न
* समिद्दिशामाशयानः	आलोपानुवाकः[१]
* यज्ञमवन्तुनो घृताचीः (नोऽवन्तु)	लोपः
* दिशां देव्यवतुनो घृताची (नोऽवतु)	लोपः
* त्वं गोपाः पुर एतोतपश्चात्	
* रेवत्सामातिच्छन्दा उछन्दोऽजातशत्रुः	
* पयस्वतीरन्तिराशानो अस्तु	
* विष्णुपत्न्यघोरास्येशाना सहसः	

१. महापृष्ठ्यम्

* वैश्वानरो न ऊत्या – इदनुमते त्वम्
  (नोऽनुदिवि, नो अन्वनु, अनुमतेऽनुमते) लोपः

४.५ पञ्चमप्रश्नः

* नमस्ते रुद्रमन्यवे अलोपानुवाकः[१]
* शिवाशरव्यायातवतयानोरुद्र
* अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यः
* अहीग्श्च सर्वाञ्जम्भयन् (सर्वाग्श्च) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* गोपा अदृशन्नदृशन्नुदहार्यः
* अथो ये अस्य सत्वनोऽहं तेभ्योऽकरन्नमः
  (अथो ये येऽथो अथो ये, तेभ्योऽहमहम्, नमोऽकरम्) लोपः
* अनेशन्नस्येषव आभुरस्यनिषङ्गथिः
* नमस्ते अस्त्वायुधायाऽनातताय धृष्णवे
  (धृष्णवेऽनातताय) लोपः
* अथोय इषुधिस्तवाऽरे (यो योऽथो अथो) लोपः
* पतये नमः (नमस्पतये) सत्वम्
* नमो अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः
* अपगुरमाणायचाभिघ्नते
* द्रापे अन्धसस्पते अलोपानुवाकः[२]
  (पतेऽन्धसो अन्धसः) लोपः
* पशूनां माभेर्माऽरोमो एषां किञ्चनाममत्
* मानो महान्तमुतमानो अर्भकं मानः

१. अनुवाकग्रहणम्

२. अनुवाकग्रहणम्

* मान उक्षन्तमुतमान उक्षितम्
* पितरं मोत मातरं प्रिया मानः
* मृडानो रुद्रोतनो मयस्कृधि
* परिणोरुद्रस्यहेतिर्वृणक्तु (हेतीरुद्रस्य) दीर्घः
* अस्मिन्महति – भवा अधि
* य एतावन्तश्च भूयागंसश्च
* येऽन्तरिक्षे ये दिवि येषाम्

४.६ षष्ठप्रश्नः अलोपप्रश्नः

* अश्मन्नूर्जं पर्वते अलोपानुवाकः[१]
* समुद्रस्य त्वावाकयाग्ने परि (अग्नेऽग्नेऽवाकया) लोपः
* अग्नेपित्तमपामसि (अग्नेऽग्ने) लोपः
* पावक आचितयन्त्या कृपा
* एतशस्यनूरण आयोघृणे
* अग्ने पावक रोचिषा (अग्नेऽग्ने) लोपः
* अग्ने देवागं इहाऽवह (देवागं अग्नेऽग्ने) लोपः
* नृषदेवट् – सुवर्विदेवट् (वण्णृषदे) णत्वम्
* अहुतादो हविषो यज्ञे (अहुतादोऽहुतादः) लोपः
* योभ्यो नर्ते पवते धामकिञ्चन नते
* सैनानीकेनसुविदत्रः (सुविदत्रोऽनीकेन) लोपः
* य इमाविश्वा अलोपानुवाकः[२]
* योनस्सतो अभ्यासञ्जजान

१. विकर्षः

२. विकर्षः

* असूर्ता सूर्तारजसो विमाने	
* कग्स्विद्गर्भं प्रथमं दध्र आपः	
* विश्वकर्मा ह्यजनिष्ट देव आदित् (देवोऽजनिष्ट)	लोपः
* यदेदन्ता अददृग्हन्त पूर्व आदित्	
* आरम्भणं कतमत्स्वित्किमासीत्	
* किग्स्विद्वनं क उ स वृक्ष आसीद्यतः	
* मनीषिणो मनसा पुच्छतेदुतद्यत्	
* यामध्यमा विश्वकर्मन्नुतेमा	
* सिन्धूनां पतये नमः (नमस्पतये)	सत्वम्
* समनमन्तपूर्वीरयमुग्रो विहव्यः (उग्रोऽयम्)	लोपः
* जुहुता विश्वकर्मणे विश्वाहामर्त्यग्ं हविः	
* उदेनमुत्तरान्नय	अलोपानुवाकः[१]
* अग्ने घृतेनाहुत (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* उदुत्वा विश्वे देवा अग्ने (अग्नेऽग्ने)	लोपः
* ज्योतिरुदयाग्ं अजस्रम् (उदयाग्ं अयाग्ं उदुदयाग्ं अजस्रम्)	अनुस्वारः
* अथासपत्नाग्ं इन्द्रो मे (सपत्नाग्ं अथाथा सपत्नाग्ं इन्द्रः)	अनुस्वारः
* आशुश्शिशानः	अलोपानुवाकः[२]
* सङ्क्रन्दनोऽनिमिष एकवीरः (एकवीरोऽनिमिषोऽनिमिषः)	लोपः

१. विकर्षः

२. विकर्षः

* रक्षो हाऽमित्रागं् अपबाधमानः (अमित्रागं् अमित्रान्रक्षोहा)	अनुस्वारः
* अस्माकमेध्यवितारथानाम्	
* गाहमानोऽदायः (अदायो अदायः)	
* पृतनाषाडयुध्योऽस्माकम् (अयुध्योऽयुध्यः)	लोपः
* अस्माकमिन्द्रस्समृतेषु (इन्द्रोऽस्माकम्)	लोपः
* उद्धर्षयमघवन्नायुधान्युथ्सत्वनाम्	
* राजामृतेनाभिवस्ताम्	कम्पः
* प्राचीमनुप्रदिशम्	अलोपानुवाकः[१]
* प्रेहि विद्वानग्नेरग्ने पुरो अग्निः	
* सुवर्यन्तो नापेक्षन्त आद्याम्	
* द्यावा क्षामारुक्मो अन्तः (अन्तरन्तारुक्मः)	दीर्घः
* दिवमुत्तभानतेजसा दिश उद्वगं्ह	
* विधेमस्तोमैरवरेसधस्थे (अवरेऽवरे)	लोपः
* चित्रामाहं वृणे सुमतिम् (वृणेऽहम्)	लोपः
* सप्त ते अग्ने समिधः (समिधोऽग्नेऽग्ने)	पुनरुक्तलोपः
* ऋतजिच्च सत्यजिच्च सेनजिच्च सुषेणश्च	
* ईदृक्षास – एतन	त्रिक्रमः
* दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानः (अनुवर्त्मानोऽनुवर्त्मानः)	लोपः
* जीमूतस्येव	अलोपानुवाकः[२]

१. विकर्षः

२. महापृष्ठ्यम्

* वक्ष्यन्तीवेदागनीगन्ति कर्णं प्रियम्	
* रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरः (तिष्ठग्ग्स्तिष्ठन्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* क्षिणन्ति शत्रूगं्रनपव्ययन्तः (अनपव्ययन्तोऽनपव्ययन्तः)	लोपः
* रक्षामाकिर्नो अघशगं्सः (अघशगं्शोऽघशगं्सः)	पुनरुक्तलोपः
* सान्वेषां जघनागं् उप (जघनागं् एषाम्)	अनुस्वारः
* अश्वाजनिप्रचेतसोऽश्वान् (प्रचेतसोऽश्वाजनि)	लोपः[१]
अलोपपाठोऽपि कैश्चित् शिष्टैरादृतः	
* परिपातु विश्वतः (विश्वतस्पातु)	सत्वम्
* वनस्पतिभ्यः पर्याभृतम् (परिवनस्पतिभ्यः)	णत्वं न
* निष्टनिहिदुरिताबाधमानः	
* आमूरजप्रत्यावर्तयेमाः केतुमत्	
* यदक्रन्दः	अलोपानुवाकः[२]
* असियमो अस्यादित्यो अर्वन्नसित्रितः (यमो अस्यसि, आदित्योऽस्यसि, त्रितोऽस्यसि)	अलोपः, लोपः
* उतेवमेवरुणश्छन्थ्स्यर्वन् यत्राते	
* आरादजानामवोदिवा (अवोऽवो अजानाम्)	लोपः
* आनडादिद्ग्रसिष्ठ ओषधीरजीगः (अजीगरजीगरोषधीः)	रेफः
* रथो अनु मर्यो – कनीनाम् (मर्योऽनु रथः, भगोऽनु गावः)	घने लोपः

१.अत्र

२.महापृष्ठ्यम्

* हिरण्यशृङ्गोऽयो अस्य – अवर इन्द्र आसीत्
(अयोऽयः, अवरोऽवरः) लोपः
* सधस्थमर्वागं अच्छ (अर्वागं अर्वान्थ्सधस्थम्) अनुस्वारः
* जुष्टतमो हि गम्या अथाशास्ते दाशुषे वार्याणि
* मानोमित्रः अलोपानुवाकः[१]
* पुरोडाशमर्वतात्वष्टेदेनम्
* यद्वाघास्य प्रभृतमास्ये तृणम्
* मक्षिकाश यद्वा स्वरौ स्वधितौ रिप्तमस्ति
* यदूवध्यमुदरस्यापवाति य आमस्य
* मातब्द्रूम्यामाश्रिषन्मातृणेषु
* ये वाजिनम् अलोपानुवाकः[२]
* ये चार्वतो मागंसभिक्षामुपासते
* माग्स्पचन्या उखाया या पात्राणि
* यदश्वाय वास उपस्तृणन्ति (वासोऽश्वाय) लोपः
* स्रुचेवताहविषो अध्वरेषु
* याते गात्राणामृतुथाकृणोमि
* असिनामिथूकः (मिथूकः कर्मिथुमिथूकः) रेफः
* न वा उवेतन्म्रियसेनरिष्यसि देवान्
* अनागास्त्वं नो अदितिः (नो नोऽनागास्त्वम्) लोपः
* अश्वो वनतागं हविष्मान् (अश्वो अश्वः)

---

१. महापृष्ठ्यम्

२.महापृष्ठ्यम्

४.७. सप्तमप्रश्नः

* अग्राविष्णू सजोषसेमाः
* भामश्चमेऽमश्चमेऽम्भश्चमे
* रश्मिश्चमेऽदाभ्यश्चमे
* कल्पन्तामृक्चमे साम च मे
* घर्मश्चमेऽर्कश्चमे
* चम ऋतुश्चमेव्रतं च मे
* घर्मश्चमेऽर्कश्चमे
* यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन (अपानो अपानः) — पुनरुक्तालोपः
* प्रसवश्चापिजश्चक्रतुश्च (अपिजो अपिजः) — पुनरुक्तालोपः
* आन्त्यायनश्चान्त्यः (अन्त्यो अन्त्यः) — पुनरुक्तालोपः
* वाजोनस्सप्त — अलोपानुवाकः[१]
* विश्वेनो देवा अवसाऽऽगमन्तु
* अग्निं युनज्मि शवसा — अलोपानुवाकः[२]
* विष्टपगंसुवोरुहाणा अधिनाक उत्तमे — अलोप एव
* इमौ ते पक्षावजरौ पतत्रिणः
* तस्मिन्नहं निदधे नाके (तस्मिग्ग्स्तस्मिन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* तृतीये पृष्ठे अधिरोचने (रोचनेऽधि) — लोपः
* अयमग्निर्वीरतमो वयोधाः (वीरतमोऽग्निः) — लोपः
* प्रयाताग्ने पथः (पथोऽग्नेऽग्ने) — लोपः
* अयं ते योनिरृत्विय: (तेऽयम्) — लोपः
* ममाग्ने वर्चः — अलोपानुवाकः[३]

१. विहव्यम्

२.विहव्यम्

३. विहव्यम्

* ममान्तरिक्षमुरुगोपमस्तु	कम्पः
* एनोमानिगां – अधि (विश्वेऽहम्)	लोपः
* देवीष्षडुर्वीरुरुणः कृणोत	
* पुनस्तेऽमैषां चित्तं प्रबुधा विनेशत्	
* भुवनस्य यस्पतिर्देवम् (पतिष्पतिः)	षत्वम्
* यज्ञमश्विनोभा बृहस्पतिः	
* शर्मयगं्सदस्मिन् हवे पुरुहूतः	
* इन्द्राग्निभ्यामवबाधामहे तान्	लोपः,
(बाधामहेऽव, ताग्स्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* उपरिस्पृशम्मोग्रं चेत्तारम्	
* अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य	अलोपानुवाकः[१]
* स नो मुञ्चत्वगं्हसः (अगं्हसो अगं्हसः)	अलोपः
* निमिषद्यदेजति यस्य जातं जनमानम्	
* रथ ऋजुरश्मिस्सत्यधर्मामिथुश्चरन्तम्	
* अनिशितमोजः (ओजोऽनिशितम्)	लोपः
* विश्वामवन्तुविश्वे (विश्वेऽवन्तु)	लोपः
* यदिदं माभिशोचति पौरुषेयेण	
* अनुनोऽद्यानुमतिरन्विदनुमते (अनुमतेऽनुमते)	लोपः
* पूरुषत्रायविष्ठाविद्वागं् – विष्वगग्ने	
(अविद्वागं्सोऽविद्वागं्सः, अस्मागं् अस्मागं् अदितेः)	लोपः, अनुस्वारः
* प्रमुञ्चाव्यगं्हः (अगं्होऽगं्हः)	लोपः

* * * * *

१. महापृष्ठ्यम्

पञ्चमकाण्डः

५.१ प्रथमप्रश्नः

* सावित्राणि जुहोति प्रसूत्यै
* चतुर्गृहीतमधारयन् (अधारयग्ग्श्चतुर्गृहीतम्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* एवैनमभिक्रमयति वसीयान् — कम्पः
* रूपसमृध्या – अवरुध्यै
* एह्यवक्रामन्नशस्तीरित्याह
* अङ्गिरस्वदच्छेहीत्याह – देवताभिः
* अङ्गिरस्वदच्छेम इत्याह (इम इमो अच्छ) — अलोपः
* अङ्गिरस्वद्भराम इति (भरामोऽङ्गिरस्वत्) — लोपः
* आगत्य वाज्यध्वन आक्रम्य
  (वाज्यध्वनो अध्वनो वाजी, आक्रम्याध्वनोऽध्वनः) — पुनरुक्तालोपः, लोपः
* उत्क्रामोदक्रमीदितिद्वाभ्याम्
* रूपेणैवैनदाहरति
* गृह्णात्यनुष्टुभापरिलिखत्यनुष्टुप्
  (पर्यणुष्टुभा, अनुष्टुब्लिखति) — णत्वम्
* ज्योतिष्मन्तं त्वाऽग्ने सुप्रतीकमित्याह (अग्ने अग्ने) — पुनरुक्तालोपः
* प्रथमोनिरमन्थदग्न इत्याह (निर्णिष्प्रथमः) — णत्वम्, षत्वम्
  (अमन्थदग्ने अग्ने अमन्थत्, इत्यग्नेऽग्ने इति) — पुनरुक्तालोपः, लोपः
* त्वामग्ने पुष्करादधीत्याह (अग्ने अग्ने) — पुनरुक्तालोपः
* तमुत्वादङ्ङृषिरित्याह दध्यङ् वा आथर्वणः

* सग्ंसादयतिनिहोतेति (निनिषादयति)	षत्वम्
* जनिष्वाहि जेन्यो अग्रे अह्नाम् (अग्रे अग्रे)	पुनरुक्तालोपः
* ज्योतिषा सहेत्यनुष्टुभोपनह्यत्यनुष्टुप् (नह्यत्यनुष्टुबनुष्टुम्नह्यतिनह्यत्यनुष्टुप्)	
* उदुतिष्ठस्वध्वरोर्ध्व ऊषुण ऊतये	त्रिक्रमः
* अप्यनालेशेत्यन्यान्पशून्मेद्यति	
* मानुषीभ्यस्त्वमङ्गिर इत्याह (त्वमङ्गिरो अङ्गिरस्त्वम्, इतीत्यङ्गिरोऽङ्गिर इत्याह)	पुनरुक्तालोपः, लोपः
* माद्यावापृथिवी – शमयति (शूशुचो अभि)	अलोपः
* यदाहानयोर्लोकयोर्वीत्यै	
* इयं वा अदितिरदित्यैवादित्यां खनति	
* न हिस्वस्वग्ंहिनस्ति देवानां त्वा	
* वारुण्युखाऽभीद्धा मैत्रियोपैति	
* सर्वादिशोऽनुविभात्युत्तिष्ठबृहती	
* देवत्राकरजक्षीरेणाऽच्छृणत्ति परमम्	
* छन्दोभिराच्छृणत्ति (छन्दोभिराच्छन्दोभिः)	पूर्वागमः
* निरवदायमेध्यं कृत्वाऽऽहरति	त्रिक्रमः
* समास्त्वाग्न – वर्धयन्त्वित्याह (ऋतवो अग्ने अग्ने)	पुनरुक्तालोपः
* अपनुदत्युद्वयन्तमसस्परीत्याह	
* यदुखासायद्भिद्येतार्तिमार्छेत्	
* मातुरस्या उपस्थ इति (उपस्थे अस्याः)	पुनरुक्तालोपः
* एष्वेव लोकेष्वाविदं गच्छत्यथो	कम्पः
* यदग्नेयानिकानिचेति समिधम् (अग्ने अग्ने)	पुनरुक्तालोपः

* सगंशितं मे ब्रह्मोदेषां बाहू
* गरुत्मानित्यवेक्षतेरूपमेवास्य
* ईड्यश्चाऽसि वन्द्यश्च वाजिन् (वाजिग्ग्श्च) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* सुष्टरीमाजुषाणोरुपृथु — कम्पः
* एता उवस्सुभगाविश्वरूपाः
* उपदेवाग् ऋतुशः पाथः (देवाग् उप) — अनुस्वारः

५.२ द्वितीयप्रश्नः

* विष्णुमुखा वै दैवाः
* अनपजय्यमभ्यजयन् यत् — कम्पः
* तमेतयान्वैदक्रन्ददिति तया वै
* आत्वाहार्षमित्याहाऽह्येनग्ंहरति
* एव भवत्यग्रे बृहन्नुषसाम् (भवत्यग्रेऽग्रे, बृहन्नग्रे अग्रे) — लोपः, पुनरुक्तालोपः
* अन्नपतेऽन्नस्य नो देहीत्याह
  (अन्नपतेऽन्नपते नो अन्नस्य) — लोपः, पुनरुक्तालोपः
* अनमीवस्य शुष्मिण इत्याह (शुष्मिणोऽनमीवस्य) — लोपः
* उदुत्वा विश्वे देवा इत्याह
* प्रेदग्नेज्योतिष्मान् याहीत्याह (अग्ने अग्ने) — पुनरुक्तालोपः
* यदन उत्सर्जत्यक्रन्ददित्यन्वाह
* तस्मादनस्वीचरथी – अपचितिमान्भवति
* त्रैष्टुभो हि राजन्योऽफ्सु भस्म — कम्पः
* योऽफ्सु भस्मप्रवेशयति — कम्पः
* पशवः पुनरेत्योपतिष्ठन्ते (एत्योपोपैत्यैत्योप)
* एत्योपोपेत्येत्योप इति क्वचित् शिष्टैरादृतः पाठः

* चिनुतेऽपेतेत्यध्यवसाययति यममेव देवयजनम्
* यजुरपश्यन्नपेतेति यदेतेन
* अपहन्त्यपोऽवोक्षतिशान्त्यै
* एष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठति — कम्पः
* पुरीषेणाभ्यूहति तस्मात् — कम्पः
* पुरीषेणाभ्यूहति दश — कम्पः
* इत्याहर्तुभिरेवैनन्दीक्षयित्वा – शिक्यम्
* प्रदरेवैतद्वैनिर्ऋत्या आयतनम्
* शिक्यमभ्युपदधाति नैर्ऋतो वै
* तस्मान्निर्ऋतिं प्रणुदते (प्रणिर्ऋतिम्) — णत्वम्
* देवलोकमुपावर्तन्त एकयोपतिष्ठन्त एकधैव
* अग्निमुद्यन्तुमर्हतीत्याहुः
* रुन्धेऽर्केऽर्कश्चीयते — कम्पः
* अहमित आदद इतीषमेवोर्जम्
* रुन्धे षड्भिः (षड्भीरुन्धे) — दीर्घः
* वनस्पतयः प्रजायेरन् (प्रवणस्पतयः) — णत्वम्
* अपहन्ति पञ्चभिर्व्याघारयति

  (पञ्चभिर्हन्त्यप, पञ्चभिर्हन्ति हन्ति पञ्चभिर्व्याघारयति)
* द्वावेव देयौ द्वौ हि प्राणावेक एव देयः
* उपाऽदधताधरलक्ष्माणमसुरायम्
* तेनाश्मशानचिद्वास्तव्यः
* वैष्णव्यर्चोपदधाति (उपार्चर्चोप)
* अमुमारण्यमनुते दिशामात्याह (ते अन्वनु) — पुनरुक्तालोपः

* आयतनमभिपर्यूहत इयं वै — कम्पः
* ततो वा इमान्नात्यदहद्यत्
* अनतिदाहायोवाच – एवं वेददिति
* वयोभिरेवायानवरुन्धेऽयैः
* इहेहैषां कृणुत भोजनानि
* कस्त्वाछ्यति – शमिताकविः
* दैव्या अध्वर्यवः – विचशासतु (विविच्छ्यन्तु) — पूर्वागमः
* शमस्त्ववरेभ्यः (अवरेभ्योऽवरेभ्यो अस्त्वस्त्ववरेभ्यः) — अलोपः
* शमुते तनुवे भुवत्

५.३ तृतीयप्रश्नः

* उथ्सन्नयज्ञो वा एषः
* किं वा हैतस्य क्रियते किं वा न
* ऋतव्या उपदधाति (उपोपार्तव्याः)
* तेऽप एवाभिसमनसः — कम्पः
* अधृतेव वा एषायन्मध्यमा
* ओजोभृतावोजसैवैनाम्
* तान्बृहत्युदजयत् (ताग्स्तान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अन्यथाऽनूच्यान्यथोपाऽदधत तदसुराः
* त्रिणव एष्वेव लोकेषु — कम्पः
* आस्य मुख्यो जायते यस्य
* अत्यन्नमाऽस्यान्नादो जायते
* उत्तरत ओजस्व्येव – वा एषः
* जनिष्यमाणाग्श्च भ्रातृव्यान् (भ्रातृव्याग्श्च) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च

* वज्रमनुप्रहरति स्तृत्यै (प्राण्वनु)	णत्वम्
* निरमिमतेवश्छन्दो विरवश्छन्द इति	
* रश्मिरित्येवादित्यमसृजत (रश्मीरश्मिः)	दीर्घः
* प्रवेत्यहरनुवेतिरात्रिमुशिगिति	
* भवन्तीर्नप्राऽजायन्त (नप्रप्रणनप्र)	णत्वम्
* वस्यष्टिरसीत्येवैषु लोकेषु	कम्पः
* तस्मान्नान्योत्तरेष्टकोपधेया	
* छन्दाग्स्युपदधाति (उपच्छन्दाग्ंसि)	पूर्वागमः
* उत यस्यैतासूपहितास्वापः	
* उपाऽदधत भूयस्कृदसीत्येव	
* रोचत एवैष मनुष्याणाम्	
* तावेहिसग्ंरभावहा – इत्याहैष वा अग्निः	
* तस्मादेवमाहर्तव्या उपदधाति (उपोपार्तव्याः)	
* सर्वं पाप्मानं तरति तरति ब्रह्महत्याम्	
* अश्वोऽप्सुजोवेतसस्स्व एवैनम्	
* भवतिसरड्ढवा अश्वस्य सक्थ्यावृहत्	

५.४ चतुर्थप्रश्नः

* देवासुरास्संय्यत्ता आसन्	
* द्वन्द्वमृतवोऽधृतेववा एषा यत्	
* यदारण्यानामारण्यान् – ग्राम्यान्पशून्	
* यदजाऽहुत्यैव जुहोति	
* सोऽर्कोऽभवत्तदर्कस्य – जुहोति	कम्पः
* सयोनित्वायोदङ्तिष्ठञ्जुहोति (तिष्ठग्ग्स्तिष्ठन्नुदङ्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च

* अथेयत्यथेयतित्रय इमे लोकाः
* कस्यां वाऽह – होतव्यम्
* रुन्धेऽश्मग्ग्स्तेक्षुदमुम् (ते अश्मन्) अलोपः
* उपचरन्त्यन्यन्ते अस्मत्तपन्तु (अन्यन्तेते अन्यम्) अलोपः
* शुचार्पयतिपावको अस्मभ्यग्ंशिवः
  (पावकोऽर्पयति, शिवो अस्मभ्यम्) लोपः, अलोपः
* नृषदेवडिति व्याघारयति (वण्णृषदे) णत्वम्
* देवा अहुतादोऽन्ये तानग्निचिदेव कम्पः
  (ताग्स्तानन्येऽहुतादः) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अग्निं चिन्वन्नधिक्रामति (चिन्वग्ग्श्चिन्वन्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अवोक्षत्युभयस्याऽवरुध्यै
* वैश्वकर्मणेन पाप्मनो निर्मुच्यते (निर्णिष्पाप्मनः) णत्वम्, षत्वम्
* पशूनेवावरुन्धे षड्भिर्हरति (षड्भीरुन्धे) दीर्घः
* तेनवै तेऽप्रत्यसुरानजयन् - अप्रत्येव तेन
* असदिववा – अश्मानम्
* यक्षदग्निर्देवो देवाग्ं आचवक्षदित्याह (देवो अग्निः) पुनरुक्तालोपः
* व्येवैतयामिमीते मध्ये दिवः
* सुवर्यन्तो नाऽपेक्षन्त इति (ईक्षन्ते अप) पुनरुक्तालोपः
* प्रेद्धो अग्ने दीदिहि (अग्ने अग्ने) पुनरुक्तालोपः
* विधेमते परमेजन्मन्नग्न इति वैकङ्कतीम्
  (जन्मन्नग्ने अग्ने, अग्न इतीत्यग्नेऽग्न इति) पुनरुक्तालोपः, लोपः
* अग्निर्वा हवा अग्निचितं दुहेऽग्निचिद्वाऽग्निम्
* घृतस्य वा एनमेषाधारा

* ऋक्च मे सामचम इत्याहैतद्वै
* अन्नाद्यमेवाऽभ्युपावर्तते — कम्पः
* रूपेणैव छन्दाग्स्यव (अवच्छन्दाग्ंसि) — पूर्वागमः
* अवरुद्धग्ग्ह्यस्यान्नमन्नमिव खलु वै
* रात्रियाहरहोरात्रे (अहारात्रिया) — दीर्घः
* वातनामानि जुहोत्यभ्येवैनम् — कम्पः
* तिसृभिः प्रातस्सवनेऽभिमृशति — कम्पः
* स्रवतिवैसाताग्स्रवन्तीं यज्ञः
* चिन्वीत भ्रातृव्यवान् वज्रो वै
  (भ्रातृव्यवाग्श्चिन्वीत) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* त्रिभिस्तिष्ठग्ग्स्तिष्ठति (तिष्ठग्ग्स्तिष्ठग्ग्स्त्रिभिः) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* लभ्यन्त उतेव ग्राम्या उतेवारण्याः
* यत ईश्वरो वा अश्वोऽयतः

५.५ पञ्चमप्रश्नः

* यदेकेन सग्ग्स्थापयति
* तेजस एष आलभ्यते तस्मात्
* नियुत्वते स्यादुन्माद्येद्यजमानः
* समवर्तताऽग्र इत्याघारमाघारयति
  (अग्रे अग्रेऽवर्तत, अग्र इतीत्यग्रेऽग्र इति) — पुनरुक्तालोपः, लोपः
* आरभतेऽग्निरवमः (अग्नीरभते) — दीर्घः
* एवैनमभिसञ्जानानाः पशवः — कम्पः
* तेन वैश्वानरान्नैत्याग्नावैष्णवम्
* आर्ध्नुवञ्चरुणाऽस्मिन् (अस्मिग्ग्श्चरुणा) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च

* पुरस्तान्निः (निर्णिष्पुरस्तात्)	णत्वम्, षत्वम्
* प्रेणाऽनुप्राविशत्ताभ्यः (प्राण्वनु) णत्वम्	
* ऋध्नवदिथ्सयोमेतः पुनः	
* अग्निश्चीयतेऽग्निवानेव (अग्निवाग्श्चीयते)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* चीयते पशुमानेव (पशुमाग्श्चीयते)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* कृत्वोपाऽधत्ताऽनतिदाहाय	
* स इमामभ्यमृशत्	कम्पः
* संवत्सरमबिभः (अबिभरबिभः)	रेफः
* यदुखासा वा एषैतर्हियातयाम्नी	
* अग्ने युक्ष्वा हि ये तव	
* ब्रह्मवादिनो वदन्ति न्यङ्ङग्निश्चेतव्या(३)	कम्पः
* ता अग्निरभ्यध्यायत्	कम्पः
* चितिमुपधायाभिमृशेच्चित्तिम्	कम्पः
* वृजिना च मर्तान्नायेचनः (मर्ताग्श्च च)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* विश्वकर्मा दिशां पतिः (पतिष्पतिः)	षत्वम्
* अनु प्राण्यात्	(प्राणु) णत्वम्
* लोकानुपधायैषु लोकेषु	कम्पः
* इत्याहाह्वतैवैनमग्निं दूतम्	
* अग्निनाग्निस्समिध्यत इत्याह समिन्ध एव	
* ऐन्द्राग्नी हि – अनुचरवती भवति	
* ता अस्य सूददोहस इत्याह (सूददोहसो अस्य)	पुनरुक्तालोपः
* अर्को वा अग्निरर्कोऽन्नमन्नमेव	कम्पः

* बलमूरुवो रोजोऽरिष्टाविश्वानि
* यो अफ्सु य ओषधीषु यः
  (यो अफ्सुयः, योऽफ्स्वफ्सु) — अलोपः, कम्पः
* अग्निरधिपतिरसितो रक्षितायश्च
* ऋश्य ऋषभाय राज्ञे गवयश्शार्दूलाय
* पुरुषवागारण्योऽजोनकुलः — कम्पः
* वनस्पतीनामेण्यह्ने कृष्णोरात्रियै
* हग्ंससाचिरिन्द्राण्यै
* कृष्णोऽजस्सारस्वती मेषी — कम्पः

५.६ षष्ठप्रश्नः

* हिरण्यवर्णाः — अलोपानुवाकः[१]
* सर्वाग्ं अग्नीग्ंरफ्सुषदोहुवे (अग्नीग्ंरग्नीन्थ्सर्वान्) — रेफभावः, अनुस्वारश्च
* यददस्सम्प्रयतीः – तावो नामानि (हतेऽनदत) — लोपः
* देवीस्तस्माद्वार्णामवोहितम् (वार्वाः) — रेफः
* अरङ्गम आमाप्राणेन – शृणोम्यामा
* यदपोऽग्नेरधस्तादुपदधाति — कम्पः
* अन्नस्यान्नस्याभिषिञ्चत्यन्नस्यान्नस्य
* अन्नमद्यते बार्हस्पत्यो भवति
* अन्नमद्यते शीर्षतोऽभिषिञ्चति — कम्पः
* तेनैवैनमभिषिञ्चति — कम्पः
* दर्भास्तस्मिञ्जुहोति (तस्मिग्ग्स्तस्मिन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च

---

१. हिरण्यवर्णीयः

* पर आट्नारः कक्षीवाग्ं औशिजः
  (कक्षीवाग्ं आट्नारः) अनुस्वारः
* आत्मानञ्छादयित्वोपाऽयन् (उपच्छादयित्वा) पूर्वागमः
* एष निधीयते – प्रजानाति कम्पः
* आक्रम्येति नैऋत्युखायदाक्रामेत्
* एतग्ंहवावतदृषिरभ्यनूवाच
* अप्येति वैश्वानर्यर्चा
* प्राणो मामाहासीत्
* प्रजामामाहासीत्
* यज्ञक्रतुमुपेयात्पापीयस्यस्यात्मनः
* अप्रजस्यन्तद्यन्नोपेयादितियत्
* यस्यान्यश्चिनुयाद्यत्तं दक्षिणाभिर्न
* शितिरन्ध्रोऽन्यतश्शितिरन्ध्रस्समन्तशितिरन्ध्रः
* शितिककुच्छितिपृष्ठश्शितिभसत्ते
* एकादश प्रातर्गव्याः (प्रातरेकादश) रेफः

५.७ सप्तमप्रश्नः

* यो वा अयथादेवतमग्निम्
* आग्नेय्या गायत्रिया प्रथमाम्
* चित्याञ्चित्यामृषभमुपदधाति (उपार्षभम्)
* एतामुपदधातीयं – तदेवैतयावरुन्धे
* शतं योनश्शरदो अजीतानिन्द्रः (इन्द्रो अजीतान्) अलोपः
* एताहितद्देवता उदजयन् यद्दतुभ्यः
* तस्यैषाधाराविष्णुः – ऋचा वसोः

* इष्वाचैवतद्वज्रेण च यजमानः
* इत्याहाऽदाभ्यावैनामैषाहुतिः
* गार्हपत्यश्चीयत – इत्यसावादित्यः — कम्पः
* इन्द्रावतीमपचितीमिहाऽऽवह
* अभ्यावर्तध्वमुपमेतसाकमयम्
* अर्काश्वमेधयोरेव – अर्काश्वमेधीयस्य
* उपत्वाऽऽयानीतिनेहलोकोऽस्तीति
* केनमोपैष्यसीति
* उपवामायानीति नेहलोकोऽस्तीति
* अयातयाम्नीलोकम्पृणा – तान् (ताग्स्तान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अब्रुवन्नुपव आयामेति – तान्द्वाभ्याम् (ताग्स्तान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* चितीभ्यामुपायान् (उपायञ्चितीभ्याम्) — अनुस्वारो न
* चिनुते भूयानेव भवति (भूयाग्श्चिनुते) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* योऽग्निं चिन्वन्नधिक्रामति (चिन्वग्ग्श्चिन्वन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* यास्ते अग्नेसूर्ये (सूर्ये अग्ने अग्ने) — पुनरुक्तालोपः
* रुचं विश्येषु शूद्रेषु मयि धेहि
* वेदर्तुरृतुरस्मैकल्पमान एति
* एतगंसधस्थपरिते (परिसधस्थ) — षत्वं न
* कृणुतादाविरस्मै (आविष्कृणुतात्) — षत्वम्
* अस्मिन्थ्सधस्थे अधि (सधस्थे अस्मिन्) — पुनरुक्तालोपः
* वहसि येनाऽग्ने सर्ववेदसम् (अग्ने अग्ने) — पुनरुक्तालोपः
* यास्ते अग्ने समिधो यानि (समिधोऽग्नेऽग्ने)
* चिनुहि प्रजानन् (प्रजानग्ग्श्चिनुहि) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च

* अग्निश्चिन्वन्नन्तरेत्यात्मनो वै (चिन्वग्ग्श्चिन्वन्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* छन्दाग्स्यवरुन्धेऽथो (अवच्छन्दाग्ंसि)	पूर्वागमः
* मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निग्ं रायः	
(गृह्णाम्यग्रे अग्रे गृह्णामि, रायोऽग्निमग्रेऽग्रे)	अलोपः, लोपः
* हृथ्स्वन्तरमर्त्योमर्त्याग्ंआविवेश	
(मर्त्याग्ं अमर्त्योऽमर्त्यः)	अनुस्वारः
* मा सो अस्माग्ं अवहाय (अस्माग्ं अस्मान्)	अनुस्वारः
* यन्मृच्चापश्चाऽग्नेरनाद्यमथकस्मात्	
* दक्षिणाऽऽवर्तत तस्मै	त्रिक्रमः
* वृष्णिंप्रत्यास्यथ्स उदङ्ङावर्तत	
* उपयाममधरेणोष्ठेन सदुत्तरेण	
* रथमुष्णिहाभिः (उष्णिहाभीरथम्)	दीर्घः
* सर्पाणाग्ंसप्तम्यर्यम्णोऽष्टमी	
* आत्माऽन्तरिक्षग्ंसमुद्रः (समुद्रो अन्तरिक्षम्)	पुनरुक्तालोपः

* * * * *

षष्ठकाण्डः

६.१ प्रथमप्रश्नः

* प्राचीनवगं्शं करोति
* स्वेतव्यमिवेत्याहुः कोहि तद्वेद
* अभिजित्यै केशश्मश्रुवपतेनखानिनि
* प्राऽवेशयन्नप्सुस्नातिसाक्षात् कम्पः
* भवत्यपोऽश्नात्यन्तरत एव कम्पः
* तस्मान्नवनीतेनाऽभ्यङ्क्ते कम्पः
* ननिधावतेनीवहिमनुष्या धावन्ते
* सतूलयाऽङ्क्तेऽपतूलयाहि
* इन्द्रो वृत्रमहन्थ्सोऽपोऽभ्यम्रियत कम्पः
* सदेवमासीत्तदपोदक्रामत्ते दर्भाः
* अदीक्षित एकयाऽहुत्येत्याहुः
* स्वाहेत्याहाऽकूत्याहि – यजेयेति कम्पः
* प्रसामतमृगुदयच्छद्यद्दगुदयच्छत् – जुहोति
* सावा एषर्गनुष्टुग्वागनुष्टुक्
* सावा एषर्ख्सर्वदेवत्या यदेतया
* सावा एषर्ख्सर्वाणि छन्दागं्सियदेतया
* यज्ञो दक्षिणामभ्यध्यायत् कम्पः
* यो वै मदितोऽपरोजनिष्यते सः

* स वनस्पतीन्प्राविशत् (प्रवणस्पतीन्)	णत्वम्
* योनिरसिमामाहिगं्सीः	
* यज्ञमेवाभिवाचं विसृजति	कम्पः
* दीक्षितस्य गृहा(३)इ न होतव्या(३)मिति	
* तन्नेवहुतं नेवाहुतग्ग्स्वपन्तम्	
* त्वमग्ने व्रतपा असीत्याह (अग्ने अग्ने)	पुनरुक्तालोपः
* देव आमर्त्येष्वेत्याह देवः	
* विश्वे देवा अभिमामाववृत्रन्नित्याह	
* सोमाभूयोभरेत्याहापरिमितान्	
* वावैतदाहाच्छिन्नं तन्तुम्	
* तेऽन्योन्यमुपाधावन्त्वयाप्र	कम्पः
* सैवसा यज्ञस्य सन्ततिः	
* अनुपराभवति (परान्वनु)	णत्वं न
* दीक्षयोपनमति त्रिष्टुक् (त्रिष्टुङ्नमति)	
* पशुभिश्चदीक्षयाचागच्छत्	
* तमस्या अजाभ्यरुन्ध तदजायाः	कम्पः
* उदयनीयमभिनिर्वपति (निर्णिरभि)	कम्पः, णत्वम्
* दिविसोमस्तमाहर तेनात्मानम्	
* तपसा चाऽगच्छत्तस्मात्त्रिष्टुभो लोके	
* परीयायेति यदेवादस्सोममाहरत्	
* तृतीयसवन ऋजीषमभिषुण्वन्ति	कम्पः
* स्त्रियानिष्क्रीणामेति (निर्णिस्त्रिया)	णत्वम्
* तयानिरक्रीणन्थ्सा (निर्णिष्टया)	णत्वम्, षत्वम्

* अकूटयाऽकर्णयाऽकाणयाऽश्लोणया
* अग्नेरक्ष्णः कनीनिकामित्याह — कम्पः
* क्षत्रिया ह्येषाऽदितिः — यदेवादित्यः
* यदबद्धास्यादयतास्याद्यत्पदिबद्धा
* सादेविदेवमच्छेहीत्याह
* पुनरेहि सहरय्येत्याह
* वाचं धत्तेऽनुपदासुकास्य वाग्भवति
* पृथिव्यास्त्वामूर्धन्नाजिघर्मि (मूर्धन्त्वा)
* अन्धोऽध्वर्युः स्याद्रक्षागुंसि — कम्पः
* पशूनां चर्मन्मिमीते (चर्मग्ग्श्चर्मन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अमात्योऽसीत्याहामैवैनं कुरुते
* अनसाऽच्छयाति — अनसाच्छयाति
* ओषधीनागुंराजा तस्मिन् यदापन्नम् (तस्मिग्ग्स्तस्मिन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अरुणो हस्माहौपवेशिः
* एकयैकयोथ्सर्गम्मिमीते — एवैनं मिमीते
* इन्द्रस्योरुमाविशदक्षिणमुशन्नुशन्तम्
* प्रजाभ्यस्त्वेत्युपसमूहति
* पुनराददत को हि तेजसा
* अक्रीतोऽस्य सोमस्स्यान्नास्यैते
* तस्मादेवमाहोदायुषा स्वायुषेत्याह
* उर्वन्तरिक्षम् — ह्येतर्हि — कम्पः
* वारुण्यर्चासादयति स्वया — त्रिक्रमः

* तस्मादेवमाहोदुत्यं जातवेदसम्
* उस्रावेतं धूर्षाहावित्याह यथायजुरेवैतत्
* एषपतिर्विश्वानि – एषोऽभिधामानि (पतिष्पतिः) षत्वम्, कम्पः
* एष यजमानमभ्यैतियत्
* स तस्माद्वाश्यं वारुण्यर्चा परिचरति
  (तस्मादूतस्मात्तस्मादु, उवाश्यमाश्यमुवुवाश्यम्)

६.२ द्वितीयप्रश्नः

* यदुभौ विमुच्य
* तादृगेव तद्विमुक्तोऽन्योऽनड्वान् – गृह्णाति कम्पः
* यदेवादस्सोममाहरत्तस्माद्यज्ञमुखम्
* आदित्योह्येवोद्यन्पुरस्ताद्रक्षागं्सि
* तेऽन्योऽन्यस्मै ज्यैष्ठ्याय
* शक्मन्नोजिष्ठायेत्याहौजिष्ठगं्हि
* अगं्शुरगं्शुस्ते देवसोमाऽऽप्यायताम्
  (ते ते अगं्शुरगं्शुः) अलोपः
* तदेवाऽस्यैतेनाऽऽप्याययति
* तानेवाऽऽप्याययति (तागस्तान्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* इत्याहोभावेवेन्द्रं च – सखीन्
* आप्यायित एष्टारायः (एष्टरेष्टः) रेफः
* अभ्यभवन्नग्निमिवखलु वै कम्पः
* प्रजाह्यात्मनोऽन्तरतरातप्तव्रतः
* निर्ह्यग्निश्शीतेन वायति
* तिस्रः पुर आसन्नयस्मय्यवमाऽथरजताऽथ

* अथ द्वावथ त्रीनथ (त्रीग्स्त्रीनथाथ)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* एषा वा आराग्रावान्तरदीक्षाऽस्मिन्नेव	
* हीयत एव सनोदनेषीतिसूत्रीयम्	
* उन्नीयनापरमुन्नयेतदध्नोन्नयेतैतत्	
* तमिन्द्र उपर्युपर्यत्यक्रामत् – आहर्तेति सोऽब्रवीत्	
* एतमाहरेति तमेभ्यो यज्ञ एव	
* अस्त्वेवनोऽस्यामपीति कियद्वोदास्यामः	
* अत्र क्यत् इति रूपमाश्रित्य कैश्चित् शिष्टैः कम्पः उच्यते	
* इयति शक्ष्यामीति त्वा अवमाय यजन्ते	
* अग्निमप आदित्यमभिविपश्यति	कम्पः
* वित्तायनीमेसीत्याह – तिक्तान् ह्येनान्	
* स्तनो भागीहिसोऽथैकग्ग्स्तनम्	
* अग्ने अङ्गिर इति त्रिर्हरति	
(अङ्गिरोऽग्नेऽग्ने अङ्गिरः, इत्यङ्गिरो अङ्गिरः)	अलोपः
* य एवैषु लोकेषु	कम्पः
* अपक्रम्यातिष्ठदुरुप्रथस्व	कम्पो न
* इत्यवचोक्षतिप्रचकिरतिशुद्ध्यै	
* देवाग्श्चेदुत्तरवेदिरुपाववर्तीहैव	
* अभ्यायन्ततान् (तागस्तान्)	कम्पः,ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* भ्रातृव्यानभ्यभवन्	कम्पः
* आशिष उपेयामेति	
* इत्थं वावस्य आर्तिमारिष्यतीति	

* यदक्षस्सयदुथ्सर्जेद्यजमानस्य
* तस्मादेतावद्धाशिरोविष्यूतम्
* अभ्रिरसिनारिरसीत्याहशान्त्यै
* उद्दिवग्ग्स्तभानान्तरिक्षं पृणेत्याह
* छदिरधिनिदधात्यैन्द्रगं्हि देवतया (अध्यधिच्छदिः) पूर्वागमः
* एकादशछदीन्द्रियकामस्य – त्रिष्टुक्
* यदाखलुवैजिह्वयादथ्स्वधिखादति
* तस्यैत्वक्चर्मोधोऽधिषवणे

६.३ तृतीयप्रश्नः

* चात्वालाद्धिष्णियान् (धिष्णियाग्श्चात्वालात्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* स्तुत आहाऽग्नीदग्नीन् विहर बर्हिः
* तान्देवा अब्रुवन् (ताग्स्तान्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* सदोऽतीयादथकथादाक्षिणानिहोतुम्
* अहदेवायामं वाऽयामं वाऽनुज्ञास्यन्तीति
* सङ्कर्षतिन्यन्येधिष्णियाः कम्पः
* तेन तान्प्रीणाति यान्ननिवपति (ताग्स्ताग्स्तेन) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* रक्षसामनुपलाभायाऽसोमं ददते
* इत्याहोरुणस्कृधीतिवावैतदाह कम्पः
* अन्वनागं्सिप्रवर्तयन्ति (प्राणागं्सि) णत्वम्
* उपवासयेदपुवायेतसौम्यर्चाप्र (प्रार्चर्चाप्र)
* देवतयाऽच्छैत्यत्यन्यानगाम् – परैर्विन्दति
* तमप्याहरेथ्सतेजसमेवैनमाहरति
* इत्थं वेत्थं वाऽतिनावयेत्तेजसा

* नाभिदघ्ने परिव्ययति (परिणाभिदघ्ने)	णत्वम्
* ऊर्ध्वां वातस्याऽवाचीं वावोहेत्	
* नह्यन्यदालम्भ्यमविन्दन्	
* तन्नेवाऽलब्धन्नेवानालब्धम्	
* ह्येतावुर्वश्यस्यायुरसीत्याह	
* इच्छत इवह्येषयोयजत उपवीरसीत्याहोपह्वेनानाकरोति	
* ऋतस्यत्वादेवहविःपाशेनारभ इति	
* इत्याहाऽद्भ्योह्येष ओषधीभ्यः	कम्पः
* वशे कृत्वाऽऽलभते	त्रिक्रमः
* अस्कन्नगृंहितद्यत्	
* तन्नेवाऽन्वारब्धन्नेवाऽनन्वारब्धम्	
* पशुराघारमाघार्यपशुम्	
* एवतन्निह्नुत आत्मनोऽनाव्रस्काय	
* यत्पत्नी नमस्त आतानेत्याह (नमः पत्नी)	सत्वं न
* अनर्वाप्रेहीत्याह (प्रप्राणर्वा)	णत्वम्
* प्रियधाऽऽविशतेत्याह	त्रिक्रमः
* अनूचीनगृंहिमनुष्याः	घनकम्पः - ३
* उर्वन्तरिक्षमन्विहि	कम्पः
* ऊर्ध्वनभाहस्मवै मारुतः	
* पुरोडाशन्निर्वपति (निर्णिष्पुरोडाशम्)	षत्वम्, णत्वम्
* छिद्रमपि दधाति (अप्यपिच्छिद्रम्)	पूर्वागमः[१]
* हृदयमात्माभिसमेतियत्पृषदाज्येन	कम्पः

१. अप्यपिछिद्रम् इति पूर्वागमरहितोऽपि पाठः कैश्चित् शिष्टैरादृतः।

* मन एवाऽस्यावरुन्धएकादश
* त्रिभिर्ऋणवा जायते
* एष वा अनृणो यः (यो अनृणो अनृणः) — अलोपः
* असुरानभिभवामेति
* अवदानैरेवाऽवदयते तदवदानानामवदानत्वम्
* पशोरुद्धारमुद्धरा इति सः
* उद्धारमुदहरतदोः पूर्वार्धस्य
* सग्ंसमेत्वित्याह
* अनुब्रूहि वनस्पतये प्रेष्येति (प्रवणस्पतये) — णत्वम्
* पशुभ्यो निर्भजति (निर्णिष्पशुभ्यः) — णत्वम्, षत्वम्

६.४ चतुर्थप्रश्नः

* यज्ञेन वै प्रजापतिः
* जघनार्धाद्धि प्रजाः प्रजायन्ते
* हृदयग्ंशुगृच्छति सा हृदयशूलम्
* यदफस्वपश्शुचार्पयेत् — कम्पः
* तदब्रुवन् वसतुनुन इदमिति
* तस्मिन्प्रातर्न समशक्नुवन् (तस्मिग्ग्स्तस्मिन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अनारब्धोऽस्य यज्ञः
* स हि गृहीतवसतीवरीको वसतीवरीः
* यदन्वीपं तिष्ठन्गृह्णीयात् (तिष्ठग्ग्स्तिष्ठन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* भवत्यपोऽहः प्रविशति (अहरहः) — रेफः
* गृह्णाति हविष्मागं् अस्तुसूर्यः (सूर्यो अस्तु) — अलोपः
* इन्द्राग्नियोर्भागधेयीस्थेत्याह

* निवेद्यापोऽच्छैत्यपः – क्रियते
* अपोऽग्रेऽभिव्याहरति
* देवीरापो अपान्नपादित्याहाहुत्यैवैनाः
* अध्वर्योऽवेरपा (३) इत्याह – वावैतदाह
* यदुपागंशुसवनमभिमिमीते — कम्पः
* दिशोऽभ्यध्यायथ्सदिशोऽनुप्राविशत् (प्राण्वनु) — कम्पः, णत्वम्
* अगंशूनपगृह्णाति त्रायत एवैनम्
* प्रागपागुदगधरागित्याह
* प्राणमेवानुप्रयन्ति (प्राण्वनु) — णत्वम्
* अरुणो हस्माहौपवेशिः
* एतागंहवावसयज्ञस्य
* इत्याहोभयेष्वेवैतया देवमनुष्येषु चक्षुर्दधाति
* इत्युत्तानेन निमृज्यात्
* देवानभ्यायन्ततान् (तागस्तान्) — कम्पः, ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* प्राणमपानोऽनुन्यृच्छेत्
* मित्रोऽवेदपमत्क्रूरं चक्रुषः
* अपूतौ वा इमौ मनुष्यचरौ
* कार्यमपूतो ह्येऽषोऽमेध्यः — कम्पः
* उपह्वयते वाग्वै (वाग्ध्वयते)
* अन्योऽन्यन्नाशक्नुवन् — कम्पः
* ग्रहावेवनावत्राऽपि गृह्येतामिति
* प्राञ्चौ निष्क्रामतः (निर्णिष्प्राञ्चौ) — णत्वम्, षत्वम्

* ताग्स्ताभिः प्राणुदन्त (ताग्स्तान्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* सुप्रजा या आद्या – प्रजापतेः	कम्पः
* यदश्नुवीताऽन्धोऽध्वर्युस्यात्	कम्पः
* दिव्येकादशस्थेत्याह	
* वैमेतिसाग्रयणम्	
* यथाथ्सारीयतिम आख इयति नाऽप	
* वथ्समपाकृतं गौरभिनिवर्तते	कम्पः

६.५ पञ्चमप्रश्नः

* इन्द्रो वृत्राय वज्रम्	
* इन्द्राय हि सतं प्रायच्छत्	
* तंविष्णुरन्वतिष्ठतजहीति	
* अन्वाभजति त्रिर्निर्गृह्णाति (निर्णिष्ट्रिः)	णत्वम्, षत्वम्
* ह्यस्मान्निर्गृह्णाति चक्षुर्वा एतत्	
* तिष्ठन्नवनयेत् (तिष्ठग्ग्स्तिष्ठन्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* तस्मादायुः प्राणानाम् (आयुष्टस्मात्)	षत्वम्
* उपरिष्टादर्धिनोऽन्येग्रहागृह्यन्तेऽर्धीध्रुवस्तस्मात्	कम्पः
* तमृषय ऋतुग्रहैरेवाऽनुप्र (प्राण्वनु)	णत्वम्
* मुखमृतुना प्रेष्येति षट्कृत्व आह (प्रप्रार्तुनर्तुना)	
* पशव ऋतूनुपजीवन्ति (उपार्तून्)	
* चतुष्पदः पशूनुप (पशूग्श्चतुष्पदः)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* नान्योऽन्यमनुप्रपद्येत – अनुप्रपद्येत (प्राण्वनु)	कम्पः, णत्वम्
* सग्ंसर्पोऽस्यग्ंहस्पत्यायत्वा	
* इत्याहास्ति त्रयोदशो मास इति	

* ततो वै स ऋतून्प्र (प्रार्तून्)
* उद्धारमुदहरतवृत्रगंहत्वा
* स एकोऽसद्योऽस्य प्रजायाम्
* रुद्रमन्तरायन्थ्सः (अन्तरन्तारुद्रम्) — दीर्घः
* अन्वाक्रमत ते द्विदेवत्यान् — घनकम्पः - ४
* तान्नप्रतिप्रायच्छन् (ताग्स्तान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* न हुत्वान्वीक्षेत यदन्वीक्षेत चक्षुः
* एवैतेनकरोति नम इत्याह (नमस्करोति) — सत्वम्
* लोकं न प्राऽजनन् (प्रणन) — णत्वम्
* अदायादीरपि पापात्पुगंसः
* इन्दो इत्याहरेतो वा इन्द्रुः
* प्रजनयत्यग्ना (३) इत्याहाऽग्निर्वै
* अग्नीन्नेष्टुरुपस्थमासीदनेष्टः (नेष्टर्नेष्टः) — रेफः
* प्रजननायाप उपप्रवर्तयति – हि रेतः
* यातयामेवह्येतर्ह्यध्वर्युः
* द्वौ त्रीनजाजनयत्यथावयः (त्रीग्स्त्रीन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* स्थालीरस्यन्त्युद्वायव्यानि हरन्ति
* परास्यन्त्युत्पुमागंसगंहरन्ति
* यत्पुरोरुचमाह यथावस्यसे
* आहृत्यप्राह तादृगेवतद्यथ्सादयति
* तद्यदृचा तद्दृढं पुरस्तादुपयामाः
* तान्निरवपत् (तान्निर्णिष्टाग्स्तान्निः) — णत्वम्, षत्वम्

६.६ षष्ठप्रः

* सुवर्गाय वा एतानि
* जुहोत्यन्तरिक्ष एवाक्रमते
* सदोऽभ्यैति सुवर्गमेवैनम्
* वो रूपमभ्यैमीत्याह – यद्धिरण्येन
* राध ऐति सोमच्युतमित्याह – ऐति
* मधुमतीराविशतेति वावैतदाह
* यदत्येतियन्नात्येतियदति करोति
* यज्ञं प्रत्यतिष्ठिपा(३)यज्ञपता(३)विति सहोवाच
* गातुं वित्वागातुमितेत्याह
* अपोऽवभृथमवैत्यफ्सुवैवरुणः — कम्पः
* वरुणपाशमेवाभितिष्ठति — कम्पः
* चतुरः प्रयाजान् यजति (प्रयाजाग्श्चतुरः) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अफ्स्वन्तरित्याह — कम्पः
* एधोऽस्येधिषीमहीत्याह समिधैव
* तान्देवा उपशयेन – भ्रातृव्यापनुत्यै (ताग्स्तान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* पशुन्निर्दिशतियदिन (निर्णिष्पशुम्) — णत्वम्, षत्वम्
* पशुमन्तोऽथोपशय एवापशुस्तस्य
* यदेकादशिनीसेश्वरा पुरस्तात्
* यदेषैकादशिनी भवत्यायुरेवतया
* इन्द्रियमेवैन्द्रेणावरुन्धे
* लभते विड्वै मरुतः (विड्विळ्ळभते) — दुश्लिष्टः
* अनीजानमभ्याग्नावैष्णव्यर्चा — कम्पः

* दुरिष्टं क्वतर्हि यज्ञः क्व यजमानः	कम्पः
* देवावा इन्द्रियं वीर्यं (२) व्यभजन्त	कम्पः
* गृह्यन्त इत्यप्यग्निष्टोमे	
* लोकमेतीति जीवग्रहो वै	
* यददाभ्योऽनभिषुतस्य गृह्णाति	
* हिरण्यमभिव्यनित्यमृतं वै	कम्पः
* एवामृतमभिधिनोति	कम्पः
* नप्राऽभवत्त एतगं्षोडशिनम् (प्रणन)	णत्वम्
* आत्मानमभिसमक्खिदत्	कम्पः
* छन्दोऽभिव्यशगं्सन्ततोवै (अभ्यभिच्छन्दः)	पूर्वागमः, कम्पः
* ज्यायश्छन्दोऽभिविशगं्सति (अभ्यभिच्छन्दः)	पूर्वागमः
* अनुष्टुभमभिसम्पादयन्ति	कम्पः

* * * * *

सप्तमकाण्डः

७.१ प्रथमप्रश्नः

* प्रजननं ज्येतिरग्निः	
* तमेतेनाऽभ्यश्ञुते सर्वगं्हि	कम्पः
* तद्गर्दभेन्यमाट्र्तस्मात् (अमार्ण्णिन्यमार्ट्)	णत्वम्
* सहस्रेवाऽवक्लृप्तोऽतिह्यप्रवत	
* सह्येतेनाग्रेऽयजतैषहवै	
* समुखतस्त्रिवृतन्निरमिमीत (निर्णिष्ट्रिवृतम्)	णत्वम्, षत्वम्
* बाहुभ्यां पञ्चदशन्निः (निर्णिष्पञ्चदशम्)	णत्वम्, षत्वम्
* त्रिवृते स्तोमाय ज्योतिः (ज्योतिस्स्तोमाय)	षत्वं न
* प्राणेषु मेऽप्यसदिति खलु वै	
* लोकमियावेति तावेतं द्विरात्रम्	
* तदाहुः क्व जगती चानुष्टुप्चेति	कम्पः
* तां वराहो भूत्वाऽऽहरत्	त्रिक्रमः
* तञ्चाददुस्तदन्तरिक्षं व्यवैर्यत	
* अहः स्यादथोक्थ्योऽथातिरात्र एषाम्	
* विराजन्नेद्विच्छिनदानीत्यथ	
* अनाप्तस्यापयिताथाहुरुन्नेत्रे	
* अथाहुर्याद्विरूपोभयतएनी सा	
* तावब्रवीदस्तु मेऽत्रापीत्यस्तुही(३)इति (मे अस्तु)	अलोपः

* इयं वा अस्य सहस्रस्य वीर्यं बिभर्तीति
* परिपश्यामोऽगंशमा – सोमायोदेहीतिसा
* परस्तादेतमितियैववरःकल्याणी
* उरुधारा पयस्वत्यात्वा विशन्त्विन्दवः
* सहपुनर्माऽऽविशताद्रयिरिति (रयीरयिः) दीर्घः
* एतानि ते अघ्निये नामानि (अघ्निये अघ्निये) अलोपः
* यस्तामविद्वान् (अविद्वान्ताम्) अनुस्वारो न
* अत्र कैश्चिदनुस्वारः पठ्यते
* एकामाभूताऽऽविशमासहस्रमित्येकामेवैनाम् त्रिक्रमः
* स्योनामाऽविश सुषदामाविश सुशेवामाविश
* सुषदासुशेवाभूताऽविशति त्रिक्रमः
* सहस्रतम्यन्वेती(३)सहस्रतमीगंसहस्रा(३)मिति
* यजमानमभ्युथ्सृजति क्षिप्रे सहस्रम्
* चतुरश्चतुष्टोमान् (चतुष्टोमाग्श्चतुरः) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* एतान्पोषागं अपुष्यत् (पोषागं एतान्) अनुस्वारः
* अथो एनं वाचस्पतिरित्याहुः (पतिष्पतिः) षत्वम्
* अश्वोऽसि हयोऽस्यत्योऽसिनरोऽस्यर्वासि
* रन्तिरसिरमतिरसि (रन्तीरन्तिः, रमतीरमतिः) दीर्घः
* पत्वाऽन्विह्यग्नये स्वाहा स्वाहा द्विपदघनः
* ऋतस्य पथ्याऽसि (पथ्यर्तस्यर्तस्य)
* महीमूषु सुत्रामाणम्
* सूर्याय स्वाहर्तमस्यृतस्यर्तमसि – सत्यमस्यृतस्य
* प्रजापतिरस्यधियदस्मिन् वाजनीवशुभः
* विशोऽपो वृणानः पवते कव्यन् कम्पः

७.२ द्वितीयप्रश्नः

* साध्या वै देवाः
* तेज एवावरुन्धते
* तान्कल्पमानान्प्रजाभ्योऽनुकल्पते
  (कल्पमानान्ताग्स्तान्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* गुणे गुणमन्वस्यत्येवमेव तल्लोके लोकम्
* असावायुरेष्वेवलोकेषु — कम्पः
* स्तोमः स्तोमस्योपस्तिर्भवति
* त्रिवृदग्निष्टोमोऽग्निष्टुदाग्नेयीषु
* आनुजावरोऽश्विनौ वै देवानाम्
* शुक्र एषोऽन्तोऽन्तं मनुष्यश्श्रियै
* सरस्वत्यभिनोनेषिवस्यः (नो अभि) — अलोपः
* यच्चतुर्थेऽहन्नाग्रयणः (अहग्ग्श्चतुर्थे) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* वा एतेऽध्यपथेन यन्ति – प्रतिपद्यन्ते
* अन्योऽन्यस्य लोकमभ्यध्यायन् — कम्पः
* अहस्तस्मिन्नैन्द्रवायवः (तस्मिग्ग्स्तस्मिन्) — ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अन्योऽन्यस्मै ददाति — कम्पः
* वावैषसन्थ्सद्धवैसत्रेण
* सह्येतेनाग्रेऽयजतैषहवै
* यत्तन्नर्णेनिजति – एषहत्वै जायते
* ताभिर्निर्णेनिक्ते (निर्णिष्टाभिः, निर्णिर्णेनिक्ते) — णत्वम्, षत्वम्
* यस्सोमग्ग्स्वेदग्ंसोऽपिहवा अस्य

७.३ तृतीयप्रश्नः

* प्रजवं वा एतेन
* दशमेऽहन्नविवाक्य – रेचयति ते ये
* समश्नुतेऽथयोव्याहसः
* तद्युच्यमेवाथवा एतथ्सर्पराज्ञियाः
* वाचाऽऽनृचुर्यदतोऽध्यर्चितारः – तिष्ठामेति
* नवा इमामश्वरथो नाश्वतरीरथः
* सद्यः पर्याप्तुमर्हतिमनः
* अथैतस्यैवान्तो नास्ति यद्ब्रह्म
* किं तृतीयेनेतित्रीनिमाँल्लोकानिति (इमान्त्रीग्स्त्रीन्) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* किञ्चतुर्थेनेतिचतुष्पदः पशून् (पशूग्श्चतुष्पदः) ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* गौरसावायुरेष्वेवलोकेषु कम्पः
* पाप्मानं निरदहत (निर्णिष्पाप्मानम्) णत्वम्, षत्वम्
* उभयोर्लोकयोर्ऋध्वोत्तिष्ठन्ति
* नस्युः प्रजा निर्दहेयुः (निर्णिष्प्रजाः) णत्वम्, षत्वम्
* पुरोडाशान्थ्सवनान्योतयज्ञम्
* आमे गृहा भवन्त्वा प्रजाम आमा यज्ञः
* यज्ञियामाविशन्तु सहस्रस्यमाभूमामा प्रहासीत्
* स्तुतशस्त्रे माविशतागं्समीची
* आमाग्निष्टोमोविशतूक्थ्यश्चातिरात्रोमाविशत्वापिशर्वरः

७.४ चतुर्थप्रश्नः

* बृहस्पतिरकामयतश्रत्
* अयं वाव सक्षयोऽस्मादेवतेन

* आत्मन्धित्वाऽन्नाद्यमवरुन्धते वर्धन्ते	
* वनस्पतिभिः प्रजायेयेति (प्रवणस्पतिभिः)	णत्वम्
* पाप्मानमेवतेननिः (निर्णिष्टेन)	णत्वम्, षत्वम्
* त्रिणव एष्वेव लोकेषु	कम्पः
* छन्दसाऽनुप्रायुञ्जत तेन (प्रपाणु)	णत्वम्
* अग्र आहरन्नहरेकोऽभजताहरेकः (अहरहरहरन्)	रेफः
* तस्यैवैषा शान्तिः	
* त्रय इमे लोका एष्वेव	कम्पः
* प्रतितिष्ठन्त्यथो त्रीणि वै	
* त्रयस्त्रिगं्शदहमासत ऐषां द्वनीका	
* स्वाराज्यमाश्नुताश्नुवते स्वाराज्यम्	
* वनस्पतयोऽनूत्तिष्ठन्ति तान् (तागस्तागस्तिष्ठन्ति)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* तेनैकाष्टकान्नछम्बट् (छम्बण्णन)	णत्वम्
* तस्यैकैव निर्यायथ्साम्मेध्ये	
* चित्रापूर्णमासेदीक्षेरन् (दीक्षेरग्गश्चित्रापूर्णमासे)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* तस्य न का चन निर्याभवति चतुरहे	
* सत्रमुपयन्त्यभीन्धत एव दीक्षाभिः	कम्पः
* स्तोमानुपयन्त्येष्वेव तत्	कम्पः
* पुरुषे प्राणास्तत्प्राणाननु (प्राणाग्स्तत्तत्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* तमभ्यमीति वरुणः	कम्पः
* अहं च त्वं च वृत्रहन् (वृत्रहग्गश्च)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* अरातीवाचिदद्रिवोऽनुनौशूर	
* अभिक्रत्वेन्द्रभूरधज्मन्नते विव्यङ्महिमानम्	

* अम्बे अम्बाल्यम्बिकेन (अम्बिके अम्बालि)	अलोपः
* आहमजानिगर्भधमात्वमजासिगर्भधम्	
* रेतो दधातूथ्सक्थ्योर्गृदं धेह्यञ्जिमुदञ्जिमन्वज	
* माता च ते पिता च तेऽग्रं वृक्षस्य रोहतः	
* जिष्णोरश्वस्य वाजिनः (वाजिनो अश्वस्य)	पुनरुक्तालोपः
* अन्नमत्तैतदन्नमद्धि प्रजापते	

७.५ पञ्चमप्रश्नः

* गावोवा एतत्	
* ता अब्रुवन्नराथ्स्मेत्यथ	
* यासान्नाजायन्त – गो सत्रं वै	
* तदाप्तमवरुद्धमभिजितं क्रियते	
* गौस्त्रिष्टुगायुर्जगती (आयुष्ट्रिष्टुक्)	षत्वम्
* ता अब्रुवन्नराथ्स्मोत्तिष्ठाम – न्यषदामेति	
* तासामुत्वा अब्रुवन्नर्धा – ता इमाः	
* वैष्णवीषु शिपिविष्टवतीषुस्तुवीरन्	
* अनुसवनं पुरोडाशान्निर्वपन्ति (निर्णिष्पुरोडाशान्)	णत्वम्, षत्वम्
* एवाऽत्वाऽवरुन्धते	
* चरुं तृतीयसवनेनिः (निर्णिष्टृतीयसवने)	णत्वम्, षत्वम्
* ब्रह्मवादिनस्तद्वाहुरुथ्सुज्यमेवेत्यमावास्यायाम्	
* तेत्वावनोथ्सृज्ये इत्याहुः	
* अहस्तस्मिन्नुथ्सृजेयुः (तस्मिग्ग्स्तस्मिन्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* कृत्वर्धिमुपयन्ति (उपोपार्धिम्)	
* सर्वाण्यन्यानि शीर्ष्णोऽङ्गानि प्रत्यचति	

* सोऽकामयतासामहं – राज्यं परियन्ति	
* देवलोकमेवाऽभियजन्ति	कम्पः
* प्रतितिष्ठन्त्येकैकया – उद्गायति दिग्भ्यः	
* आसन्दीमुद्गाताऽऽरोहति	त्रिक्रमः
* आर्द्रे चर्मन्व्यायच्छेते (चर्मग्ग्श्चर्मन्)	ऊष्मभावः, अनुस्वारश्च
* स्वाहाङ्गिरोभ्यः स्वाहा (अङ्गिरोभ्यो अङ्गिरोभ्यः)	अलोपः
* यदग्नीषोमीयोऽथैष रुद्रः	
* एक इद्राजा – द्विपदः (द्विपदो अस्य)	पुनरुक्तालोपः
* सभेयो युवाऽऽस्य यजमानस्य वीरः	
* वाजिन् युङ्ङनुत्वाऽऽरभे	
* अपानं मे दृगंह चक्षुः (मेऽपानम्)	लोप एव
* वरुणाय समनमदद्भ्यस्समनमत्	कम्पः
* नमो वायवेऽन्तरिक्षक्षिते लोकस्पृते	
* हयो देवानवहदर्वा – मनुष्यान्	

* * * * *

क्र.सं	अलोपप्रत्राः	कां. प्र
१.	युञ्जानः प्रथमम्	४.१
२.	विष्णोः क्रमोऽसि	४.२
३.	अश्मन्नूर्जम्	४.३
क्र.सं	**अलोपानुवाकाः**	**कां. प्र. अनु**
१.	उभावामिन्द्राग्नी	१.१.१४
२.	कृणुष्वपाजः	१.२.१४
३.	त्वमग्ने रुद्रः	१.३.१४
४.	ईयुष्टेये	१.४.३३
५.	धातारातिस्सविता	१.४.४४
६.	यस्त्वा हृदा	१.४.४६
७.	उपप्रयन्तः	१.५.५
८.	वैश्वानरो न ऊत्या	१.५.११
९.	इन्द्रं वो विश्वतः	१.६.१२
१०.	देवसवितःप्र	१.७.७
११.	देवस्याहम्	१.७.८
१२.	क्षत्रस्योल्बमसि	१.७.९
१३.	वाजस्येमम्	१.७.१०
१४.	अग्निरेकाक्षरेण	१.७.११

१५.	उपयामगृहीतः	१.७.१२
१६.	अन्वहमासाः	१.७.१३
१७.	अग्नाविष्णू महि	१.८.२२
१८.	इन्द्रं वो विश्वतः	२.१.११
१९.	हिरण्यगर्भ आपः	२.२.१२
२०.	सप्रत्नवन्निकाव्या	२.३.१४
२१.	नवो नवो भवति	२.४.१४
२२.	आयुष्ट आयुर्दाः	२.५.१२
२३.	युक्ष्वाहिदेवहूतमान्	२.६.११
२४.	उशन्तस्त्वाहवामहे	२.६.१२
२५.	जुष्टो वाचो भूयासम्	३.१.१०
२६.	अग्निनारयिम्	३.१.११
१७.	श्येनाय पत्वने	३.२.८
२८.	प्रसो अग्ने तव	३.२.११
२९.	इदं वामास्ये	३.३.११
३०.	त्वमग्ने बृहत्	३.४.११
३१.	प्रदेवं देव्या	३.५.११
३२.	ध्रुवक्षितिः	४.३.४
३३.	इयमेव साया	४.३.११

३४.	अग्निर्वृत्राणि	४.३.१३
३५.	अग्निर्मूर्धा दिवः	४.४.४
३६.	समिद्दिशामाशया	४.४.१२
३७.	नमस्ते रुद्र	४.५.१
३८.	द्रापे अन्धसः	४.५.१०
३९.	वाजोनस्सप्त	४.७.१२
४०.	अग्निं युनज्मि	४.७.१३
४१.	ममाग्ने वर्चः	४.७.१४
४२.	अग्नेर्मन्वे	४.७.१५
४३.	हिरण्यवर्णाश्शुचयः	५.६.१

समिद्दिशां समिद्धोग्नेर्मन्वेस्याः पृष्ठ्यसंज्ञकाः।
जीमूतादिचतुष्कं च गायत्रीद्वितीयं तथा।।

यत्तत्पञ्चमकाण्डे च अनुवाकत्रयं विना।
पृष्ठ्यमेव महापृष्ठ्यमिति वेदविदो विदुः।।

इषे प्रभृत्यपामन्तं प्रश्नानां युक्ष्व सम्मितम्।
अन्त्यानुवाका याज्याख्यास्त्रयोविंशतिरीरिताः।।

काण्डोऽग्निसंज्ञो विज्ञेयश्चतुर्थस्तैत्तिरीयके।
उख्यमित्यग्निकाण्डस्य प्रश्नद्वितयमादिमम्।।

अन्त्यानुवाकरहितं वेदविद्भिरुदाहृतम्।
पञ्चानुवाकमश्मन्नित्यस्य प्रश्नस्य चादिकम्
विहव्यसंज्ञमित्याहुः ऋषयो वेदवादिनः।।

* * * * *

परीक्षार्हपञ्चाशतः

प्रथमकाण्डः

विवयगं् रुहेम	१-१-३
देवोवस्सवितोत्पुनातु	१-१-७
मौगररुस्ते दिवम्	१-१-१५
भुवनमसि विप्रथस्व	१-१-२१
सेदुहोता सः	१-१-२८
पातमास्य यज्ञस्य	१-२-४
मामाहिगं्सीः कृष्यै	१-२-५
यज्ञेष्वीड्यः।	१-२-७
अगं्शुरगं्शुस्ते देव	१-२-२०
अत्यन्यानगाम्	१-३-९
हविष्मतीरिमा आपः	१-३-२१
चर्षणीरभ्यासा	१-३-३०
सोमः पिबतु यत्ते	१-४-२
अयं वां मित्रावरुणा	१-४-६
कदाचनस्तरीरसि	१-४-२३
वाममद्यसवितः	१-४-२४
ईयुष्टेये पूर्वतराम्	१-४-३४
वो रूपमभ्यैमि	१-४-४५
अनुमार्ष्टु तनुवः	१-४-४७

देवासुराः -विजयम्	१-५-१
पूषाऽऽर्ध्नोत्तस्मात्	१-५-३
सम्पश्यामि प्रजाः - १	१-५-२१
सगृंहिताऽसि विश्वरूपीः	१-५-२२
देहि वर्चोदा अग्नेऽसि	१-५-२४
अयज्ञो वा एषः	१-५-२५
अग्निहोत्रं जुहोति	१-५-३६
त्वष्टारूपाणि विकरोति	१-५-३७
रात्रिं प्राविशन्ते देवाः	१-५-३८
आदित्यो वा अस्मात्	१-५-३९
एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते	१-५-४०
नक्तमुपतिष्ठते ज्योतिषा	१-५-४१
आहिताग्नेराशीः	१-५-४२
ममनाम प्रथमम्	१-५-४३
वैश्वानरो न ऊत्या	१-५-४७
सन्त्वा सिञ्चामि	१-६-१
अग्निर्मा दुरिष्टात्	१-६-८
अगन्म सुवस्सुवः	१-६-१७
बभूव सप्रजज्ञे	१-६-२०
वा आरण्यमिन्द्रियम्	१-६-२४
एवैनँ युनक्ति	१-६-३४

कुरुते सँवथ्सरे	१-६-३५
योवै सप्तदशम्	१-६-३९
उदयनं वेद	१-६-४०
श्रौषडित्युपावास्त्राक्	१-६-४१
अजनयन् ये यजामहे	१-६-४२
पाकयज्ञं वा अनु	१-७-१
यजतेऽप्यन्यम्	१-७-२
मात्रे वथ्समुपावसृजति	१-७-३
कामयेत पशुमान्	१-७-४
सग्ग्श्रवाह सौवर्चनसः	१-७-७
अस्यै शरीरं गांवाव	१-७-८
उपाह्वथा इति	१-७-९
इयं वै प्रजाः	१-७-१०
ध्रुवां वै रिच्यमानाम्	१-७-२१
अगन्म सुवस्सुवः	१-७-२५
अन्तरमृतमफ्सु	१-७-३३
अमीवाः।	१-७-३६
अग्निरेकाक्षरेण	१-७-४३
अन्वहमासा अन्वित्	१-७-४७
अर्थेतस्थापाम्	१-८-२०
शूरो वा पृथ्सुकासु	१-८-४१

द्वितीयकाण्डः

यमत्वं ते देवाः	२-१-२४
पाप्मानमपिदहत्यैन्द्रेण	२-१-२७
वथ्समालभेत	२-१-२८
प्रजामापो वा ओषधयः	२-१-३२
भवतिमुखत एवास्मिन्तेजः	२-१-५८
एनं पवयति पराची	२-१-५९
असुर्यमृतावानः	२-१-६४
वपेथ्सङ्ग्राममुपप्रयास्यन्	२-२-३
धत्तोनेन्द्रियेण	२-२-४
अभि संभवतः	२-२-२१
परस्तादभिद्रुह्यति	२-२-३२
उपधावति स एवास्मा अन्नम्	२-२-३७
प्रतिवै परस्तादभिचरन्तम्	२-२-४७
अस्मा अनुवर्त्मानम्	२-२-५९
हिरण्यगर्भ आपोह	२-२-६४
नर्या पुरूणि	२-२-६५
महिनि।	२-२-६६
सुवानस्सोम ऋतयुः	२-२-६७
वर्धन्तुत्वा	२-२-६८
अग्रे दादाशुषे रयिम्	२-२-६९

नो मर्धीरा तूभर	२-२-७०
यासि दाश्वाग्ंसमच्छ	२-२-७१
आदित्येभ्यो भुवद्वध्यः	२-३-१
स्वेन भागधेयेन	२-३-२
सुदानव एना विश्पतिना	२-३-३
अवगतास्य विट्	२-३-४
गमयन्ति यदिन	२-३-५
त्वष्टुस्सोममभीषहा	२-३-११
देवा वै सत्रमासत	२-३-१५
प्रजापतेस्त्रयस्त्रिग्ंशत्	२-३-२४
प्रजापतिर्देवेभ्योऽन्नाद्यम्	२-३-२७
देवासुराः - तान्	२-३-२९
भवति वैश्वदेवत्वाय	२-३-३२
यन्नवमैत्तन्नवनीतम्	२-३-३८
इन्द्रियेणापक्रामति	२-३-४९
देवामनुष्याः पितरः	२-४-१
असुराञ्जयाम तन्नस्सह	२-४-२
आसन्तानि तेन प्राणुदन्त	२-४-३
अग्नये प्रतीकवते	२-४-४
देवासुराः - अब्रुवन्	२-४-५
इत्यब्रवीत्त इन्द्राय	२-४-६

तां वाव देवा विजितम्	२-४-७
अभ्रातृव्यो यदिन्द्राय	२-४-८
देवासुराः - तेषां गायत्री	२-४-९
भ्राजोऽसि देवानां धाम	२-४-१०
सौम्ययैवाहुत्या	२-४-२५
अहोरात्राभ्यां पर्जन्यम्	२-४-२८
सर्वाणि छन्दाग्स्येतस्याम्	२-४-३०
एषयज्ञो यत्रैधातवीयम्	२-४-३२
अन्यादेवताऽसीत्	२-४-३८
मयिवीर्यं तत् - १,२	२-४-४०,४०
एवं वेद हन्ति क्षुधम्	२-४-४२
सोतुर्बाहुभ्याग्ं सुयतः	२-४-४७
च। विश्वेदेवाः	२-४-४८
प्रहारावमन्तस्व इति	२-५-१०
अमावास्यायां प्याययन्ति	२-५-१२
वरं वेदैनं वरः	२-५-१३
इन्द्रं वृत्रं जघ्निवाग्ंसम्	२-५-१५
तन्निरवपत्तेनवै	२-५-१६
पृथिवीमनुव्यारत्	२-५-१७
शृतं कुरुतेत्यब्रवीत्	२-५-१८
दधिहि पूर्वं क्रियते	२-५-१९

सेन्द्रत्वायाग्निहोत्रोच्छेषणम्	२-५-२०
अद्यवसु वसति	२-५-२१
देवा वै नर्चिन यजुषि	२-५-३९
आस्तां ते देवा अब्रुवन्	२-५-४५
अग्ने महागं् असीत्याह	२-५-५१
यद्वे इव ब्रूयात्	२-५-५६
पुरा होतारोऽभूवन्	२-५-६२
अभवन्परासुरा यस्यैवम्	२-५-६९
आयुष्ट आयुर्दा अग्ने	२-५-७०
यदग्नीषोमावन्तरा	२-६-९
वज्रो वषट्कारः	२-६-१२
अपश्यन्पुरोडाशम्	२-६-१६
अवार्छत्येवमवारम्	२-६-१७
ब्रह्मवादिनो वदन्त्यद्भिः	२-६-२४
स्त्र्यस्यजायेत	२-६-२८
सुवर्गं लोकं गमयति	२-६-२९
मनुःपृथिव्याः	२-६-३६
युक्ष्वाहि	२-६-६१
अङ्गिरः।	२-६-६२
अमित्रमर्दय।	२-६-६३
सँव्वतोवरागं् अभ्यातर।	२-६-६४
नः। त्वगं्सोम	२-६-६६

तृतीयकाण्डः

तपोऽस्य निर्घ्नन्ति	३-१-३
एनँल्लोकं गमयित्वा	३-१-६
स्वञ्चमसोऽस्य	३-१-८
यत्पशुर्मायुमकृतेति	३-१-१६
वावरथन्तरम्	३-१-२२
सुवर्गं लोकं न प्रजानन्ति	३-१-३०
मह्यमिमान्	३-१-३१
आहुतं प्रजां देवि	३-१-३८
माया मायिनाम्	३-१-४१
त्रीणि वाव सवनानि	३-२-४
अग्निः पृथिव्या यमः	३-२-१४
भक्षेहि माविश	३-२-१६
शस्तोक्थस्य हरिवतः	३-२-२०
स्वधायै नमो वः पितरः	३-२-२१
यज्ञपतिं दुहे	३-२-२८
प्रमुञ्चास्वस्तयेये	३-२-३१
अपहनीत पुराऽस्य	३-२-३९
ऋचःप्रणवः	३-२-४०
भव यजमानय	३-२-४६
ओजसे जुहोमि	३-३-२

प्रियं पाथो अपीहि	३-३-७
उत्तरेष्वहस्सु	३-३-१७
मनुष्याणामन्नम्	३-३-१८
अमुष्मिंल्लेके नेनीयेरन्	३-३-२५
दहति पुण्यसमम्	३-३-२६
सूर्यो देवो दिविषद्भ्यः	३-३-३०
मन्यासै शंचनः कृधि	३-३-३५
आहद्यावापृथिवीभ्याम्	३-४-३
प्राण उपरिष्टादपानः	३-४-४
यजमानस्य यदनार्तः	३-४-१२
देवावै यद्यज्ञेऽकुर्वत	३-४-१७
यद्राष्ट्रभृद्भिः	३-४-१८
राष्ट्रकामाय	३-४-२२
एवभवत्यधिदेवने	३-४-२३
वसवोऽष्टाक्षरा गायत्री	३-४-३५
वास्तोष्पते प्रति	३-४-३६
यजमानोऽहोरात्राणि	३-४-३७
रुद्रःखलुवै	३-४-३८
दक्षिणो युक्तो भवति	३-४-३९
एष वा अग्नेर्योनिः	३-४-४०
नो अश्वेषुरीरिषः	३-४-४३

चिद्धिते विशोयथा	३-४-४६
ऋषयो वा इन्द्रम्	३-५-५
रुन्धे प्रवास्यनुवासीत्याह	३-५-७
इत्याह पितृनेव	३-५-८
सन्तित एषु	३-५-१४
एव विश्यध्यूहति	३-५-२४
त्वे क्रतुमपि	३-५-२९
उनःपरस्पास्त्वम्	३-५-३४
त्वा दध्यङ्ङृषिः	३-५-३५

चतुर्थकाण्डः

एह्यवक्रामन्नशस्तीः	४-१-६
पृतन्यतः	४-१-८
ऊर्ध्व ऊषुण ऊतये	४-१-१५
समास्त्वाग्ने	४-१-२५
संवरणे भवानः	४-१-२६
निहो अति स्त्रिधः	४-१-२७
विश्व एनमनुमदन्तु	४-१-२८
तर। यत्राहमस्मि	४-१-३७
पृथिव्यास्समिधानमग्निम्	४-१-३९
स्वागं् अहम्	४-१-४१

विषुरूपे अहनी	४-१-४४
क्रमोऽसि शत्रूयतः	४-२-२
विमध्यमग्ग्श्रथाय	४-२-४
अन्नपतेऽन्नस्य नो देहि	४-२-१०
अपेतवीत विच	४-२-१४
तेदिशामि तेन	४-२-४५
गृह्णामि प्रजाभ्योऽयम्	४-३-३
त्वया श्रोत्रम्	४-३-४
प्राचीदिशां वसन्तः	४-३-५
द्रविणग्ं सप्तदशः	४-३-६
ऊर्मिर्द्रफ्सो अपामसि	४-३-९
त्र्यविर्वयस्त्रिष्टुप्	४-३-१०
इन्द्राग्नी अव्यथमानाम्	४-३-११
शन्तमेन तया	४-३-१२
अग्नेर्भागोऽसि	४-३-१६
रुद्राणामाधिपत्यम्	४-३-१७
एकयाऽस्तुवत प्रजाः	४-३-१८
आसीत्पञ्चदशभिः	४-३-१९
ऐतां वसवः	४-३-२०
इयमेवसाया	४-३-२१
ऋतस्य गर्भः प्रथमा	४-३-२५

जिघागंसात्	४-३-३२
रश्मिरसि क्षयायत्वा	४-४-१
वसुभ्यस्त्वा वसूज्जिन्व	४-४-२
त्वा प्राणञ्जिन्व	४-४-३
अग्निर्मूर्धा दिवः	४-४-१०
असिस्तनयित्नुसनिरसि	४-४-२१
भूयस्कृदसि	४-४-२२
प्रजापतिर्मनसाऽन्धोच्छेतः	४-४-२५
नियुतश्च प्रयुतश्च	४-४-३२
गृणाहि।	४-४-३७
अपां गर्भं व्यदधात्	४-६-९
विश्वकर्मा विद्याम्	४-६-१०
पयसा महीं गाम्	४-६-२५
ऋतजिच्च सत्यजिच्च	४-६-२६
दवीयो अपसेध	४-६-३३
यदक्रन्दः प्रथमम्	४-६-३४
आहुस्ते त्रीणि	४-६-३५
पतयन्तं पतङ्गम्	४-६-३६
प्रिय आत्मा	४-६-४६
ज्यैष्ठ्यञ्चमे	४-७-३
अगंशुश्चमे	४-७-१३

अग्निश्चमे घर्मः ४-७-१६

आगः। ४-७-३७

पञ्चमकाण्डः

उत्क्रामोत् ५-१-११

गायत्रिया पिरलिखति ५-१-१५

आह य एवैनम् ५-१-१९

नहस्मवै पुरा ५-१-५१

वाचयति ब्रह्मणैव ५-१-५३

देवैर्वसुभिः ५-१-५७

वरुणपाशान्मुञ्चत्या ५-२-४

याहीत्याह ५-२-१०

यावती वै पृथिवी ५-२-१४

पश्चाथ्समीची ५-२-१८

प्राञ्चमुपदधाति ५-२-३८

यथ्समीचीनम् ५-२-५३

प्राचीरुपदधाति ५-२-५५

अपस्या अपश्यत् ५-२-५६

कस्त्वाछ्यति ५-२-६३

यङ्कामयेतापशुः ५-३-४

मूर्धन्वतीर्भवन्ति ५-३-५

इन्द्राग्नी अव्यथमानामिति ५-३-६

देवा वै यत्	५-३-११
यज्ञमुखमेव	५-३-१२
उपदधाति द्वौ	५-३-१३
हस्तयोस्तपस्वितरः	५-३-१४
उत्तरतस्तस्माथ्सव्यः	५-३-१५
अग्नेर्भागोऽसीति	५-३-१६
अन्नगं् सप्तदशः	५-३-१७
ओज एवोत्तरतः	५-३-१८
असीति पश्चात्प्रतिष्ठा	५-३-१९
यज्ञमुखं चतुष्टोमः	५-३-२०
यस्य मुख्यवतीः	५-३-२१
विधीयतेऽर्क एव	५-३-२२
अश्राम्यन्ते	५-३-२६
रश्मिरित्येव	५-३-२८
इन्द्रायत्वेन्द्रम्	५-३-२९
भवन्तीर्नप्राजायन्त	५-३-३०
पश्चात्प्राचीमुत्तमाम्	५-३-३३
च यजमानस्य च	५-३-३४
अथो तेजसानुपरिहारम्	५-३-४२
अस्मिन्दधात्यग्रे	५-३-४६
तरति तरति	५-३-४८

एवाग्निं चिनुते	५-४-६
पयसा जुहुयात्	५-४-१०
अजायां घर्मम्	५-४-११
अथेयत्यथेयति	५-४-१२
अश्मन्नूर्जमिति	५-४-१४
अष्टाक्षरागायत्री	५-४-१७
असुरानजयन्	५-४-२७
आरण्या उभयीषाम्	५-४-४४
सुवर्गाय वै	५-४-४७
वा अग्निर्यावान्	५-४-४८
अभिमृशत्युपैनम्	५-४-४९
न यज्ञः पराभवति	५-४-५०
ऋध्नोति सपुनराधेयम्	५-४-५१
एव भ्रातृव्यान्नुदते	५-४-५३
पवस्व वाजसातये	५-४-५६
यस्मिन्नश्व आलभ्यते	५-४-५७
यत ईश्वरो वै	५-४-५८
प्रजापतिः प्रजास्सृष्ट्वा	५-५-८
सपापीयान्भविष्यसीति	५-५-११
युक्ष्वाहि ये	५-५-१६
आपो वरुणस्य	५-५-१८

अग्र आयाहि	५-५-२६
अन्वहमैवैनम्	५-५-२७
इत्याह तस्मात्परुषिपरुषि	५-५-२८
पुरुषमृगश्चन्द्रमसे	५-५-५३
अलज आन्तरिक्षः	५-५-५८
शुक्रास्तान आपः	५-६-२
अन्ये वा वै निधिमगुप्तम्	५-६-२४
प्रजापतिर्वा अथर्वा	५-६-२५
सुवर्गाय वा एषः	५-६-३०
कनीयाग्ंसं यज्ञक्रतुम्	५-६-३१
यद्वेरेतस्सिचौ	५-६-३४
वैश्वकर्मणीरहोरात्राणि	५-६-३८
शितिबाहुरन्यतश्शितिबाहुः	५-६-४४
सोमायस्वराज्ञे	५-६-५२
एतामुपदधाति	५-७-५
चित्तिञ्जुहोमि	५-७-१३
इच्छमानस्तस्मा एतत्	५-७-१४
उतसन्दक्प्रजापतिः	५-७-१६
अश्वमेधो यत्	५-७-१९
अब्रवीथ्स एताम्	५-७-२०
अभवन्थ्स परमेष्ठी	५-७-२१

आयानीति	५-७-२२
आदित्यस्तानृषयः	५-७-२३
वयो वा अग्निः	५-७-२४
पृथिव्यै मा पाहि	५-७-२५
हिरण्येष्टका उपदधाति	५-७-२६
ब्राह्मणेषु रुचम्	५-७-२७
मयि गृह्णामि	५-७-३६
यजमानाय चिनुयात्	५-७-३७
अपो वै सर्वा देवताः	५-७-३८
प्रजापतिरग्निमसृजत	५-७-४०
मित्रावरुणौ श्रोणीभ्याम्	५-७-४७

षष्ठकाण्डः

सव्यगूंहि पूर्वम्	६-१-६
इन्द्रोवृत्रमहन्थ्सोऽपः	६-१-७
स्वाहेत्याहाकूत्या हि	६-१-११
इत्याह पितृदेवत्यैतेन	६-१-१५
ऋग्ख्सामेवै	६-१-१७
गर्भाः प्रावृताः	६-१-१९
ब्रह्मवादिनो वदन्ति होतव्यम्	६-१-२९
देवा वै देवयजनम्	६-१-३४

अथो पञ्चाक्षरा	६-१-३५
अग्नीषोमाविष्ट्वा	६-१-३६
अप्रयाजमुदयनीयम्	६-१-३७
पराभवति	६-१-३८
इतिमा कद्रूः	६-१-४०
तपसाचाऽगच्छत्	६-१-४१
करोत्यथो सम्	६-१-४७
वाग्वा एषा	६-१-४९
अनुत्वा माता	६-१-५२
ब्रह्मवादिनो वदन्ति विचित्यः	६-१-५९
इतिलोमतस्तस्य	६-१-६१
अच्छयाति	६-१-६२
भ्राजेत्याहैतेवा अमुष्मिन्	६-१-७०
वारुणो वै क्रीतः	६-१-७१
तिष्ठत्युर्वन्तरिक्षम्	६-१-७२
एनं देवताभिः	६-१-७३
इत्याह दिविहि	६-१-७४
एषपतिर्विश्वानि	६-१-७५
क्रीतस्सोम उपनद्धो नमः	६-१-७६
एवास्यापुवायते	६-२-१२
तेषामसुराणाम्	६-२-१५

पद्यन्ते चतुर्विगंशतिः	६-२-१९
सुवर्गं वा एते	६-२-२०
यज्ञो देवेभ्यो निलायत	६-२-२१
सप्तानां गिरीणाम्	६-२-२२
वा इयमग्र आसीत्	६-२-२३
सा वा इयगं् सर्वैव	६-२-२४
यद्वा अनीशानः	६-२-२५
तेभ्य उत्तरवेदिः	६-२-३४
मात्रैवास्यै सा	६-२-३५
अग्ने अङ्गिर इति त्रिः	६-२-३६
असीति सगंहन्ति	६-२-३७
अकामयन्त पशून्	६-२-३९
परस्तादर्वाचीम्	६-२-५१
प्राणा उपरवा हनू	६-२-५९
वाचगं् सम्प्रयच्छेत्	६-३-६
आग्रावृण्ण आवायव्यानि	६-३-९
वैष्णव्यर्चा हुत्वा	६-३-१३
व्यर्धयेयमित्यूर्ध्वाम्	६-३-२४
पशुरिति यन्नान्वारभेत	६-३-४२
आतानास्तेभ्य एव	६-३-४४
शान्त्यै पार्श्वत आच्छ्यति	६-३-४६

रायस्सुवीर इत्याह	६-३-४८
इत्याह प्रजास्वेव	६-४-३
देवा वै यज्ञमाग्नीध्रे	६-४-६
प्राणो वा एषः	६-४-२०
दधामि द्यावापृथिवी	६-४-२८
उपनिधाय ब्राह्मणम्	६-४-३९
सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयन्	६-४-४६
यवत्वं यद्वैकङ्कतम्	६-४-४७
तस्मादाग्रयणे वाक्	६-४-५०
इन्द्रो वृत्राय वज्रम्	६-५-१
तस्मा उक्थ्यमेव	६-५-२
तद्वीर्यं यजमानः	६-५-३
ह्यस्मान्निर्गृह्णाति	६-५-४
आयुर्वा एतत्	६-५-६
हितद्वेद	६-५-१०
पुनर्ऋतुनाह	६-५-११
प्रसिद्धमेवाध्वर्युः	६-५-१२
तृतीयमपचत्	६-५-१९
रुद्रमन्तरायन्	६-५-२०
प्राणो वा एषः	६-५-२६
लोकमजिगागंसन्	६-५-२७

वध्यं प्रपन्नम्	६-५-३०
नेष्टः पत्नीम्	६-५-३१
एनं पशवो भुञ्जन्तः	६-५-३५
ग्रहान् वा अनु	६-५-३६
पुत्रं क्षित उपधावति	६-५-३७
गर्भेणाविज्ञातेन	६-५-३८
प्रान्यानि पात्राणि	६-५-३९
व्यार्छथ्सः	६-५-४२
हुत्वोद्गृह्णाति	६-६-२
ऐति सोमच्युतमित्याह	६-६-३
समिष्टयजूगूंषि	६-६-६
यज्ञं प्रत्यतिष्ठिपाः३	६-६-८
यदेकस्मिन् यूपे	६-६-१६
जायतेऽसुरा वै	६-६-१७
पुरस्तादैन्द्रस्य	६-६-२२
य एवावगतः	६-६-२३
नगतमना भवति	६-६-२८
देवा वै यद्यज्ञे	६-६-३४
देवा वै प्रबाहुक्	६-६-३६
एव प्रतितिष्ठिति यो वै	६-६-३७
प्रजापतिर्देवेभ्यः	६-६-३८
उपाप्नोति कनीयागूंसि	६-६-४२

सप्तमकाण्डः

यं कामं कामयते	७-१-२
न्यमार्डिति	७-१-३
प्रजापतिर्वाव	७-१-४
अङ्गिरसो वै	७-१-११
एवशगंसत्यथ	७-१-१९
सोमो वै सहस्रम्	७-१-२१
प्रतिगृह्णाति ताम्	७-१-३१
इत्याह स्योनैव	७-१-३२
विभूर्मात्रा	७-१-४१
अग्नेये स्वाहा वायवे	७-१-५२
भवत्यथतत्	७-२-२५
सरस्वती वाचैव	७-२-२६
वै तृतीयम्	७-२-३१
एवान्तं गत्वा	७-२-३२
अहस्तस्मिन्	७-२-३३
न वा एषः	७-२-३७
यास्तृतीयाः	७-२-४०
तदुभयमाप्त्वा	७-३-४
प्रजापतिस्सुवर्गम्	७-३-११
असावादित्योऽस्मिन्	७-३-२५
सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठन्ति	७-३-२६

भूतं भव्यं भविष्यत्	७-३-३३
आमे गृहा भवन्तु	७-३-३४
ऋक्षा वा इयम्	७-४-९
प्रतितिष्ठन्ति त्रयस्त्रिगंशात्	७-४-११
आदित्या अकामयन्त	७-४-२२
सँव्वथ्सरस्य यत्फल्गुनीपूर्णमासः	७-४-२९
पूर्वपक्षे सुत्या	७-४-३०
मेषस्त्वा पचतैः	७-४-३८
यो अर्वन्तम्	७-४-४१
नमो राज्ञे	७-४-४२
किग्ग्स्विदासीत्	७-४-४५
गावो वा एतत् - १	७-५-१
दधतिप्रजननाय	७-५-१
गावो वा एतत् - २	७-५-७
द्वादशे मासि शृङ्गाणि	७-५-८
उथ्सुज्यां(३) न	७-५-१९
आप्त्यै पञ्चभिः	७-५-२६
अर्क्येणवै	७-५-२८
आक्रान् वाजी	७-५-४५
पारयादित्यस्ते	७-५-४६
अग्नये समनमत्	७-५-५०
वरुणोब्द्रिः	७-५-५१

* * * * *